

Pionowe zdjęcia lotnicze Luftwaffe, zdjęcia naziemne, filmy dokumentalne, mapy satelitarne, mapy Defense Intelligence, mapy Wehrmachtu i mapy archiwalne

Przedstawiona analiza została oparta o oryginalne odbitki zdjęć Luftwaffe znajdujące się w National Archives Records Administration w Waszyngtonie. Należy podkreślić, że wbrew publikowanym w Polsce poglądom na ten temat, większość oryginalnego materiału zdjęciowego Luftwaffe jest w posiadaniu Rządu Amerykańskiego. Wielka Brytania otrzymała w latach 1945–46³¹ jedynie kopie. Bardzo nieliczne oryginały zdjęć znajdują się w Bundesarchiv i Militärarchiv.

Analiza obejmuje także naziemne zdjęcia panchromatyczne, zdjęcia z filmów dokumentalnych, mapy z amerykańskich zdjęć satelitarnych, mapy Wehrmachtu i mapy archiwalne. Nie jest możliwe wykonanie analizy zdjęć lotniczych Luftwaffe z II wojny światowej jedynie na podstawie ich cech interpretacyjnych. Dodatkowe udokumentowane dowody zostały omówione w rozdziale Dodatek.

Do analizy zdjęć został użyty stereoskop z obiektami umożliwiającymi powiększenia 1× i 4×. Wykorzystano także lupy o zdolności powiększenia 10× oraz mikroskop. Załączone zdjęcia są kopiami IV generacji i są zamieszczone jedynie dla ilustracji zagadnienia. Wszystkie obserwacje przeprowadzono na oryginałach odbitek papierowych, jednakże obserwacje stereoskopowe wykonywane były na kopiach negatywowych i diapozytowych. Wykorzystano metody prześwieślenia i zmiany kontrastu w celu przedstawienia zdjęć z możliwie najlepszą ostrością, częściowo kompensując stratę rozdzielczości wynikającą z kopiowania.

Nawet w kontrolowanych warunkach laboratoryjnych, minimalizujących stratę rozdzielczości, drobne szczegóły zanikają. Analizowałem kontrowersyjne "zdjęcia spychaczy" (zdz. 37–39) z 28 kwietnia 1944 roku, wywołane w F-32 i F-30 w kilku wariantach czasowych: 30, 40, 45, 55 sekund. Próby te nie doprowadziły do uzyskania wyraźnego obrazu spychacza klasy DOK, takiego jak na oryginalne, z powodu subtelnej zmiany tonu szarości. W przypadku mikrofilmów, które płk. Tarczyński wykonał z moich negatywów w Wojskowym Instytucie Historycznym w Warszawie, jest to V kopia z oryginału, a odbitki są VI kopią³². Odbitki papierowe VI generacji wykorzystane przez WOGiT charakteryzują się stratą rozdzielczości co najmniej 30–35% (najdrobniejszych szczegółów).

Wszystkie zdjęcia Dick Tracy i GX zamieszczone w tym opracowaniu są oznaczone numerem wyjściowym i datą. Podano również na liście oryginalną skalę odbitek, a także zamieszczono podziałkę w celu oddania wielkości fragmentów zdjęcia. Każdemu zdjęciu i mapie jest przypisany porządek liczbowy, w kolejności występowania, włączając w to klucze interpretacyjne i opisy. Historia zdjęć GX jest złożona i nie ma tu miejsca na pełne jej przedstawienie. Płk. Roy Stanley jest autorem interesującej książki o zdjęciach z okresu II wojny światowej, obejmującej zdjęcia Luftwaffe, zdjęcia lotnictwa rosyjskiego, japońskie i amerykańsko-angielskie³³.

Moje badania dotyczące Katynia rozpoczęły się w połowie lat 80., badania kontynuowałem w poszukiwaniu miejsc, gdzie zostali pochowani jeńcy Starobielska i Ostaszkowa, przed przyznaniem się Sowietów do zbrodni. Wkrótce potem przekazałem Ministerstwu Sprawiedliwości RP dowody i protokoły dotyczące Charkowa, Miednoje, Katynia, Bezludowki, Suchoje i innych miejsc, włączając zdjęcia Starobielska i Ostaszkowa³⁴. Wkrótce mam zamiar opublikować artykuły dotyczące Miednoje i Charkowa, zawierające również nowe zdjęcia, mapy satelitarne oraz inne formy dokumentacji podstawowej i dodatkowej.

Mapy wprowadzające, fotomapy i zdjęcia

W końcu listopada 1992 roku kartografowie Wojska Polskiego dokonali pomiarów w Lesie Katyńskim, aby opracować mapę interesującego nas terenu³⁵. Gruby śnieg utrudniał im znacznie rozpoznanie szczegółów terenu, a zdjęcia Luftwaffe, które dostarczyłem Wojskowemu Instytutowi Historycznemu, były V lub VI generacji o rozdzielczości znacznie zmniejszonej w porównaniu z oryginałami przechowywanymi w The National Archives w Waszyngtonie. W rezultacie polskie mapy nie oddają dokładnie kształtu i położenia cmentarza PCK, poszczególnych grobów 1–7 oraz miejsca ósmego grobu, położonego na południowy zachód (jest on kontrowersyjny nawet na starym zdjęciu). Mapy te oddają jednak dokładnie położenie obecnego pomnika (tj. piątego cmentarza, tzw. "Memoriału"; przyp. red.) i jego usytuowanie względem drogi leśnej. Mam nadzieję, iż mapy opracowane na podstawie zdjęcia satelitarne przedstawione w tym artykule, mapy sporządzone na Uniwersytecie Warszawskim³⁶ i mapy wojskowe³⁷ posłużą do opracowania lepszej mapy zasadniczej. Nowe zdjęcia znajdujące się w tym artykule i mapy opracowane na ich podstawie szacujące deformacje terenu, mogą w znacznym stopniu przyczynić się do lokalizacji obszarów naszego zainteresowania.

Imagery Analysis

Luftwaffe vertical paper imagery, Horizontal paper imagery, Documentary films, Satellite cartography, Defense Intelligence cartography, Wehrmacht and archival cartography

The following analysis is based on Luftwaffe original paper prints, located within The National Archives Records Administration in Washington. To correct some erroneous statements published in papers on the subject in Poland, it must be pointed out that most of the original Luftwaffe imagery is in the possession of the American Government. Great Britain received only copies in 1945-46³¹. There are very few original images at either the Bundesarchiv or Militärarchiv.

Included in this analysis are; horizontal pan-chromatic imagery, video imagery of documentary films, cartography from U.S. Government satellite imagery, Wehrmacht cartography, and archival cartography. It is not possible to conduct an analysis of WW II Luftwaffe imagery solely on its own signature. Collateral documentary evidence has been discussed in the Appendix.

A binocular stereoscope was used on original paper imagery, with lenses of 1x, and 4x. Calibrated lupes to 10x were also used, as well as a tubular microscope. The paper images here produced are 4th generation from the originals, and are here given as representations only. All observations were arrived at by study of original paper images, however, stereo studies were also done on negative and diapositive copies. Techniques of over-exposure and contrast variation were used to present the following images as sharply as possible, partially compensating for generational loss of resolution.

Even under controlled laboratory conditions, in which generational loss is minimized, subtle detail suffers. In an effort to produce for Warsaw University scientists sharper imagery resolution, I had the controversial "bulldozer images" (Photo 37-39), from 28 April 1944, developed at F-32 and F-30 at 30, 40, 45, 55, and 65 units each. The attempt did not succeed in producing as fine a view of the DOK class bulldozer as the original, again, subtle loss of grey tone. In the instance of the microfilms I allowed Colonel Tarczyński to make from my negatives at the Army Historical Institute in Warsaw, the generation of the microfilms produced is 5th generation, and the paper images from them, 6th generation³². The 6th generation paper images used by WOGiT would suffer at least 30-35% loss of resolution (the most subtle detail).

All Dick Tracy and GX imagery in this paper is referred to by sortie number and date. The original scale

of the paper imagery is also given in each listing, and a scale is added to reflect the size of the fragment as published. A numerical order is assigned each image, and map, in order of appearance, including keys and annotations. The history of the GX imagery is complex and there is not room in this paper to address it at length. Colonel Roy Stanley is the author of a book on WW II imagery that is most interesting, encompassing Luftwaffe, Russian Air Force, Japanese, and American-British joint imagery³³.

My research on Katyn began in the mid 1980s, and I then proceeded (before the Russians admitted responsibility for the massacre) with work to seek out the places where prisoners from Starobelsk and Ostashkov had been buried. Shortly afterwards, I presented the Minister of Justice of the Republic of Poland with records and protocols concerning Kharkov, Myednoye, Katyn, Bezludovki, Suchoye and other places. I enclosed photographs of Starobelsk and Ostashkov³⁴. In the nearest future, I intend to publish articles on Myednoye and Kharkov which will also contain new photographs, satellite maps and other forms of primary and supplementary documentation.

Introductory Maps, Photo-Maps, and Images

At the end of November 1992, Polish Army cartographers made measurements in the Katyn Forest with a view to drawing up a map of the area of interest to us³⁵. Thick snow proved a significant obstacle to their familiarization with the details of the terrain, and the Luftwaffe photographs which I supplied to the Military Institute of History were of the fifth or sixth generation, and therefore of considerably reduced definition in comparison to the originals kept in the National Archives in Washington. As a result, the Polish maps do not give exact shape and location of the Polish Red Cross Cemetery, of individual graves 1-7 or of the places of an eighth grave in the south-west (which is controversial even in the old photograph). The maps do, however, give the exact location of the present statue (i.e. the so-called "Memorial" in the fifth cemetery; ed.) and of its situation in relation to the forest road. I hope that the maps elaborated on the base of the satellite photographs presented in this article will combine with the maps produced at the University of Warsaw³⁶ and the Army maps³⁷ to allow for the drawing-up of a better basic map. The new photographs found here may, along with the maps drawn-up on the basis of them and gauging the deformation of the terrain, go a long way to locating the area of interest to us more precisely.

Nr lotu bojowego	Lokalizacja	Numery	Data	Skala	Kamera	Typ	Jakość ekspozycji
GX 1750	K.G.S.	1-5	1941	1:4000	—	Mozaika NL	
GX 1751	K.G.S.	1-5	1941	1:4000	—	Mozaika NL	
GX 1947	K.G.S.	1-9	1941	1:8000	—	Mozaika NL	
GX 1849	K.G.S.	1-7	1941	1:10 000	—	Mozaika NL	
GX TM 29/77 10420	G. STA.	1	1941	1:7000	—	Pionowe celowane	E.
DT-TM 5 Box 132	S.	14244	25-06-1941	—	—	Skośne	F.
DT-TM 5 Box 132	S.	14296	25-06-1941	1:50 000	—	Pionowe	F.
DT-TM 5 Box 132	S.	14309	26-06-1941	1:5000	—	Pionowe	F.
DT-TM 5 Box 132	S.	14310	26-06-1941	1:5000	—	Pionowe	F.
DT-TM 5 Box 132	S.	14255	1941	1:10 000	—	Pionowe	F.
DT-TM 5 Box 132	S.	14270	08-08-1941	1:7000	—	Pionowe	F.
TUGX 819 F 116	G. STA.	20, 21	05-07-1941	1:46 000	SK	Pionowe	P.
GX 2169 F383	K.	10	09-07-1941	1:55 000	SK	Skośne	P.
GX 1562 F 2077 42	K.G.	104-107	02-09-1942	1:16 000	SG	Pionowe	E.
GX 4287 F 4234	K.G.	156-158	11-05-1943	1:46 000	SK	Pionowe	G.
GX 2518 F 3903	K.G.	56, 57	26-09-1943	1:42 800	SK	Pionowe	G.
GX 4251	K.	13	30-09-1943	1:43 000	SK	Pionowe	P.
GX 4344 F 4075 43	K.	74-78	13-10-1943	1:13 800	SD	Pionowe	E.
GX 4344 F 4076 43	K.G.	46	14-10-1943	1:46 500	SK	Pionowe	F.
GX 4257 F 4204 43	K.G.	102-104	23-10-1943	1:47 000	SK	Pionowe	G.
GX 4257 F 4205 43	K.G.	119-123	23-10-1943	1:15 000	SD	Pionowe	E.
DT TM 5 BOX 21	K.G.	2920, 2921	23-10-1943	1:10 000	SU	Mozaika A	E.
GX 4287 F 4234	K.	25	31-12-1943	1:45 000	—	Pionowe	P.
GX 4973	K.G.	90, 91	07-01-1944	1:43 000	SK	Pionowe	P.
GX 4682 F 24 44	K.G.	95-99	08-01-1944	1:9000	SD	Pionowe	E.-S.
GX 4908 F 121 44	K.	47	07-02-1944	1:41 000	SK	Skośne	P.
GX 4974	K.G.	40, 41	07-02-1944	1:47 100	SK	Pionowe	F.
GX 4999 F 143 44	K.G.	127, 128	18-02-1944	1:44 000	SD	Pionowe	P.
GX 4999 F 144 44	K.	75.	18-02-1944	1:12 000	SD	Pionowe	F.
GX 4764 F 158	K.G.	30-40	19-02-1944	1:40 000	SK	Pionowe	F.
GX 5130 F	K.	16, 17	27-03-1944	1:19 000	SD	Pionowe	P.
GX 3707-A F 751 44	K.G.	36, 37	28-04-1944	1:40 000	SK	Pionowe	E.
GX 3707-B F 752 44	K.G.	034-039	28-04-1944	1:11 500	SD	Pionowe	E.
GX 3107 F 874	K.G.	11-13	12-05-1944	1:48 000	SK	Pionowe	F.
GX 910 F 1125	K.G.	119-123	28-05-1944	1:15 900	SD	Pionowe	E.
GX 1354 F 2549	K.G.	16-20	28-05-1944	1:21 000	SG	Półskośne	G.
GX 1451-A F 2575	K.G.	247-250	02-06-1944	1:47 000	SK	Pionowe	G.
GX 1451-B F 1198	K.G.	273-276	02-06-1944	1:14 000	SD	Półskośne	E.
GX 832-A F 1308	K.G.	24-27	10-06-1944	1:16 500	SG	Pionowe	G.
GX 832-B F 1309	K.G.	31-35	10-06-1944	1:11 000	SD	Pionowe	E.

Lokalizacja	Numer porządkowy		Charakterystyka rozdzielczości	
K.G.S. Mapy mozaikowe na zachód od Smoleńska	GX	Kod Medmenham	E.	Bardzo dobra
K.G. Rejon Katynia Gniezdowa	DT	Operacja Dick Tracy	E.-S.	Bardzo dobra, lecz słaby efekt stereo
G.STA. Stacja Gniezdowo	TM	Zdjęcia celowane	G.	Dobra
K. Las Katyński	A	Zdjęcia opisane	F.	Dość dobra
S. Miasto Smoleńsk	NL	Zdjęcia nie zlokalizowane	P.	Słaba

Powyższe zdjęcia pochodzą z zasobów Defense Intelligence Agency i są w grupie danych 373, The National Archives Records Administration, Washington D.C. Miejsca są zlokalizowane na następujących mapach z grupy 77 Army Map Service: Seria N501 ark. NN 36-4. 1:250 000 wydania 1949, 1955, 1956, 1958; oraz seria N701 ark. 4827 I 1:50 000 wydanie 1959. Przybliżone wymiary oryginałów odbitek panchromatycznych zdjęć Laufwaffe wynoszą 29,5 x 30 cm.

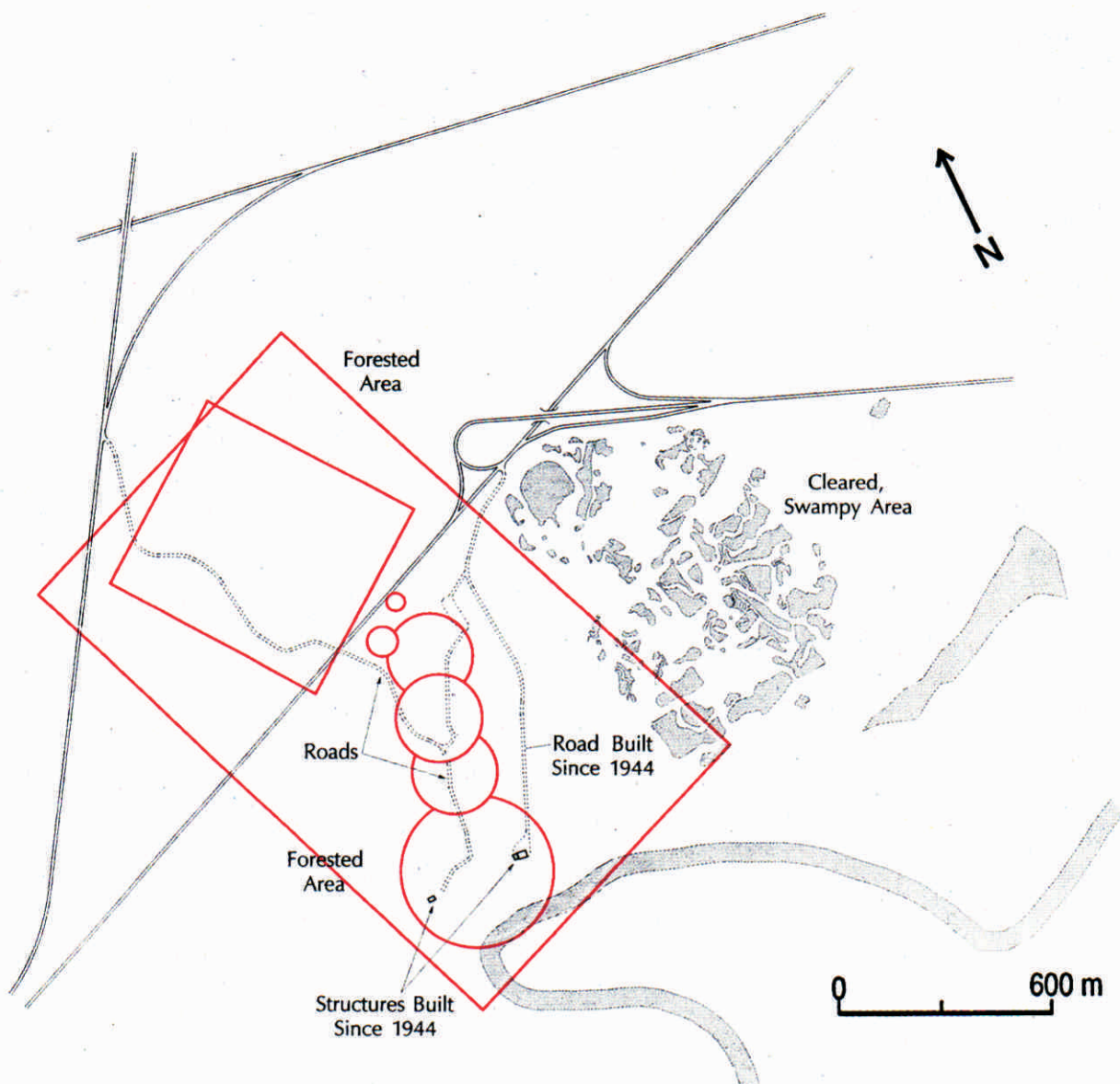
Opracowanie: Wacław Godziemba-Maliszewski przy współpracy z Jamesem Martinem — The National Archives.

Sortie	Locale	Exposure	Date	Scale	Camera	Type	Quality
GX 1750	K.G.S.	1-5	1941	1:4,000	—	Mosaic NL	
GX 1751	K.G.S.	1-5	1941	1:4,000	—	Mosaic NL	
GX 1947	K.G.S.	1-9	1941	1:8,000	—	Mosaic NL	
GX 1849	K.G.S.	1-7	1941	1:10,000	—	Mosaic NL	
GX TM 29/77 10420	G. STA.	1	1941	1:7,000	—	Target Vertical	E.
DT-TM 5 Box 132	S.	14244	25-06-1941	—	—	Oblique	F.
DT-TM 5 Box 132	S.	14296	25-06-1941	1:50,000	—	Vertical	F.
DT-TM 5 Box 132	S.	14309	26-06-1941	1:5,000	—	Vertical	F.
DT-TM 5 Box 132	S.	14310	26-06-1941	1:5,000	—	Vertical	F.
DT-TM 5 Box 132	S.	14255	1941	1:10,000	—	Vertical	F.
DT-TM 5 Box 132	S.	14270	08-08-1941	1:7,000	—	Vertical	F.
TUGX 819 F 116	G. STA.	20, 21	05-07-1941	1:46,000	SK	Vertical	P.
GX 2169 F383	K.	10	09-07-1941	1:55,000	SK	Oblique	P.
GX 1562 F 2077 42	K.G.	104-107	02-09-1942	1:16,000	SG	Vertical	E.
GX 4287 F 4234	K.G.	156-158	11-05-1943	1:46,000	SK	Vertical	G.
GX 2518 F 3903	K.G.	56, 57	26-09-1943	1:42,800	SK	Vertical	G.
GX 4251	K.	13	30-09-1943	1:43,000	SK	Vertical	P.
GX 4344 F 4075 43	K.	74-78	13-10-1943	1:13,800	SD	Vertical	E.
GX 4344 F 4076 43	K.G.	46	14-10-1943	1:46,500	SK	Vertical	F.
GX 4257 F 4204 43	K.G.	102-104	23-10-1943	1:47,000	SK	Vertical	G.
GX 4257 F 4205 43	K.G.	119-123	23-10-1943	1:15,000	SD	Vertical	E.
DT TM 5 BOX 21	K.G.	2920, 2921	23-10-1943	1:10,000	SU	Mosaic A	E.
GX 4287 F 4234	K.	25	31-12-1943	1:45,000	—	Vertical	P.
GX 4973	K.G.	90, 91	07-01-1944	1:43,000	SK	Vertical	P.
GX 4682 F 24 44	K.G.	95-99	08-01-1944	1:9,000	SD	Vertical	E.-S.
GX 4908 F 121 44	K.	47	07-02-1944	1:41,000	SK	Oblique	P.
GX 4974	K.G.	40, 41	07-02-1944	1:47,100	SK	Vertical	F.
GX 4999 F 143 44	K.G.	127, 128	18-02-1944	1:44,000	SD	Vertical	P.
GX 4999 F 144 44	K.	75.	18-02-1944	1:12,000	SD	Vertical	F.
GX 4764 F 158	K.G.	30-40	19-02-1944	1:40,000	SK	Vertical	F.
GX 5130 F	K.	16, 17	27-03-1944	1:19,000	SD	Vertical	P.
GX 3707-A F 751 44	K.G.	36, 37	28-04-1944	1:40,000	SK	Vertical	E.
GX 3707-B F 752 44	K.G.	034-039	28-04-1944	1:11,500	SD	Vertical	E.
GX 3107 F 874	K.G.	11-13	12-05-1944	1:48,000	SK	Vertical	F.
GX 910 F 1125	K.G.	119-123	28-05-1944	1:15,900	SD	Vertical	E.
GX 1354 F 2549	K.G.	16-20	28-05-1944	1:21,000	SG	Semi-Oblique	G.
GX 1451-A F 2575	K.G.	247-250	02-06-1944	1:47,000	SK	Vertical	G.
GX 1451-B F 1198	K.G.	273-276	02-06-1944	1:14,000	SD	Semi-Oblique	E.
GX 832-A F 1308	K.G.	24-27	10-06-1944	1:16,500	SG	Vertical	G.
GX 832-B F 1309	K.G.	31-35	10-06-1944	1:11,000	SD	Vertical	E.

Locale		Serial code		Quality of resolution	
K.G.S.	West of Smolensk mosaic maps	GX	Medmenham Code	E.	Excellent
K.G.	Katyn and Gnezdovo region	DT	Operation Dick Tracy	E.-S.	Excellent but poor stereo
G.STA.	Gnezdovo Station	TM	Target Material	G.	Good
K.	Katyn Forest,	A	Annotated	F.	Fair
S.	City of Smolensk	NL	Not Located	P.	Poor

The above imagery is from the records of the Defense Intelligence Agency and is located in Record Group 373, The National Archives Records Administration, Washington D.C. The sites are located on the following maps of Record Group 77 of the Army Map Service: Series N 501 Sheet NN 36-4, 1:250,000 1949, 1955, 1956, 1958 editions; and Series N701 Sheet 48271 1:50,000 1959 edition. The size of the original Luftwaffe panchromatic paper prints 29.5cm. x 30cm.

Prepared by: Wacław Godziemba-Maliszewski, with the assistance of James Martin of The National Archives.

MAPA 1-A, 1992

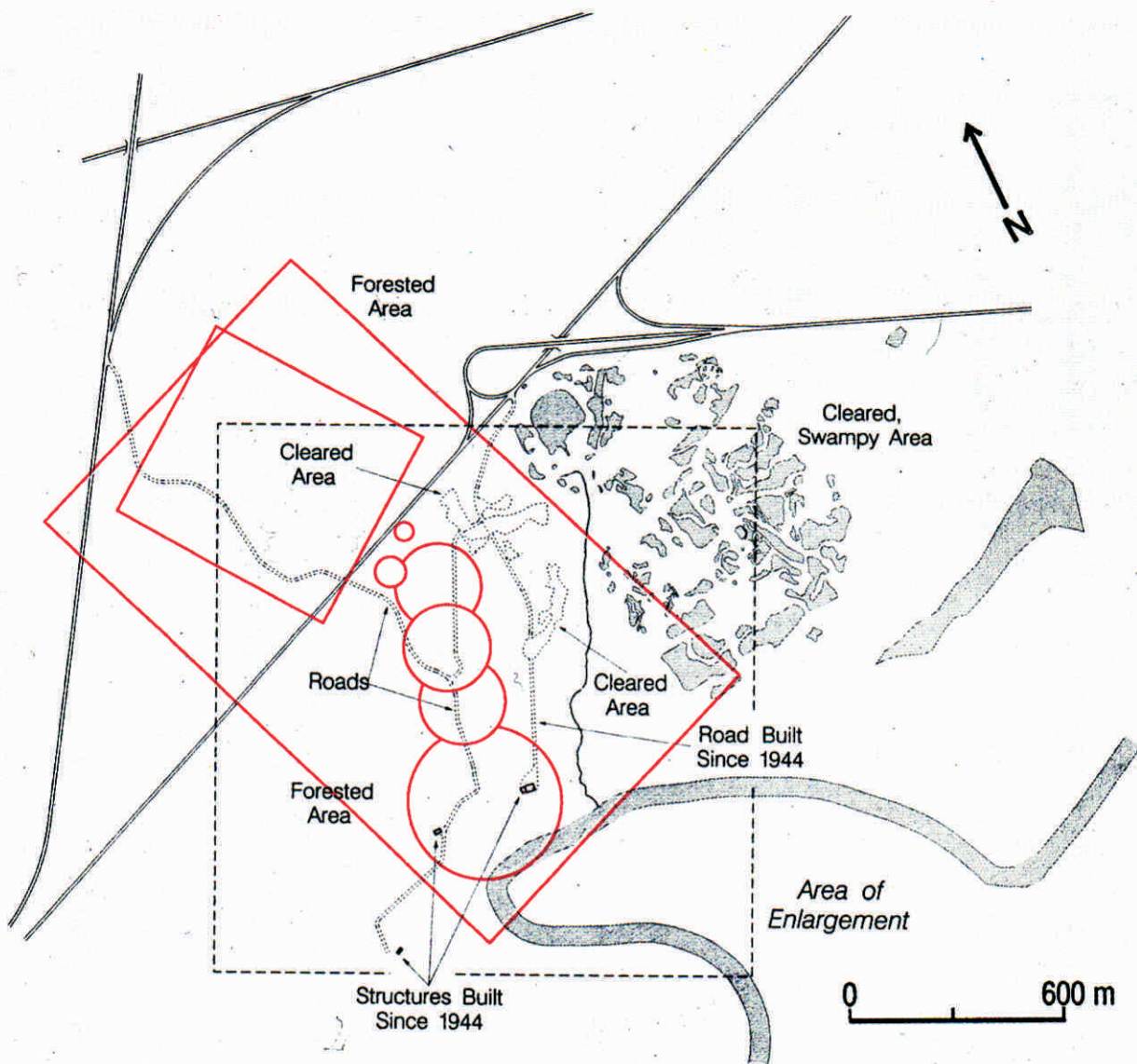
MAP 1-A, 1992

Mapa interpretacyjna Katynia w skali ok. 1:20 000 powstała na podstawie zdjęcia satelitarnego z 1992 roku i została opracowana przez Amerykańską Agencję Wywiadowczą na wniosek prof. dr Zbigniewa Brzezińskiego. Autor przekazał prof. Brzezińskiemu dokumentację, opisane zdjęcia Luftwaffe oraz szereg zapytań, otrzymując w zamian mapy Charkowa, Miednoje i Katynia obejmujące obszary jego zainteresowania. Ponadto uzyskał odpowiedź na niektóre szczegółowe pytania dotyczące poszczególnych miejsc. W tym opracowaniu wykorzystano jedynie dane dotyczące Katynia. Błędem, który zauważyłem na tych mapach, jest lekkie przesunięcie na wschód kół oznaczających obszary zainteresowania. Na mapach 1-A i 1-B na podziałce powtórzona jest liczba „300” zamiast „450”. Pytałem o możliwość otrzymania zdjęć satelitarnych z 20–21 listopada 1991 roku, lecz nie było pokrycia zdjęciami dla tej daty. Niemniej uzyskane opinie były pomocne, a otrzymane mapy były doskonałymi mapami podstawowymi dla lokalizacji zdjęć Luftwaffe. Mapa 1-A otrzymana 9 kwietnia 1992 roku zawiera następujący opis: „Główne i dodatkowe obszary zainteresowa-

nia są silnie zalesione. Drogi zlokalizowane w 1944 roku na tych obszarach są wciąż widoczne, lecz mało wyraźne i prawdopodobnie są jedynie ścieżkami. Dacza już nie jest widoczna; dwie nowe budowle: prawdopodobnie dom i stodoła znajdują się na wschód i zachód od miejsca położenia daczki. Nowa ścieżka lub droga prowadzi od głównej szosy do budowli położonej najdalej na wschód” (nowe budowle zbudowane po II wojnie światowej to daczki KGB; przyp. WGM).

Mapę 1-B otrzymano 20 maja 1993 roku. Zawiera ona następujący opis: „W załączeniu szczegółowy rysunek rejonu oraz powiększenie obszaru centralnego. Pokrywa roślinna uniemożliwia dostrzeżenie dodatkowych szczegółów. Nie jesteśmy w stanie zlokalizować miejsc ekshumacji z 1991 roku ani pomników niemieckich” (tj. cmentarza urządzonego w maju i czerwcu 1943 roku Komisją Techniczną; przyp. red.).

[Mapy zamieszczone w tym opracowaniu, przedstawiające zinterpretowane zdjęcia Luftwaffe z 8 stycznia 1944 roku i 10 czerwca 1944 roku, zostały nałożone na mapę satelitarną].

MAPA 1-B, 1993

Satellite map of Katyn 1992 in scale ca. 1:20 000 generated from 1992 satellite imagery of Katyn, by American Intelligence Agencies at the request of Prof. Dr. Zbigniew Brzeziński. I supplied fact sheets, annotated Luftwaffe imagery, and questions to Dr. Brzeziński who in turn obtained maps of Kharkov, Myednoye, and Katyn, based on my areas of interest. Additionally, some questions were answered, specific to each site. Here the Katyn data is given only. An error that I notice, on all the Katyn maps, is the slightly easterly placement of the circles of interest. On maps 1-A and 1-B the distance scale in meters repeats a "300", where a "450" was intended. I had asked questions bearing on possible satellite imagery taken on 21–22 November 1991, but coverage for this period was not available. The opinions received were nevertheless helpful, and the cartography has provided an excellent base map for localization of Luftwaffe imagery interests. Map "A" was received on 9 April 1992, along with the following statement: "Both the primary and the secondary areas of interest are still heavily forested. The roads located within the areas of interest in 1944 are still visible but are much

MAP 1-B, 1993

less pronounced and are probably little more than trails today. A large swamp area, devoid of trees, with standing water is east of the areas of interest. The dacha is no longer visible and two new structures, probably a house and a barn, are located to the east and west of the site of the dacha. A new trail or road leads from the main highway to the easternmost structure. "(My note: The new structures, built after WW II, are KGB dachas.)"

Map 1-B was received on 20 May 1993. The following note accompanied the maps: "A detailed line drawing of the site and an enlarged drawing of the central area of the site are attached. The tree cover prohibits the discernment of any additional details of the site. We are unable to locate evidence of the 1991 exhumations or (of) the German monuments." (i.e. the cemetery organized in May and June 1943 by the Technical Commission of the Polish Red Cross; ed.).

[Maps presented with this paper showing Luftwaffe imagery features, from 8 January 1944 and 10 June 1944, have been superimposed on the satellite base map data].

ZDJĘCIE 1-A, 1943

Zdjęcie przedstawiające teren na północ od Dniepru. Częściowo widoczna wieża dachy.

PHOTO 1-A, 1943

A view from the Dnepr River facing north. The dacha tower is partially visible.

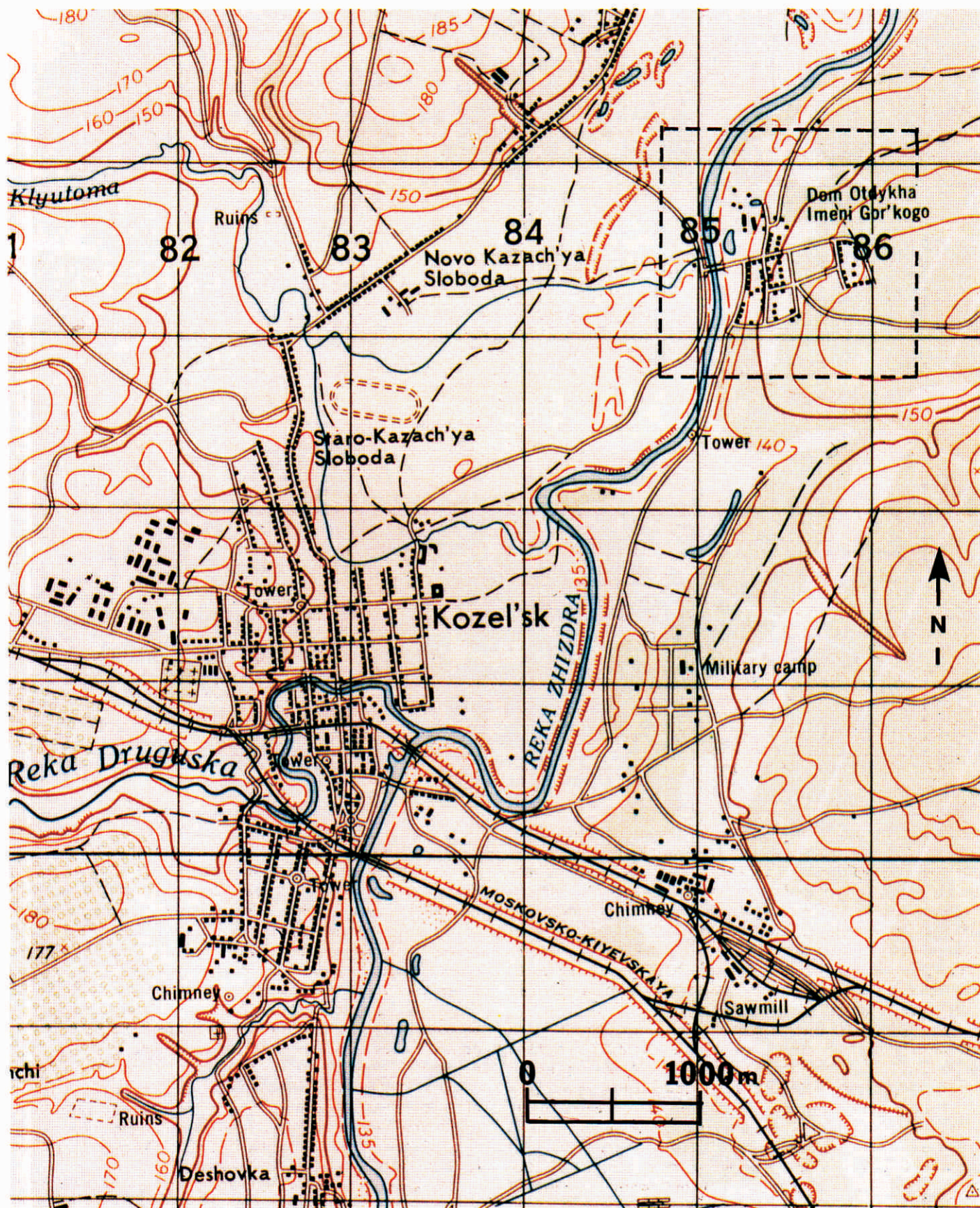

ZDJĘCIE 1-B, 1939

Część jednego ze zdjęć z sekwencji 8 zdjęć DT/TM. Linia demarkacyjna „Molotow-Von Ribbentrop”, dzieląca Polskę pomiędzy Związek Sowiecki i Niemcy. Fragment zdjęcia przedstawia granicę na rzece San dzieląc ten obszar na część niemiecką z Sanokiem i część sowiecką z Olchowcami. [W] w kółku jest oryginalnym oznaczeniem mostu przez Niemców. Ciekawe, iż na wjeździe na most widoczna jest kolumna pojazdów. Mógł to być punkt, w którym Niemcy i Rosjanie wymieniali jeńców. Po drugiej stronie rzeki jest obóz rosyjski, na terenie szkoły lub podobnej instytucji, gdyż widać boisko sportowe.

PHOTO 1-B, 1939

Part one of eight part sequence DT/TM. Molotov-Von Ribbentrop demarcation line showing the division of Poland by the Soviet Union and Germany. This segment shows the border bisecting the River San, with Sanok in the German sector, and Olchowce in the Soviet sector. The circled [W] is an original German annotation symbol, pointing to a bridge. Curiously, just at the entry to the bridge from the German side, a column of motor vehicles is visible. This could be a transfer point where, as elsewhere, the Germans and Soviets exchanged prisoners. Just on the other side of the river is a Soviet camp, occupying an area that may formerly have been a school, or similar institution, as a sports field is visible.

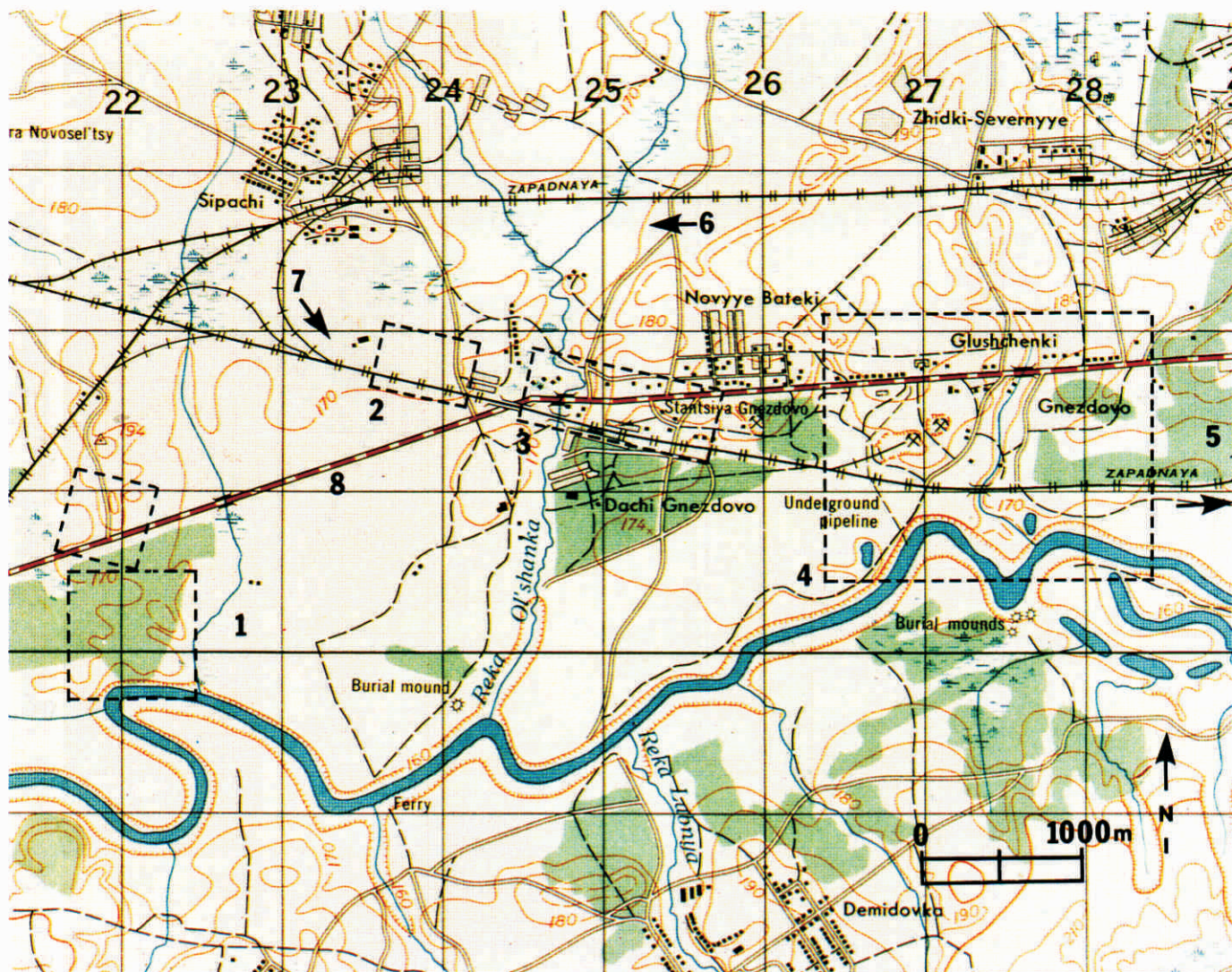

MAPA 2, 1963

Wycinek mapy przedstawia Koziełsk i leżący 3100 m na północny wschód obóz, w którym przebywali polscy oficerowie. Uprzednio Klasztor Optina Pustyni, obecnie jest to „Dom Wypoczynku im. Gorkiego”. Na podstawie mapy serii AMS N701, ark. 5426 II, zat. Koziełsk, w skali 1:50 000, Army Map Service, Waszyngton, wrzesień 1963. Materiał poufny udostępniony na wniosek autora.

MAP 2, 1963

Inset study showing Kozelsk, and, 3,100 m to the north-east, the camp where Polish officers were held as prisoners. Formerly called the Optin Convent, it is now known as the “Dom Otdykha Imeni Gor'kogo”, house of rest named after Gorky. From AMS Series N701, sheet 5426 II, entitled “Kozelsk”, 1:50,000, Army Map Service, Washington, September 1963. Restricted material, released to the author by application.

MAPA 3, 1959

MAP 3, 1959

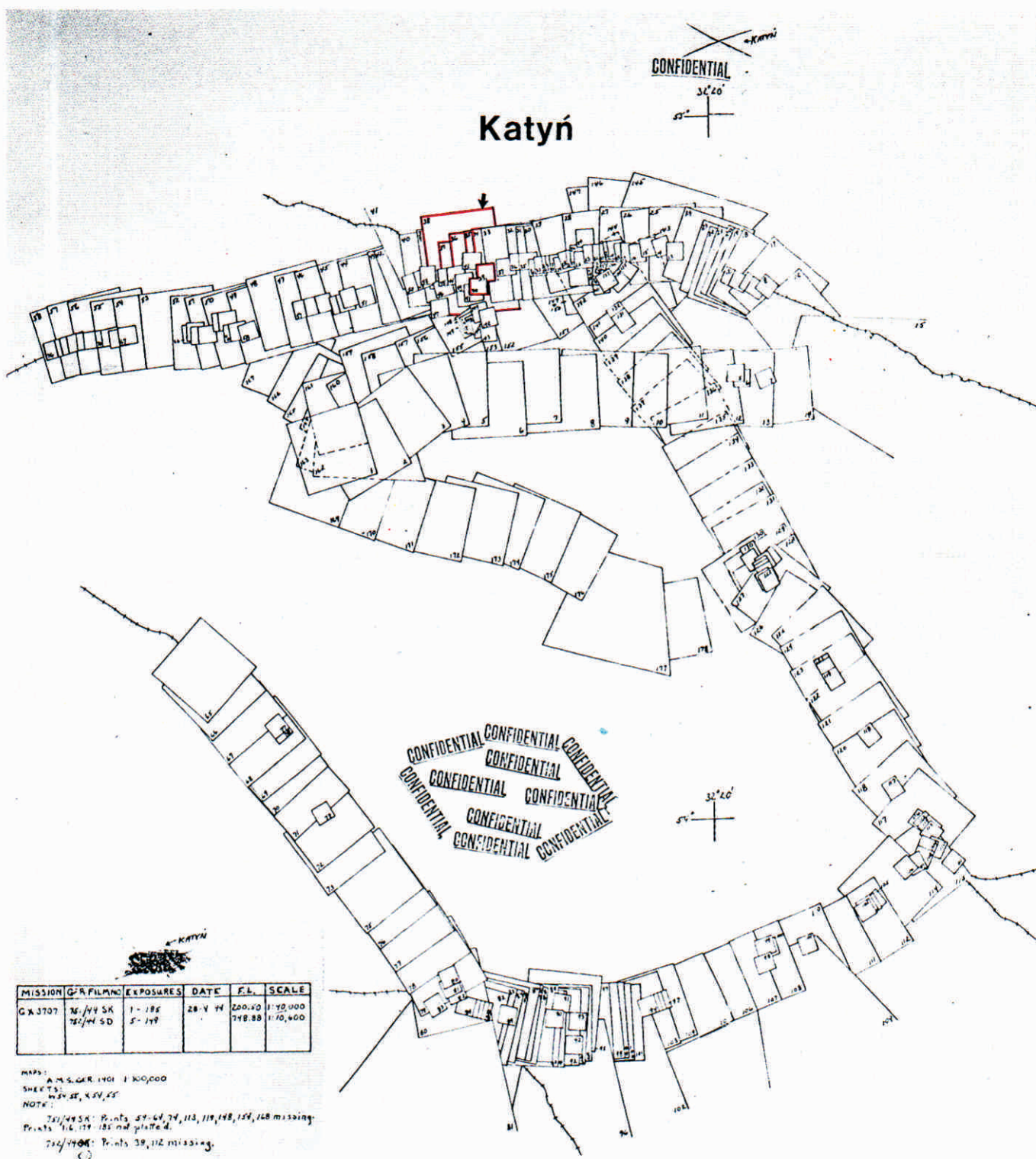
Wycinek mapy przedstawia Katyn. Z mapy serii AMS N701, ark. 4827 I, zatyt. *Penisar* w skali 1:50 000, Army Map Service, (Defense Intelligence Agency), Waszyngton, marzec 1959. Materiały poufne, udostępnione na wniosek autora. Na pełnym arkuszu mapy, z którego pochodzi prezentowany fragment, formy krasowe występują na wielu obszarach i chociaż w pobliżu Dniepru nie są rozróżnione, to autor jest przekonany, że występują także w postaci „stożków krasowych” i „lejków krasowych” i innych temu podobnych form dobrze widocznych na zdjęciach Luftwaffe.

Na obszarze [1] zauważyć można brak drogi leśnej, która biegnie z północy od szosy smoleńskiej i powinna przechodzić przez Las Katyński, lecz została pominięta, tak jak i inne szczegóły na tym obszarze. Obszar [2] przedstawia północną bocznice opisywaną przez Kriwozercewa. Obszar [3] pokazuje stację Gnezdowo. Obszar [4] — obszar wsi Gnezdowo. Element [5] to południowa linia kolejowa, ruch w kierunku Smoleńska. Element [6] to północna linia kolejowa, ruch ze Smoleńska. Element [7] to pętla łącząca te dwie linie opisywana przez Kriwozercewa i w nowym dokumencie rządu USA, w którym Puciński relacjonuje zeznanie Gorczakowskiego (patrz: Dodatek).

Zauważmy, że dwa budynki, pierwszy ok. 190 × 38 m i drugi 188 × 40 m (może narysowane umownie przez DIA) nie znajdują się na żadnym zdjęciu z czerwca 1944 roku, więc musiały być zbudowane przez Sowietów później. Ponieważ ostatnie zdjęcie Katynia jest z czerwca 1944 roku, Defense Intelligence musiała mieć zdjęcia późniejsze, aby umieścić te budynki na mapie z 1959 r.

Inset study showing Katyn. From AMS Series N701, sheet 4827 I, entitled “*Penisar*”, 1:50,000, Army Map Service, (Defense Intelligence Agency) Washington, March 1959. Restricted material, released by application. On the full map, from which this inset is taken, karst is present in several areas, however, not so annotated near the Dnepr where the author believes it also to be present in the form of “beehives”, “sink-holes” and other indications evident in imagery. At area [1] notice the absence of the forest road that descends from north of the Smolensk Highway and should continue to Katyn forest but has been omitted, as well as other details in the area of our interest. Area [2] shows the northern railway siding referred to by Krivosertzev. Area [3] shows Gnezdovo Station. Area [4], the Gnezdovo Village area. Item [5] the southerly railway line, traffic in the direction of Smolensk. Item [6] the northern railway line, traffic from Smolensk. Item [7] the connecting loop referred to by Krivosertzev and in the new U.S. Govt. Puciński document regarding Gorczakowski (see: Appendix).

Note that two buildings, the first appx. 190 m long × 38 m wide, and the second, 188 m long by 40 m wide (perhaps drawn just representatively by DIA) are not present in any imagery through June of 1944, and must have been built by the Soviets afterwards. In as much as our last image of Katyn is from June of 1944, the AMS of Defense Intelligence must have had later imagery to have included these structures on the 1959 map.

MAPA 4, 1950

MAP 4, 1950

Schemat lotu bojowego GX 3707 A i B z 28 kwietnia 1944 roku. Na oryginale 11 razy występuje stempel *Tajne*. Warto zwrócić uwagę, że ma się to odmiennie w stosunku do trzech map opracowanych dla Autora w latach 1991 i 1992 przez amerykańskie agencje oraz do aktualnej i różnorodnej pomocy świadczonej w 1994 r. przez rząd USA Głównej Komisji Badania Zbrodni Przeciw Narodowi Polskiemu.

Sortie flight plan of GX 3707 A & B 28 April 1944. The word *Confidential* is stamped eleven times on the original. In contradistinction, note the three maps made for the present author from American agencies in 1991 and 1992; and, in 1994, the present and various assistances provided by the American Government to the Polish Government's Extraordinary Commission for Investigating Crimes Against the Polish People (Główna Komisja).

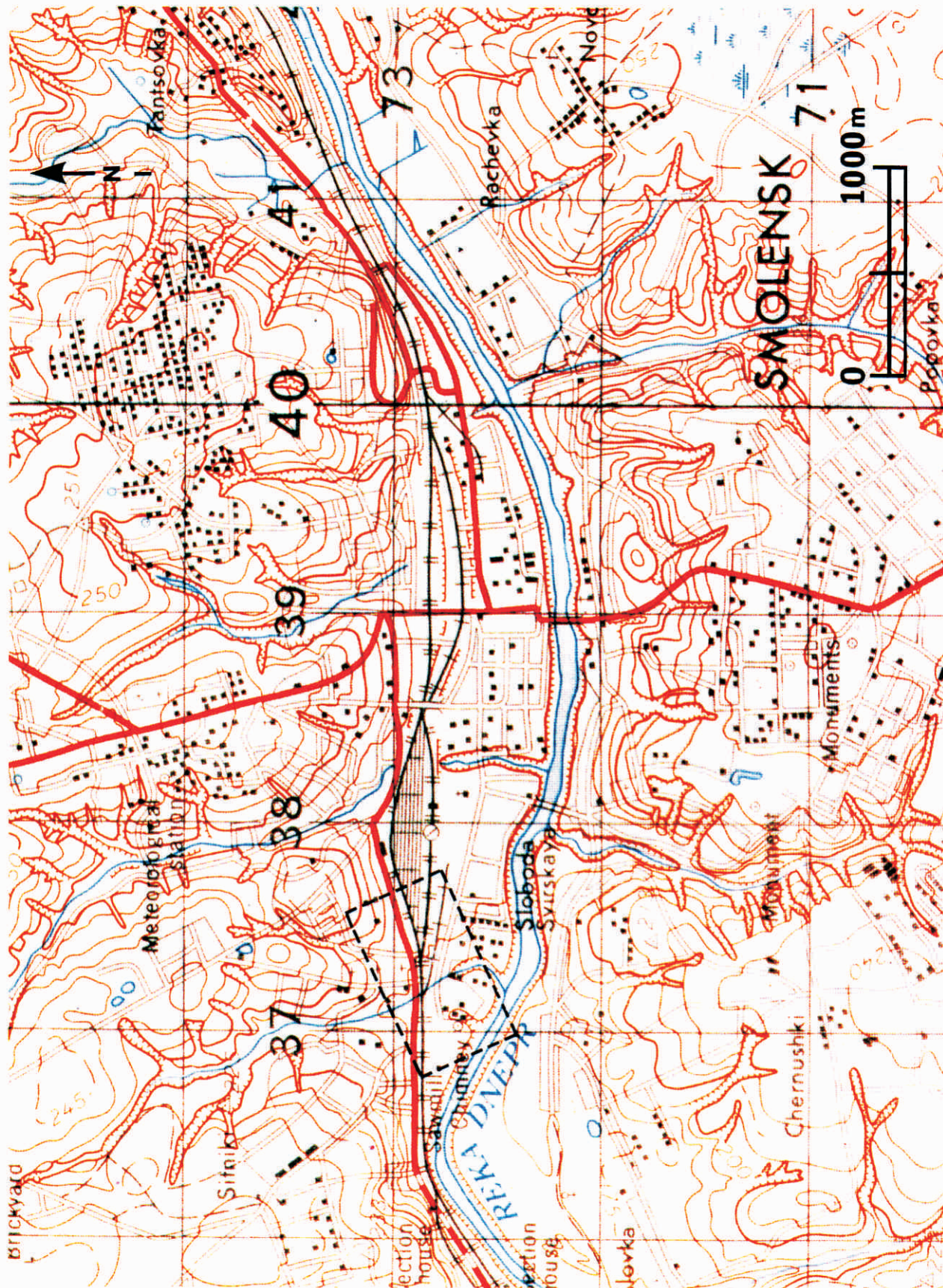

ZDJĘCIE 2, 23-10-1943

Opisaną parę zdjęć 2 i 3 znaleziono w zdjęciach celowanych.
 [A] Obszar stacji Gnesdowo z nieuszkodzonym mostem nad Olszanką. [B] Dwa mosty szosy smoleńskiej, jeden z nich znisz-

PHOTO 2, 23-10-1943

czony. [C] Zniszczona stacja Gnesdowo. [D] Były obóz leśny Wehrmachtu. [E] Obszar masowych grobów w Katyniu. Opisy Niemców mówią same za siebie.

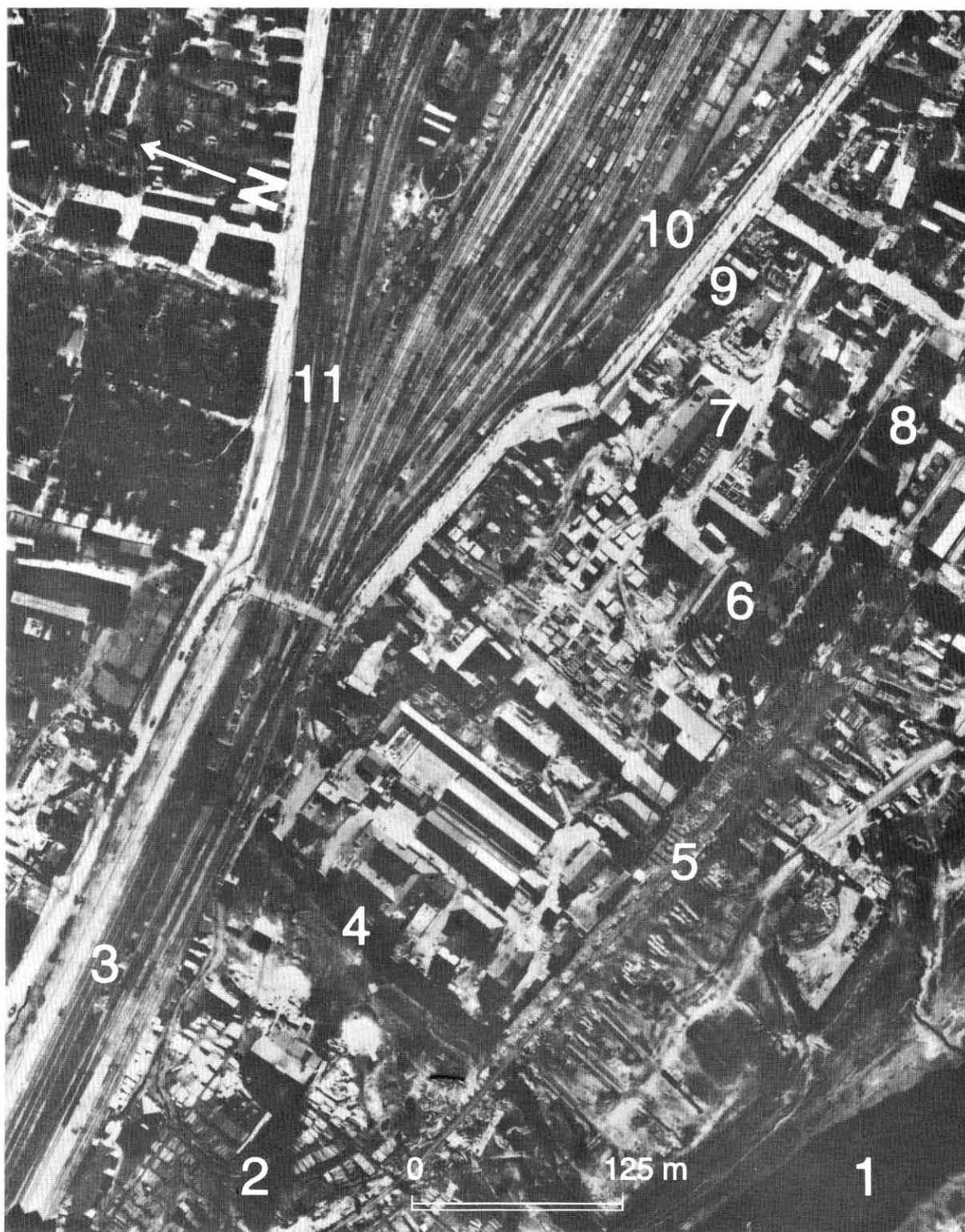

MAPA 5, 1963

Smoleńsk. Mapa z serii AMS N701, ark. 4927 IV, zatytułowana Smoleńsk, skala 1:50 000, Waszyngton, lipiec 1963 pokazująca lokalizację dalej prezentowanych zdjęć. Materiały poufne, udostępnione na wniosek autora.

MAP 5, 1963

Smolensk. Study showing the position of the photograph following it. From AMS Series N701, sheet 4927 IV, entitled Smolensk, 1:50,000, Washington, July 1963. Restricted material, released by application.

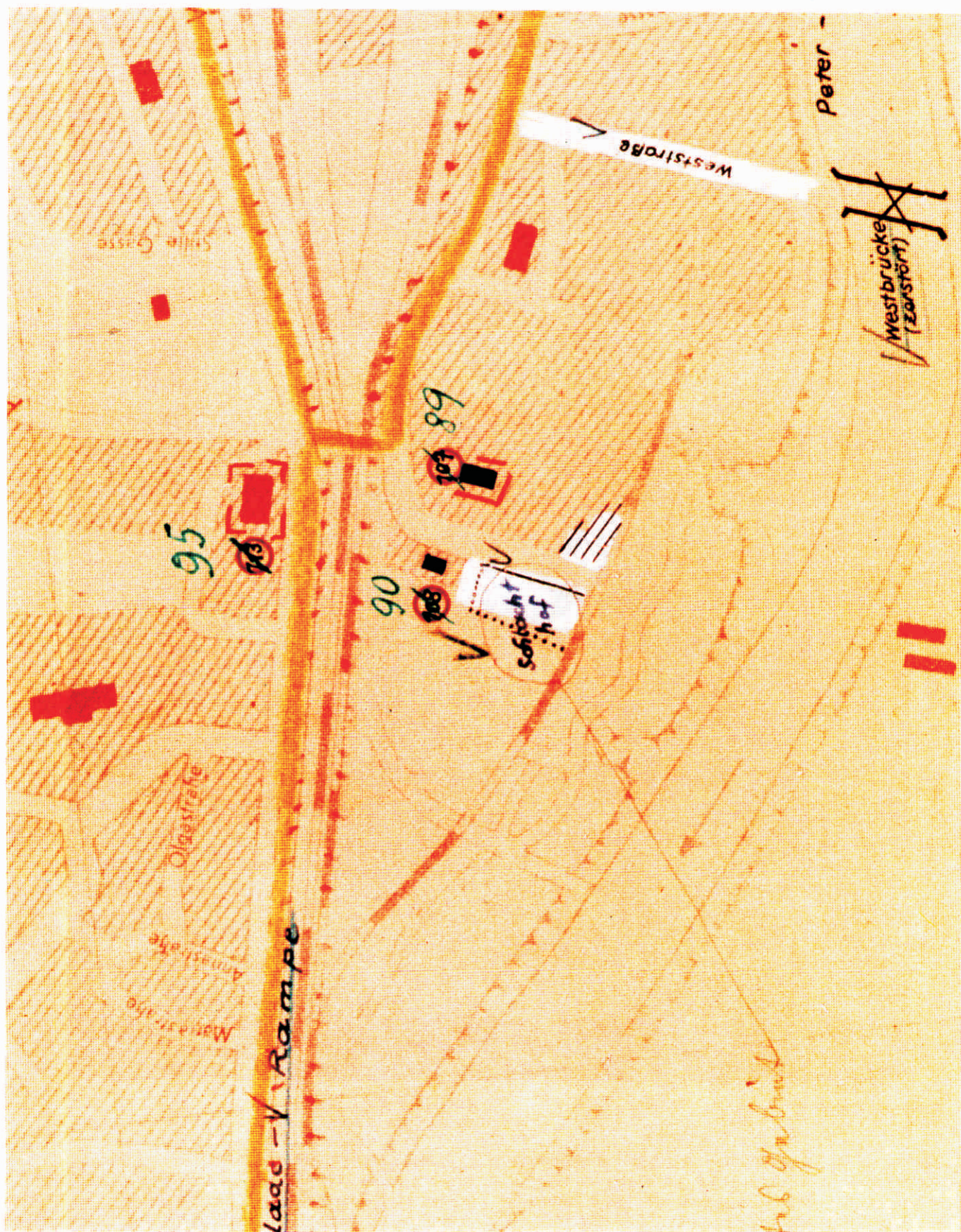

ZDJĘCIE 4, 26-06-1941

PHOTO 4, 26-06-1941

Smoleńsk. [1] Dniepr. [2] Tartak. [3] 9 linii kolejowych, łączących się w 2 linie w kierunku Gniezdowa. [4] Budynek opisany przez Niemców na mapie 6 jako „Schlachthof” – rzeźnia. Znajduje się przy ślepej bocznicy. [5] Tartaki. [6] Obiekt z murem o wysokości 5 m i wewnętrznym pasem drzew 200x65 m, do którego wchodzi linia kolejowa i kończy się ślepo przy murze pod semaforem [8]. Widać 5 budowli. Przy końcu 3 murki przy bocznicy. [7] Budynek administracyjny z 12 kłatkami dla świń. [8] Ściana na końcu kompleksu zabudowań. [9] Duży kompleks z 5 m murem i tarasowymi ogrodami. [10] Główny obszar stacji. [11] Park miejski.

Smolensk. [1] The Dnepr. [2] Lumber yard. [3] Nine rail lines which converge to two lines in the direction of Gnezdovo Station. [4] The building here is noted on the following German map as “Schlachthof”, slaughterhouse. It is on a dead-ending siding. [5] Lumber yards. [6] Compound with 5 m high wall and an interior tree screen, about 200 m long by 65 m wide in which the railway enters and dead-ends near the wall at signal [8]. Five structures are present. Near the end three walled pens about the siding. [7] Administrative building with twelve cages holding pigs. [8] The wall at the end of the compound. [9] Large compound with 5 m wall and terraced gardens. [10] Main station area. [11] Public park.

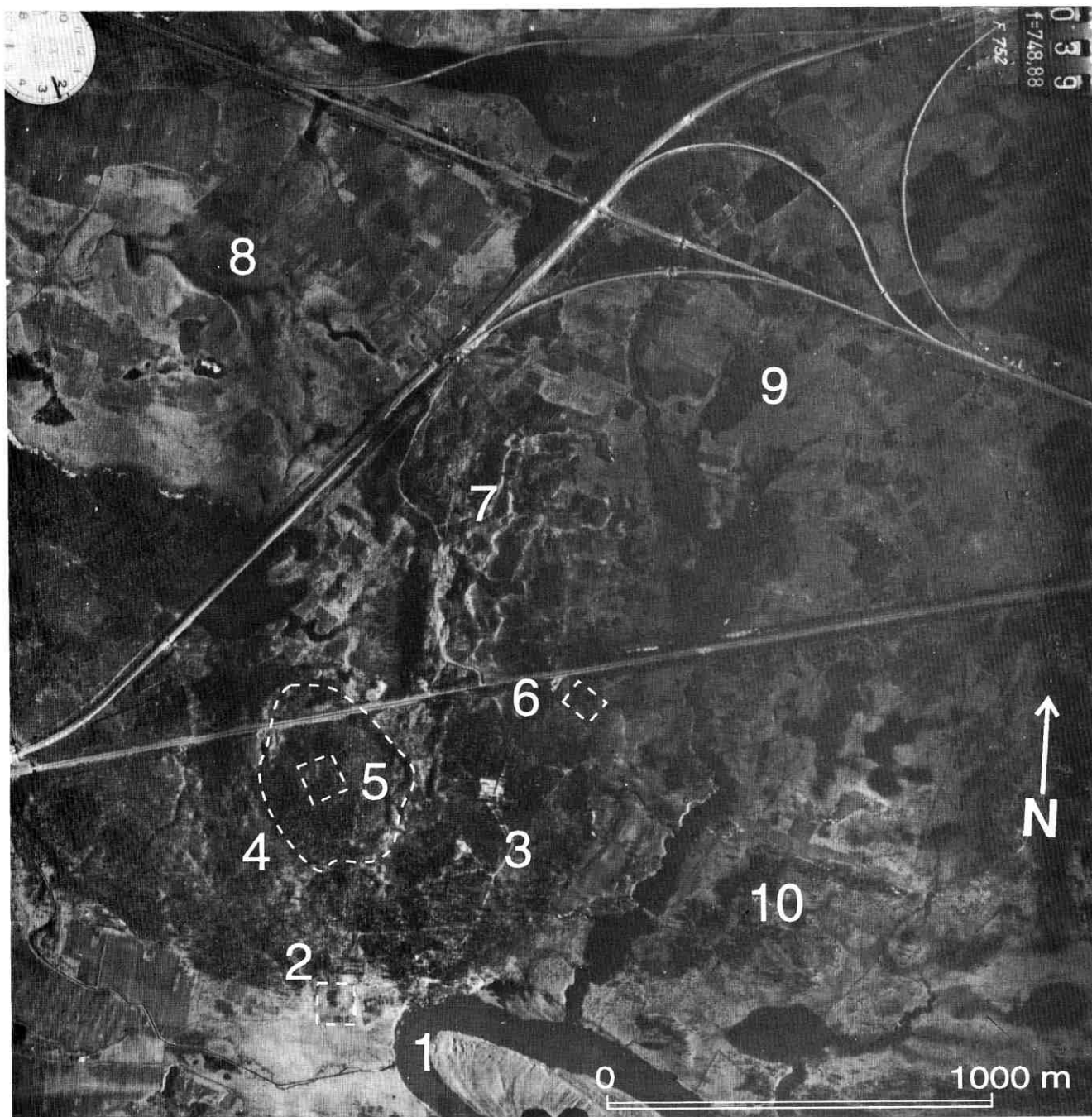

MAPA 6. 1942

Wycinek mapy, przedstawiający odnogę kolei prowadzącą do rzeźni (niem. „Schlachthof”). Z mapy polowej Wehrmachtu zatyt. „Smoleńsk 1942”. Biblioteka Kongresu, Waszyngton, G7004 42.

MAP 6. 1942

Inset study of the railway spur leading to the slaughterhouse. „Schlachthof”. From a Wehrmacht field map entitled “Smolensk 1942”. Library of Congress, Washington, G7004 42.

ZDJĘCIE 5, 28-04-1944

PHOTO 5, 28-04-1944

Zdjęcia 5 i 6 A-E przedstawiają obszar Gniezdowa i Katynia. W źródłach zachodnich istnieje mało materiałów opisujących geomorfologię tego terenu.

Poniższa interpretacja opiera się jedynie na analizie utworów powierzchniowych, gdyż brak odpowiedniego potwierdzenia przez badania terenowe. Wcześniej cytowane pamiętniki Wacława Lednickiego, podobnie jak mapa Katynia AMS N701 ark. 4827 I w skali 1:50 000 pomagają w identyfikacji zjawisk krasowych.

Zdjęcie 5. [1] Meander Dniepru. Między tym terenem i znakiem [3] J.R. Oledzki zidentyfikował kilka obszarów o zmienionej konfiguracji ziemi. [2] Prawdopodobny lej krasowy. [3] Obszar masowych grobów polskich oficerów. Pod poziomem glebowym znajdują się piaski miąższości kilku metrów podścielone utworami gliniastymi. [4] Na lewo od oznaczenia [4] znajduje się szereg zagłębień i innych form krasowych. [5] Linia przerywaną oznaczono obszar mający ok. 500 m średnicy, położony po obu stronach szosy smoleńskiej, na którym występują

Photos 5 and 6 A-E present Katyn and Gnezdovo areas. There is little textual material from western sources on the geomorphology of this terrain. The following interpretation is on a prima facie basis for lack of sufficient ground confirmation. Wacław Lednicki's memories, earlier cited, support karst determination. AMS N701 Sheet 4827 I, map of Katyn, in 1:50,000 scale, also supports karst determination.

Photo 5. [1]. Dnepr river meander. Between this area and the signal at [3] J.R. Oledzki identified several areas where surface earth is disfigured. [2] A probable sink-hole, doline. [3] Area of Polish officers mass-graves. Beneath the soil cover several meters of sand are coursed at the bottom strata by clay. [4] Just to the left of signal [4] are several craters, and/or dolines. [5] The dotted line area, approximately 500 m round, on both sides of the Smolensk Highway, indicates a probable man-made disturbance the date and purpose of which is not evident, but which may have been strip-mined in the 19th century or earlier, subsequently devolving into its current

deformacje powierzchni będące zapewne skutkiem działalności człowieka, których czas i powód powstania nie są jasne; być może są pozostałościami XIX-wiecznej lub wcześniejszej eksploatacji. Teren ten uległ stopniowemu zabagnieniu. Deformacje mogły powstać także wskutek jakiejś katastrofy. Na mapie 3 obszar ten przedstawiono jako nie zalesione bagno (mapa ta nosi pewne błędy w identyfikacji, a najważniejszym jest brak drogi w Lesie Katyńskim, która została zapewne usunięta przez cenzurę). Mapy dr Małgorzaty Mycke-Dominiko również rejestrują w tym miejscu obecność wody. Na sąsiadujących terenach, w szczególności w pobliżu miejscowości Gluszczenki, jest wystarczająco wiele dowodów eksploatacji powierzchniowej, by przyczynę tę uznać za najbardziej prawdopodobną. Omawiany teren otacza łukiem od strony północnej niżej położony obszar, który opadając stromo tworzy sierpowatego kształtu dolinę. Od wschodu łączy się ona po północnej stronie szosy smoleńskiej z większą doliną o kierunku północ-południe, która biegnie zgodnie z północnym przedłużeniem drogi leśnej. Wewnątrz obszaru obwiedzionego linią przerywaną zaznaczono kwadrat wskazujący prawdopodobne położenie grobów. Patrz fragmenty ze zdjęć z 28-04-1948 roku dla uzyskania lepszych szczegółów. [6] Naturalny lej na szczycie małego wzgórza. [7] Bardzo zróżnicowany nierówny teren. [8] Teren pagórkowaty, niewiele zagłębień. [9] Teren pozbawiony roślinności. [10] Taras zalewowy przy średnim poziomie wody w Dnieprze i Olszance. Widać grunty orne. Ważnym jest tu odwołanie się do obserwacji Lednickiego, iż na wiosnę czasami Dniepr wylewa na taras, łącząc się z jeziorem Kuprino³⁸.

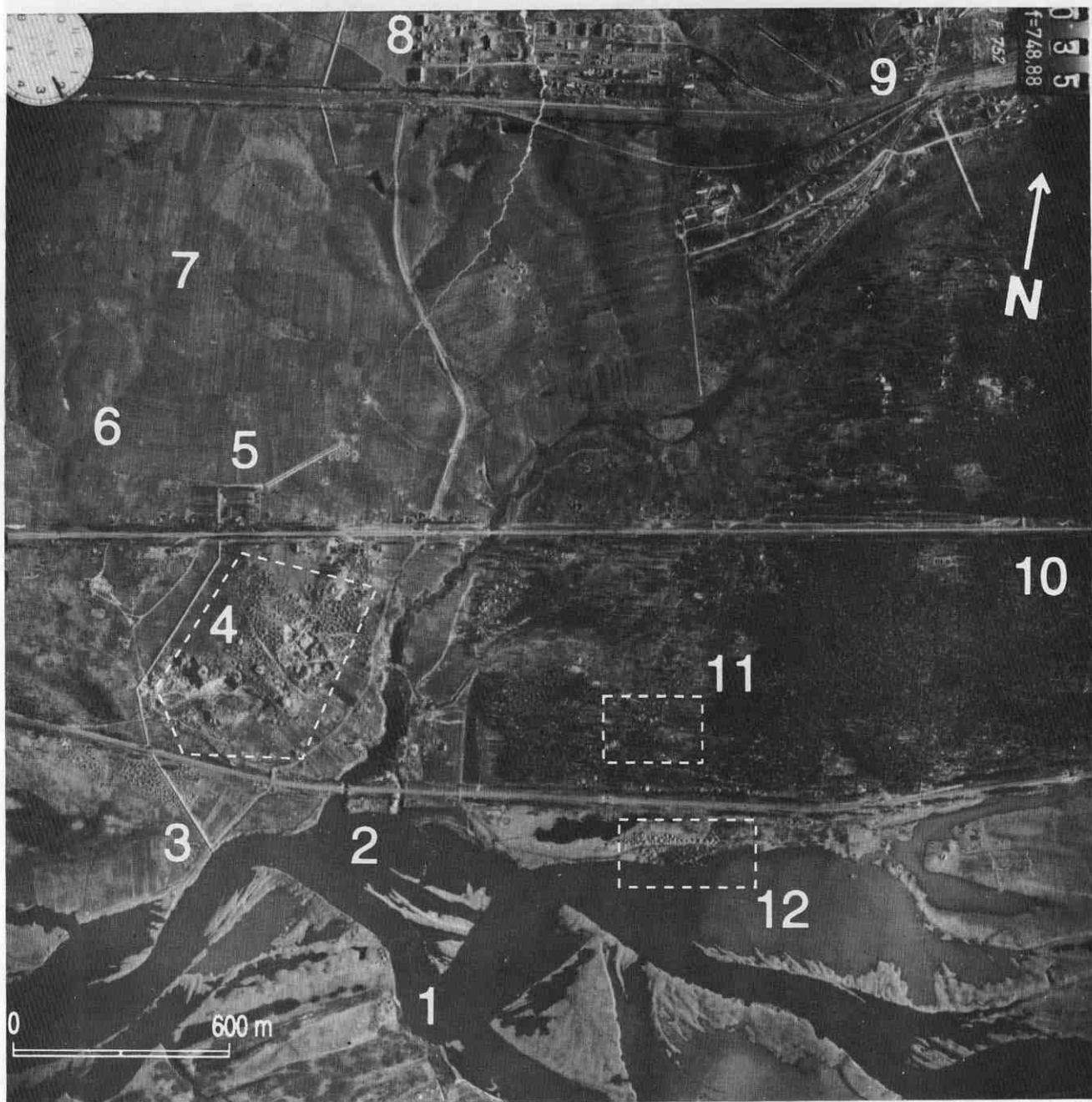
Zdjęcie 6-A i fragmenty zdjęciowe 6-B, 6-C, 6-D i 6-E.

[1] Meander i starorzecze Dniepru. Poniżej znaku [1] znajduje się grupa kurhanów Scytów, miejsc pogrzebowych. Są dwa kurhany, trudno jest określić, czy otaczające mniejsze kształty są „ulami”. Należy podkreślić, iż Niemcy nie chcieli nazwać miejsca polskich grobów „Masakra w Gniezdowie” z powodu występowania kurhanów, znanych już wcześniej naukowcom. Sowieci w swych pierwszych reakcjach prasowych wskazali na występowanie kurhanów. [2] Most kolejowy jednotorowy. [3] Rurociąg podziemny, patrz mapa 3. [4] Mechanicznie rozkopany obszar z kopułami „uli” pochodzenia krasowego (patrz zdjęcie 6-B). Obszar ten otacza przeciwczołgowa linia obronna. Zwraca uwagę, że mechaniczne rozkopy mają tutaj gospodarczy (górnictwo) charakter. Pokrywają się one z naturalnym występowaniem „uli”. Sytuacja jest tu odwrotna niż na zdjęciach 6-C i 6-D (patrz zdjęcie 34 z 8 stycznia 1944 roku przedstawiające ten sam obszar z pokrywą śnieżną). [5] 14 namiotów lub innych konstrukcji wojskowych zbudowanych wokół fermy lub budynku administracyjnego. [6] Zapewne lej krasowy („dolina”) położony na lewo od oznaczenia [6] i w obrębie sieci odpływu w kształcie litery Y. [7] Prawdopodobnie lej krasowy — „dolina”. [8] Żydki-Severnoye. [9] Krasny Bor. Odnoga północnej linii kolejowej prowadząca do przypuszczalnej fermy świń. [10] Wycinka w lesie odsłaniająca trzy okrągłe doły otoczone ścieżkami. [11] Obszar przedstawiony na zdjęciach 6-C i 6-D. Zdjęcie 6-C z 28-04-1944 roku przedstawia wycinkę w rzadko zalesionym terenie pokrytym formami typu „uli”, na której widać po stronie wschodniej biegnącą skośnie prostą linię 8 otwartych dołów, po stronie zachodniej skośny szereg 7 otwartych dołów oraz poziomy szereg 5 otwartych dołów w lewym narożniku zdjęcia. To nie są „ule”, lecz doły pozostałe wskutek działalności człowieka nie związanej z eksploatacją górnictwem. Doły te są otwarte. Należy zauważyć, że ich charakter różni się w istotny sposób od „uli” widocznych przy oznaczeniach [4] i [12]. Przy oznaczeniu [4] widać mechaniczne rozkopanie formacji „uli”, jak gdyby dla celów wydobywczych, podczas gdy na obszarze [11] cel wykopanych dołów może, moim zdaniem, wiązać się z działalnością NKWD. Zdjęcie 6-D przedstawia ten sam obszar dokładnie w miesiąc później — 28 maja 1944 roku. Doły zostały wypełnione.

swampy character. It may also be due to a catastrophism. Map 3 shows this area as a swamp with no forestation (this map has some misidentifications, but most notable is the absence of the Katyn forest road which was probably censored). Dr. Małgorzata Mycke-Dominiko's maps (*Fotointerpretacja w Geografii*, 22, Warszawa 1992) show also the presence of water. There is sufficient evidence of strip-mining elsewhere on the terrain, particularly near Glushchenki, to admit of this possibility. To the north of this circular area, forming as a crescent from east to west, the land is lower in relation to the circle of land in question. It drops quickly and forms a crescent shaped ravine, joining easterly a larger ravine oriented from north to south, just north of the Smolensk Highway and following the course of the northern continuation of the forest road. To return to the circled area, within this area a smaller dotted line square indicates an area of probable NKVD graves. See fragments from 28-04-1944 imagery for better detail. [6] A natural crater on top of a small hill. [7] Very rough terrain. [8] Hummocky terrain, not many craters present. [9] Cleared land. [10] Flood plain at medium high water of the Olshanka and Dnepr rivers. Arable land is present. It is significant to recall Waclaw Lednicki's observation that in springtime the Dnepr sometimes swells to a floodplain joining to the Kuprino lake³⁸.

Photo 6-A and photo fragments 6-B, 6-C, 6-D, 6-E.

[1] Meander neck and meander cut-off of the Dnepr. Just below signal [1] are a group of Scythian Kurgans, burial mounds. Two are kurgans; it is difficult to determine if smaller surrounding shapes are beehives or not. It is interesting to note here that the Germans did not wish to name the site of Polish graves "The Gnezdovo Massacre" because of possible confusion with Kurgans, known to science to be in this area. The Soviets did, in their first press reactions, point out that Kurgans were in the area. [2] Railway bridge showing one line. [3] Underground pipe; see map 3. [4] Mechanical excavation of an area of what appears to be karst related beehive domes (Photo 6-B). An antitank defensive perimeter encloses this area. Notice that mechanical excavation is for an economic/mining purpose here. The digging follows the natural occurrence of the beehives. This is in contradistinction to Fragments 6-C and 6-D, following (see Photo 34 for the same scene with snow cover on 8 January, 1944). [5] Fourteen tents or military structures built around a farm or administrative building. [6] Probable sink hole, doline, just to the left of signal [6] and within drainage rivulets in the shape of a Y. [7] Probable sink hole, doline. [8] Zhidki-Severnoye. [9] Krasny Bor. A spur of the northern railway line leads to what appears as a pig farm. [10] A clearing in the woods showing an area with three round pits surrounded by paths. [11] See Photo fragments 6-C & 6-D. S-C, this scene on 28-04-1944, shows a clearing in a sparsely wooded area containing beehive formations, in which a diagonal straight line of eight open pits easterly, and another diagonal row of seven open pits westerly, with, at the lower left hand corner of the photograph, another horizontal row of five open pits. These are not beehives, but pits of human activity not connected to mining or excavation. The pits are open. Note that these differ in character significantly from the "beehives" shown in signals [4] and [12]. In signal [4] we see mechanical excavation of "beehive" formations, as though for a mining purpose, where in [11] the purpose of the excavated holes, it seems to me, may be NKVD activity. C-D shows the same scene, exactly one month later, on 28-05-1944. The pits are filled in. It is known that the NKVD arrested many citizens on suspicion of collaboration with the

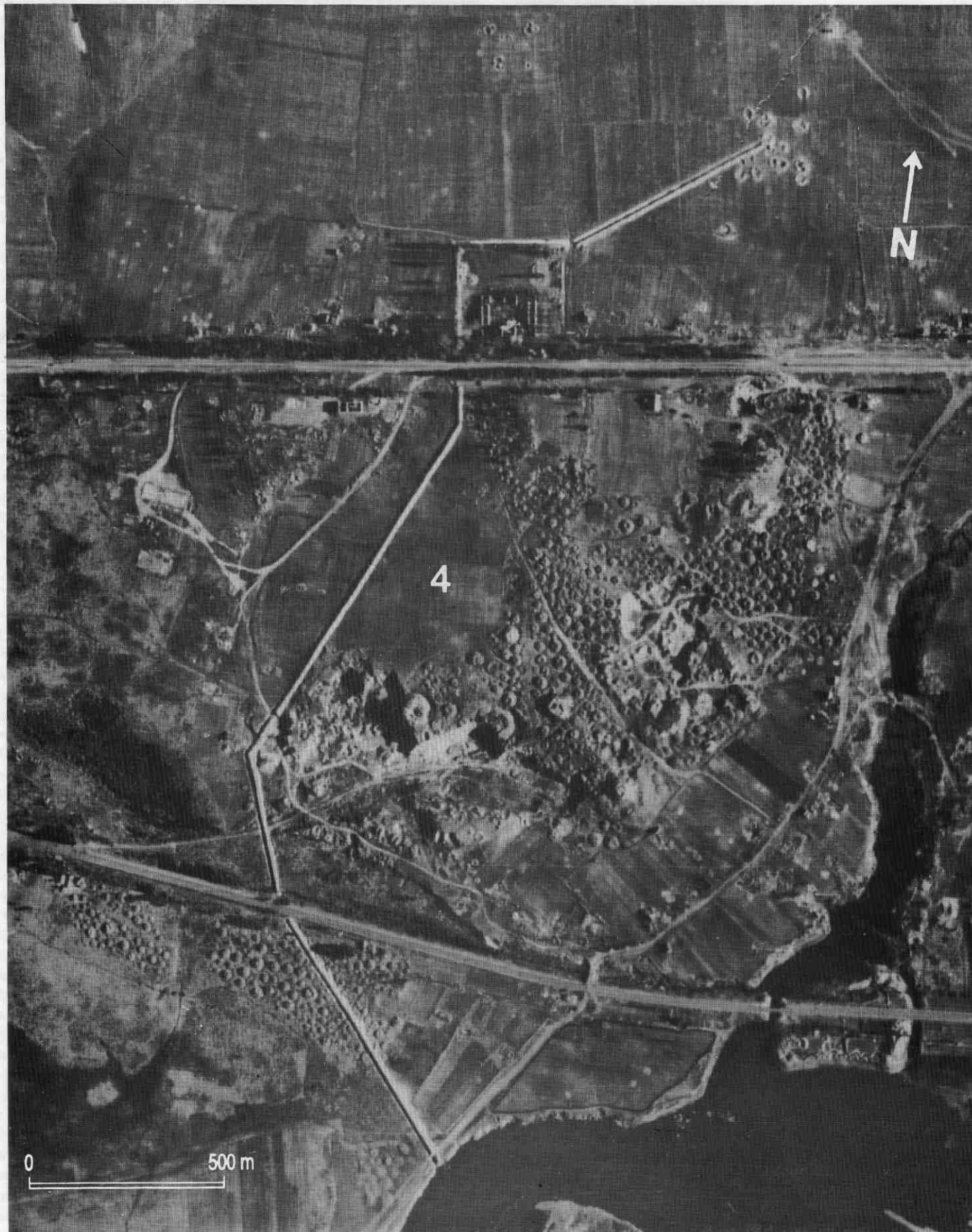

ZDJĘCIE 6-A, 28-04-1944

PHOTO 6-A, 28-04-1944

Wiadomo, że NKWD aresztowało wielu obywateli podejrzewanych o współpracę z Niemcami, a setki z nich było rozstrzelanych i grzebanych w okolicach Smoleńska przez szereg miesięcy. [12] Obszar pokazany na zdjęciu 6-E. Duża grupa kopuł podobnych do „uli”, z których część widać w wodach Dniepru. Większość ma otwory na wierzchołku, niektóre są zapadnięte. Formy te są widoczne także po północnej stronie torów kolejowych. Na zdjęciach tego regionu występują one powszechnie w dolinie Dniepru.

Germans, and that many hundreds were executed and buried in Smolensk's suburbs over a several month period. [12] See Fragment photo 6-E. A large group of beehive-like domes, some of which can be seen to be submerged in the Dnepr. Most have holes on top, some of which are collapsed. These shapes are also seen in the photograph on the northern side of the railway tracks. They are general to the Dnepr river area in imagery of this region.

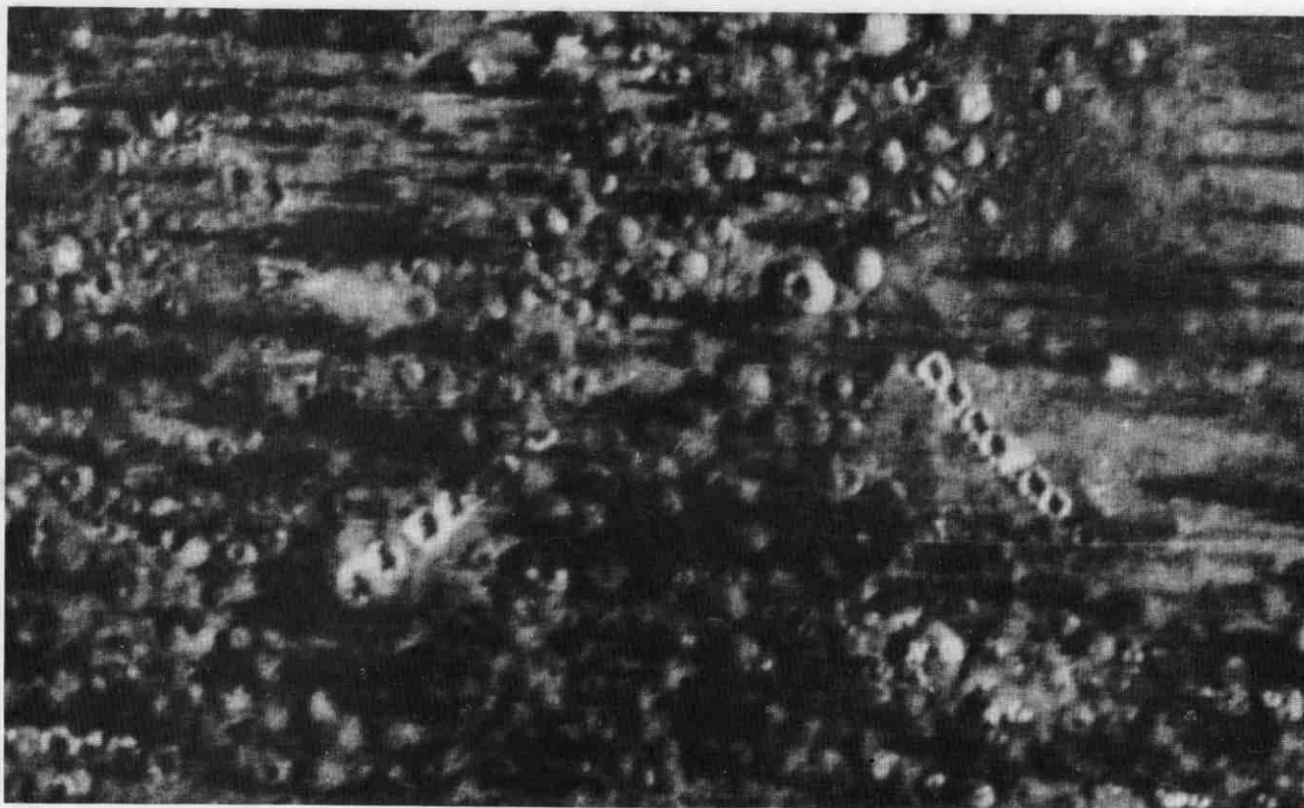

ZDJĘCIE 6-B, 28-04-1944

PHOTO 6-B, 28-04-1944

Duże powiększenie opisanego powyżej obszaru.

A super-enlargement of the area of interest annotated above.

ZDJĘCIE 6-C, 28-04-1944

PHOTO 6-C, 28-04-1944

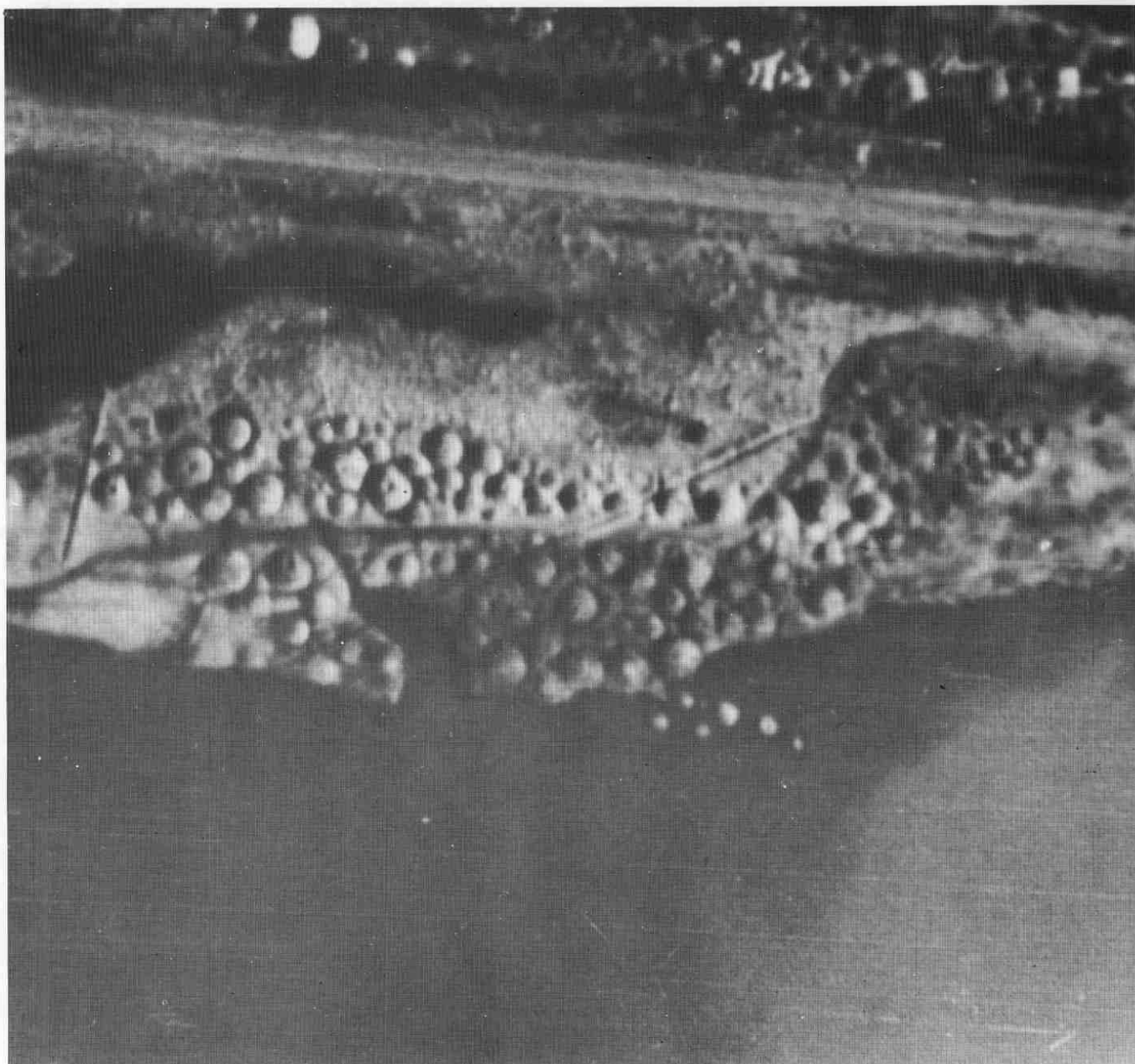

ZDJĘCIE 6-D

PHOTO 6-D

Duże powiększenie opisanego powyżej obszaru. Zdjęcia 6-C i 6-D pokazują różnice na tym samym obszarze w odstępie miesiąca. Zdjęcie 6-D pokazuje także bardziej wyraźnie drogi gruntowe równoległe do wykopów. Niektóre z blizn w ziemi zostały zapewne spowodowane przez bombardowania lotnicze lub artyleryjskie, lecz nie może to dotyczyć symetrycznych linii dołów.

A super-enlargement of the area of interest annotated above. Photos 6-C and 6-D show differences in the same terrain one month apart in imagery. 6-D also shows more clearly the dirt roads that the diggings parallel. Some of the ground scars may be possibly caused by aerial or artillery bombing, but not in the case of the symetrical rows.

ZDJĘCIE 6-E, 28-04-1944

PHOTO 6-E, 28-04-1944

Duże powiększenie opisanego powyżej obszaru.

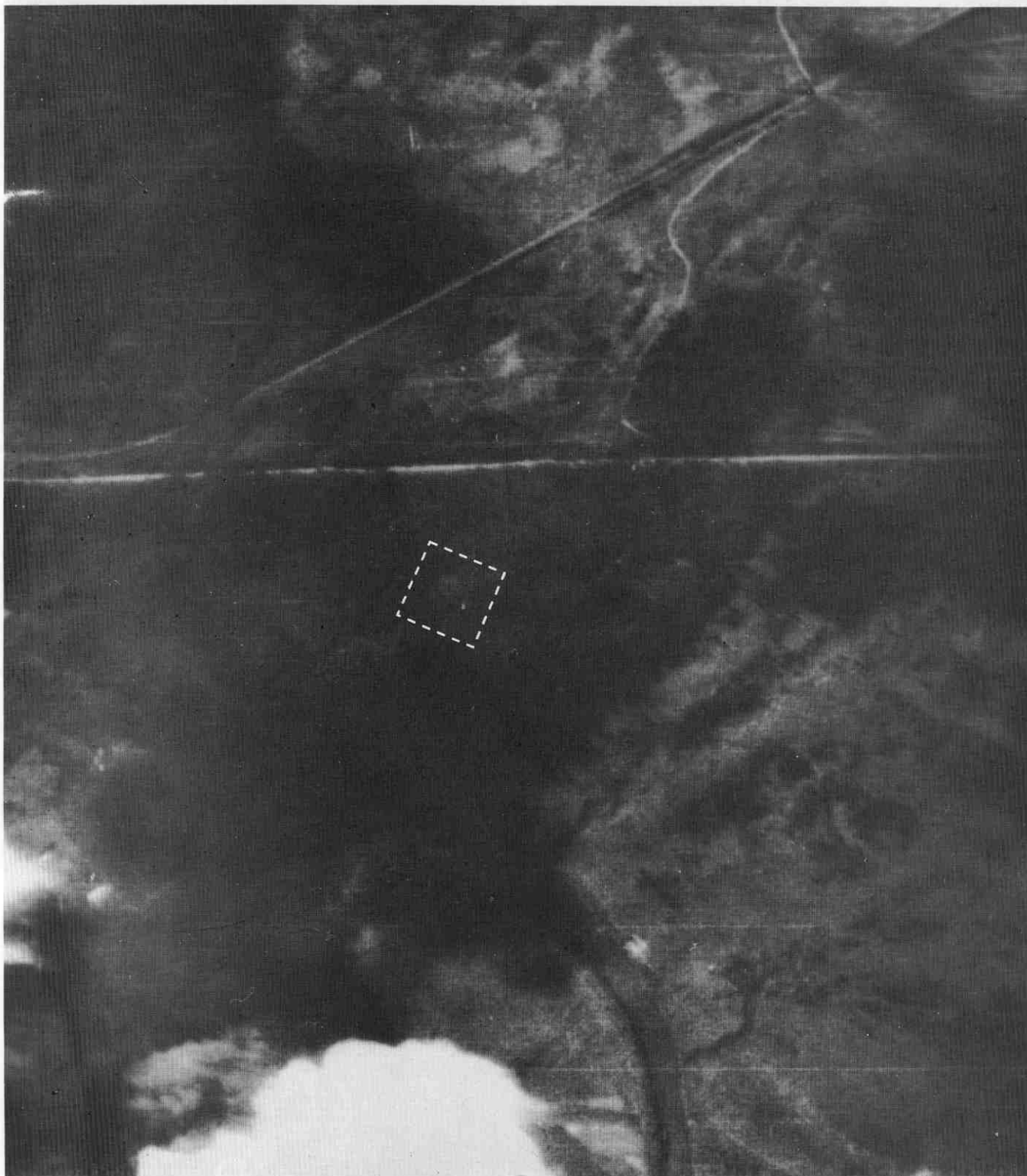
A super-enlargement of the area of interest annotated above.

Wskazywanie na zdjęciu 6-E, 28-04-1944, na obszarze, który jest przedmiotem niniejszego zdjęcia. Wskazywanie na zdjęciu 6-E, 28-04-1944, na obszarze, który jest przedmiotem niniejszego zdjęcia. Wskazywanie na zdjęciu 6-E, 28-04-1944, na obszarze, który jest przedmiotem niniejszego zdjęcia.

Wskazywanie na zdjęciu 6-E, 28-04-1944, na obszarze, który jest przedmiotem niniejszego zdjęcia. Wskazywanie na zdjęciu 6-E, 28-04-1944, na obszarze, który jest przedmiotem niniejszego zdjęcia. Wskazywanie na zdjęciu 6-E, 28-04-1944, na obszarze, który jest przedmiotem niniejszego zdjęcia.

Wczesniejsze zdjęcia stacji Gniezdowo
Early Images of the Gnezdovo Station

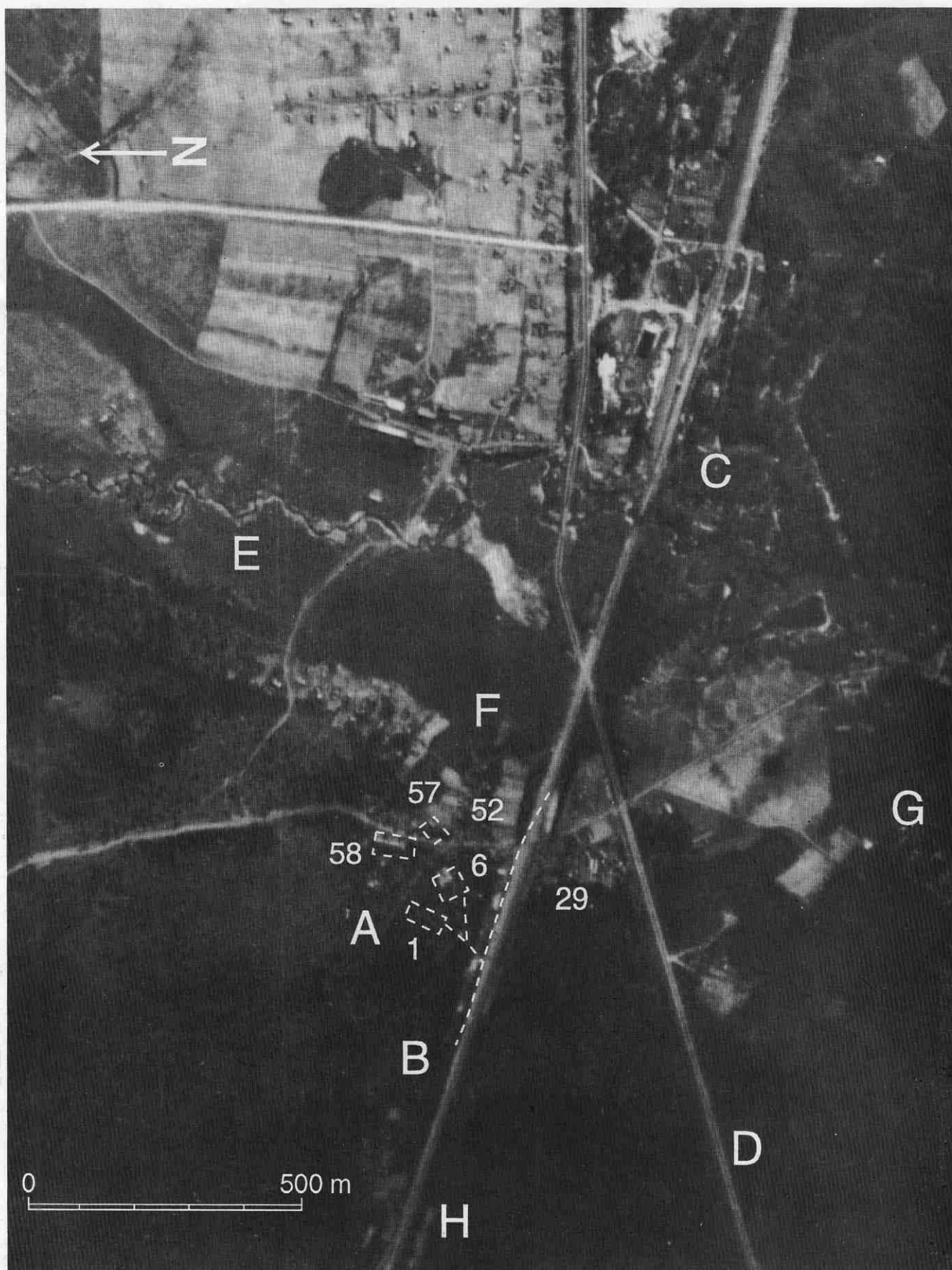

ZDJĘCIE 7, 09-07-1941

PHOTO 7, 09-07-1941

Ten fragment jest 9-krotnym powiększeniem bardzo słabego zdjęcia skośnego, z gęstą pokrywą chmur. Jest to najwcześniejsze zdjęcie Lasu Katyńskiego. Wskutek skośnego kierunku zdjęcia nie widać masowych grobów nr 1-7 i 8 z 1940 roku, aczkolwiek wycinka drzew jest wykrywalna. Według zeznań niemieckich z 1952 roku, w 1941 roku istniała tu wycinka lasu.

This fragment is an 9× enlargement of a very poor oblique image with heavy cloud cover. It is the earliest image showing Katyn forest. The oblique view obscures the view of original 1940 mass-graves 1-7 and 8, though a clearing is detectable. According to German testimony in 1952 there was a clearing here in 1941.

ZDJĘCIE 8, 05-07-1941

PHOTO 8, 05-07-1941

Jest to najwcześniejsze zdjęcie stacji Gniezdowo i okolic, niestety w części wschodniej bardzo słabej jakości. [A] Budynki w pobliżu pasa zalesień („lesopolosa”) i bocznic. [B] Północna bocznicza 500 m od stacji Gniezdowo, opisana przez Iwana Krivosertzeva i potwierdzona w niedawno odnalezionym zeznaniu Kazimierza Gorczakowskiego. [C] Patrz następna seria zdjęć. [D] Szosa smoleńska. [E] Rzeka Olszanka przy niskim stanie wody. [F] Taras zalewowy Olszanki. [G] Obszar wykorzystany później przez obóz leśny Wehrmachtu. [1] Ziarnistość zdjęcia jest wyjątkowo duża nawet na oryginalnej odbitce papierowej. W miejscu, gdzie na późniejszych zdjęciach widoczna jest wyraźna budowla, pojawiają się dwa prostokątne kształty, które są częściowo ocienione, co być może odpowiada zamaskowanym bunkrom. Do tego obszaru dochodzą ścieżki z bocznic. [6] Budowla ta nie występuje na zdjęciu z roku 1942. [52] Patrz zdjęcie z 1942 roku, gdzie są baraki zbudowane przez Niemców. [57] Budynek ten jest widoczny na zdjęciu z roku 1942, lecz nie ma go w październiku 1943 roku. [58] Długi widoczny tu budynek został zniszczony i nie ma go na zdjęciu z 1942 roku. Ten obszar jest szczególnie interesujący ze względu na zeznanie Krivosertzeva: o północnej boczniczy „niezbyt widocznej”. Zakładając, że długość bocznic wynosi 450 m, można przypuszczać, że stanowi ona stanowisko dowodzenia generała Timoszenki z 4 lipca 1941 roku.

2 lipca 1941 roku o godz. 7:00 generał Semen Timoszenko i jego oficer polityczny Nikita Chruszczow przybyli do Smoleńska i udali się niezwłocznie do wsi Gniezdowo, gdzie znajdowało się stanowisko dowodzenia frontu dnieprzańskiego³⁹. Jednocześnie dni wcześniej, 22 czerwca, Niemcy realizując plan Barbarossa zaatakowali Związek Sowiecki. Gniezdowo będące elementem strategicznego kompleksu kolejowego leży 12 km na wschód od Smoleńska i około 4000 m od Katynia.

Adiutant Timoszenki prowadził dziennik wielu rozkazów Stalina, włącznie z rozkazem rozmieszczenia min wzdłuż szosy smoleńskiej i ich zdetonowania we właściwym momencie. Paweł Sudoplatow twierdzi, iż w 1953 roku szef NKWD Ł. Beria został oskarżony o podminowanie rządowych dachów w pobliżu szosy smoleńskiej, z zamiarem zgładzenia dowództwa⁴⁰.

Brak informacji jakie rozkazy otrzymał Chruszczow odnośnie odnalezionych zwłok polskich oficerów. Tego rodzaju rozkazów nie można znaleźć w notatkach adiutanta Timoszenki. Katyń nie był przedmiotem pamiętników Chruszczowa ani jego tajnego wystąpienia na XX Zjeździe Partii Komunistycznej w roku 1956. Nietrudno jednak znaleźć to miejsce w Gniezdowie, w kompleksie dowodzenia, zlokalizowane około 2500 m od największego tajnego cmentarzyska w zachodniej Rosji. Ten olbrzymi obszar masowych grobów obejmuje nie tylko Las Katyński, lecz także tereny na północ i wschód od szosy smoleńskiej, jak również obszar z kilkoma wsiami na północnym brzegu Dniepru.

Ofiary terroru Lenina i Stalina zostały pochowane w grobach o różnych wymiarach, bez wątpienia widocznych jako blizny w ziemi na zdjęciach Luftwaffe. Gdyby Wehrmacht wykrył polskie groby podczas swego marszu na Smoleńsk, związki polityczne z Wielką Brytanią i USA przybrałyby inny obrót. Armia Czerwona prowadziła obronną bitwę z dala od obszaru Katyń-Gniezdowo, jak wynika z opublikowanych sprawozdań i map bitewnych. Chruszczow nie mógł pozwolić, aby artyleria lub naloty objęły obszar morderstw.

Jest także możliwe, według zeznań, że oficerowie z Koziełska wychodzili tu z wagonów, oraz że miejsca egzekucji znajdowały się w pobliżu. Miejsce to interesowało również Niemców, o czym świadczy sytuacja przedstawiona na zdjęciu z 02-09-1942 (zdj. 9).

This is the earliest image of Gnezdovo Station and environs, unfortunately very poor in the easternmost half. [A] Buildings near the „lesopolosa” and railway siding. [B] The northern railway siding 500 m from Gnezdovo Station, as noted by Ivan Krivosertzev and as corroborated in the testimony of Kazimierz Gorczakowski that has been newly discovered. [C] See next series of photos. [D] The Smolensk Highway. [E] The Olshanka at low water. [F] The flood plain of the Olshanka. [G] The area later used as a forest camp by the Wehrmacht. [1] The photo grain is extremely poor even on the original paper imagery. Two rectangular shapes appear where later imagery shows a definite structure. There is some shadow cast by these shapes, and it is possible that camouflage is covering bunkers. Trails lead to this area from the railway siding. [6] This structure is not present in 1942 imagery. [52] See 1942 imagery for the barracks later built here by the Germans. [57] This building is visible in 1942 imagery, but not by October 1943. [58] The long building present here was destroyed later and is not visible in 1942 imagery. This area is extremely interesting in relation to Krivosertzev's testimony about the northern siding, „not much in view”. Given the 450 m length of rail siding, it could be considered as possibly General Timoshenko's command position on the 4th of July 1941.

At 07:00 on July 2nd 1941, General Semen Timoshenko and his political officer Nikita Khrushchev reached Smolensk and then went without delay to the village of Gnezdovo, where the command point for the Dnepr front was located³⁹. Eleven days earlier, on June 22nd, the Germans had put Operation Barbarossa into action by attacking the Soviet Union. Gnezdovo, an element of strategic importance with its railway complex, is 12 km east of Smolensk and about 4000 m from Katyn.

Timoshenko's adjutant kept a log of Stalin's many orders, including one requiring mines to be distributed along the Smolensk road, and detonated as and when appropriate. Pavel Sudoplatov claims that, in 1953, L. Beria, head of the NKVD, was accused of mining government dachas near the Smolensk road with a view to doing away with the command⁴⁰.

There is no information as to the orders Khrushchev received in relation to the corpses of Polish officers which had been discovered. Orders of this kind are not to be found in the notes kept by Timoshenko's adjutant. Khrushchev's memoirs did not touch upon the subject of Katyn, nor upon his secret speech at the 20th Congress of the Communist Party in 1956. However, it is not difficult to find the place, in Gnezdovo, in the command complex about 2500 m from the largest secret cemetery in western Russia. This huge area of mass graves includes not only the Katyn Forest, but also areas to the north and east of the Smolensk road, and an area of several villages on the northern bank of the Dnepr.

Victims of the terror under Lenin and Stalin were interred in graves of varying dimensions and are undoubtedly visible as scars on the land surface in the Luftwaffe photographs. If the Wehrmacht had uncovered Polish graves during its march on Smolensk, the political links with the United Kingdom and the USA would have taken a different course. It is clear from published reports and campaign maps that the Red Army mounted its defence at some distance from the Katyn-Gnezdovo area. Khrushchev could not permit gunfire or air raids to occur in the area of the murders.

According to testimony given, it is also possible that the officers from Kozelsk came here from the wagons and that the execution sites were nearby. The place was of interest to the Germans too, as is made clear by the situation presented in the photograph from 02-09-1942 (Photo 9).

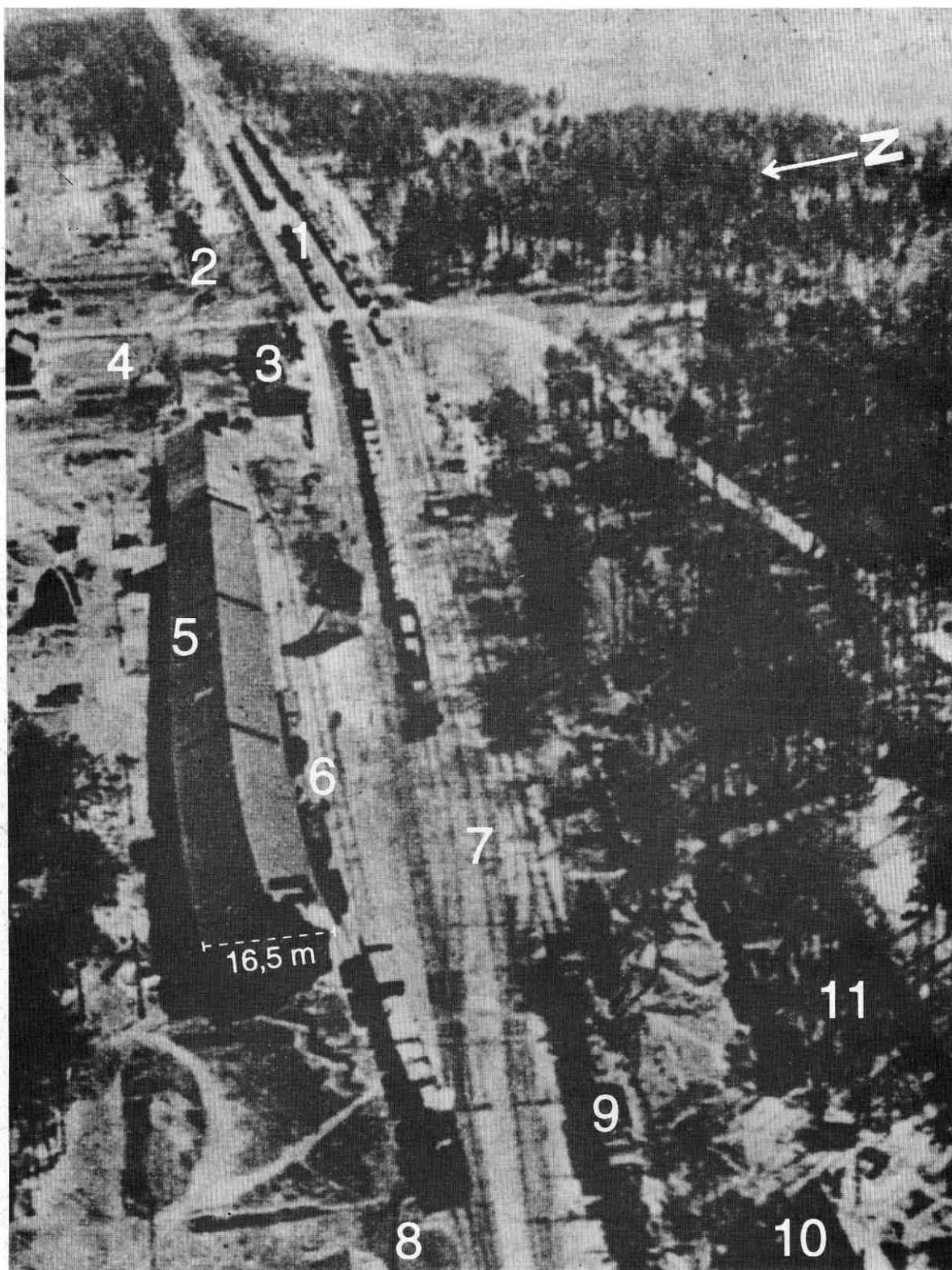

ZDJĘCIE 9, 02-09-1942

PHOTO 9, 02-09-1942

Zdjęcie 9 jest 8-krotnym powiększeniem zdjęcia z 2 września 1942 roku. Jest to najlepsze zdjęcie stacji Gniezdowo przed jej zniszczeniem. Potwierdza ono zeznania Stanisława Swianiewicza, zwłaszcza zamieszczone w książce z 1949 roku *Stalin i Polacy* (patrz: Dodatek). [1] Pokazuje pociąg z 9 wagonami w takim samym położeniu jak pociąg Swianiewicza, z którego został wysadzony. Lokomotywa zwrócona jest na wschód w kierunku Smoleńska. Swianiewicz widział budynek stacji, niski płot wzdłuż drogi oraz zabudowania i ogródki przy stacji. [2] Jest to pusty otwarty obszar, „plac”, który widział Swianiewicz. [3] Budynek stacji. [4] Linia przerywaną oznaczono niski płot, widziany na zdjęciu. Budynki i ogródki są z tyłu stacji. [5] Linia drzew, za którą znikają ciężarówki widziane przez Swianiewicza. [6] Tu ciężarówki skręcały w lewo na szosę smoleńską. Pas zalesień znajduje się od tego miejsca w odległości 1200 m, a do Lasu Katyńskiego jest 3800 m. [7] Duży magazyn wzdłuż dwóch bocznic. [8] Widać 4 pociągi na południowej linii i na bocznicach. [9] Dacze Gniezdowa. [10] Olszanka przy niskim stanie wody. [11] Jest to jedno z 3 możliwych położzeń „inspektów”, o których mówi Krivosertzev. Potrzebne jest potwierdzenie na ziemi.

Photo 9 presents an 8× fragment of 2 September 1942. This is the best image of Gnezdovo Station prior to its destruction. This corroborates the testimony of Stanisław Swianiewicz, especially as related in the 1949 book, *Stalin and the Poles* (see: Appendix). [1] Showing a train of nine wagons in the same position Swianiewicz's train was when he was derailed. The engine of his train faced east towards Smolensk. Swianiewicz had a line-of-sight that encompassed the station house, a low fence running along the cross road, the station cottages and gardens. [2] This is the desolate open area, the "square" that he saw. [3] The station house. [4] The dotted line represents the low fence, visible in the imagery. The cottages and garden are behind the station. [5] This is the horizon of trees that Swianiewicz saw the black ravens disappear behind. [6] Here the black ravens would turn left onto the Smolensk Highway. The lesopolosa from this point is 1200 m away, and to, the entrance to Katyn forest, 3800 m. [7] The long warehouse alongside two railway sidings. [8] Four trains are present on the southerly line and on sidings. [9] Gnezdovo dachas, country houses, probably of the NKVD. [10] The Olshanka river at low water. [11] This is one of three possible positions of the "hot beds" Krivosertzev refers to. Ground confirmation required.

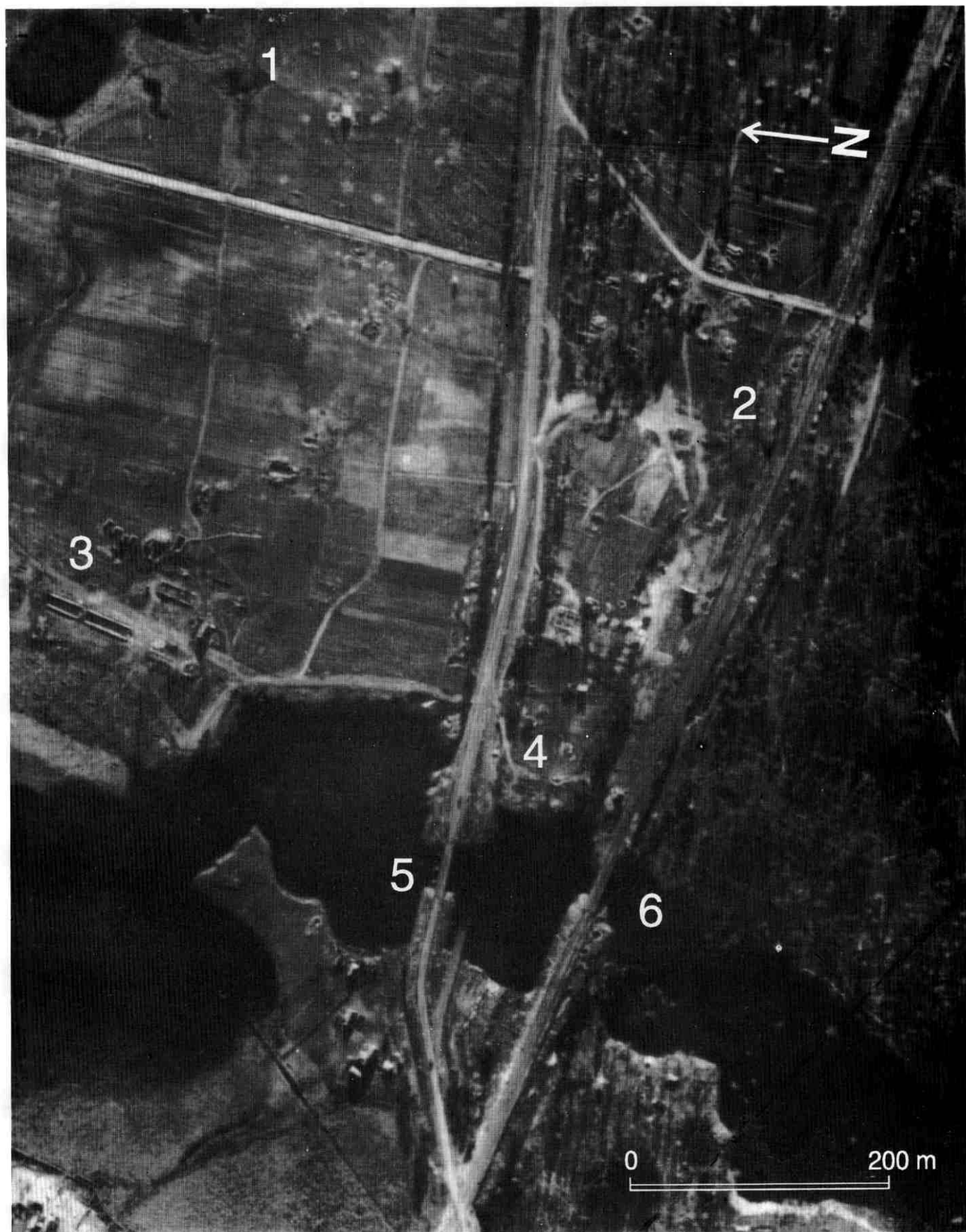

ZDJĘCIE 10, ok. 1941–1942

PHOTO 10, ca 1941–1942

Półskośne zdjęcie lotnicze (zdjęcie 10) było publikowane w wielu źródłach. [1] Położenie Swianiewicza twarzą do otwartego pola, oznaczone [2]. [2] Widziany przez niego pusty otwarty obszar. [3] Budynek stacji. [4] Budynki i mały płot w pobliżu drogi. [5] Magazyny. [6] Dwie ślepe bocznice. [7] Dwie główne linie kolejowe, łączące się w jedną po wyjściu ze stacji. [8] Budynek sygnałowy. [9] Południowa bocznicza. [10] Duży budynek w wycince leśnej i inne budynki. [11] Co najmniej jedna linia jest widoczna w lesie, ma ona coś wspólnego z budynkiem [10].

The semi-oblique photograph (Photo 10) has been published in several sources. [1] Swianiewicz's position facing the open field at signal [2]. [2] The desolate open area; the square he saw. [3] The station house. [4] The cottages and little fencer near the road. [5] The warehouse buildings. [6] Two dead-ending railway sidings. [7] Two central lines, each merging to a single line after leaving the station. [8] A signal building. [9] Southerly rail siding. [10] Large building within a clearing and several other buildings. [11] At least one rail line is present in the woods and has something to do with the building at [10].

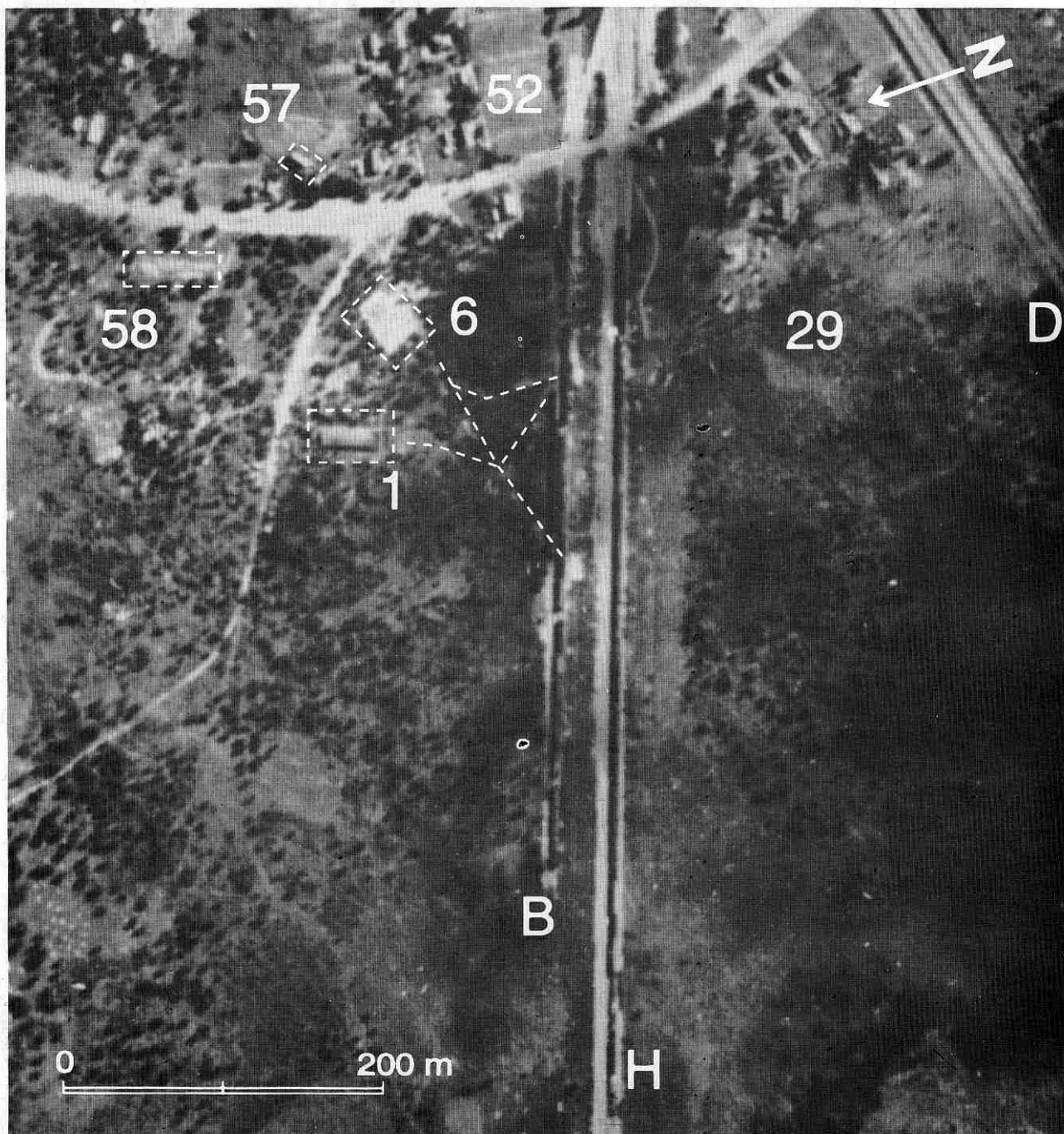
ZDJĘCIE 11, 28-04-1944

PHOTO 11, 28-04-1944

[1] Staw wraz z występującymi w pobliżu zagłębieniami wypełnionymi wodą. [2] Zniszczona stacja Gniezdowo. [3-4] Możliwe położenia „inspektów”. [5] Most na szosie smoleńskiej nad Olszanką. [6] Most kolejowy nad Olszanką.

[1] A pond with nearby smaller depressions holding water. [2] Gnezdovo Station destroyed. [3-4] Possible area of the “hot beds”. [5] The Smolensk Highway bridge over the Olshanka. [6] The railway bridge over the Olshanka.

Miejsce wylądunku, pas zalesień, 500 m na zachód od Gniezdowa
Lesopolosa Detrainment 500 m West of Gnezdovo

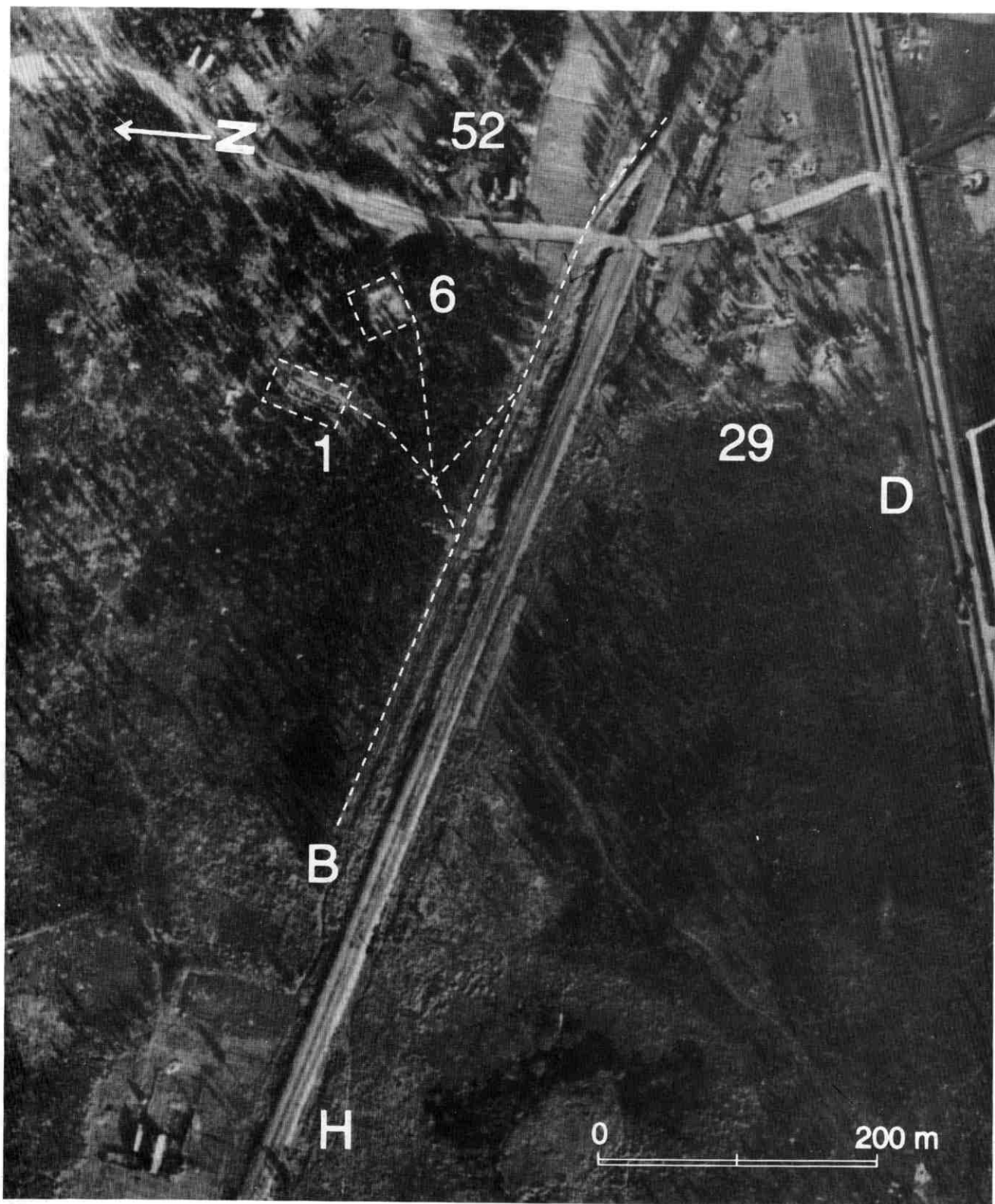

ZDJĘCIE 12, 02-09-1942

PHOTO 12, 02-09-1942

[1] Pierwsze pewne zdjęcie budowli o wymiarach 40×13,4 m, w pobliżu północnej bocznicy i pasa zalesień. [6] Wcześniejsza budowla — zniszczona. [29] Budowle obecne na zdjęciu z 1941 roku. [52] W lipcu 1941 roku były tu jedynie 2 budowle. Pozostałe to prawdopodobnie konstrukcje Niemców. Ciekawe, iż na tym miejscu zostały później wzniesione 2 olbrzymie budynki. Nie ma ich na zdjęciach z okresu II wojny aż do czerwca 1944 roku, ale znajdują się na mapie wywiadu amerykańskiego z 1959 roku. [patrz mapa 3]. [57] Budowla widoczna na zdjęciu z 1941 roku. [58] Zniszczona budowla o długości 60 m z dachem. [B] Bocznica z 2 pociągami, jeden z 11 wagonami, drugi z 8 wagonami. [H] Główna linia kolejowa z pociągiem z 37 wagonami. [D] Szosa smoleńska.

[1] The earliest sure image of a building structure, approximately 40 m × 13.4 m, near the northwest railway siding and "lesopolosa". [6] Former structure on this square destroyed. [29] Building structures present in 1941 imagery. [52] In July 1941 only two structures were present here. The rest are probably constructions of the Germans. It is curious to note that at a later date two enormous buildings were later built on this site. They are not evident in WW II imagery, to June of 1944 at least, but are present on an American intelligence map printed in 1959 (see Map 3). [57] Structure present in 1941 imagery. [58] Destroyed 60 m long pitched roof structure. [B] The railway siding with two trains, one with eleven cars and the other with eight. [H] Railway main line with a thirty-seven wagon train. [D] The Smolensk Highway.

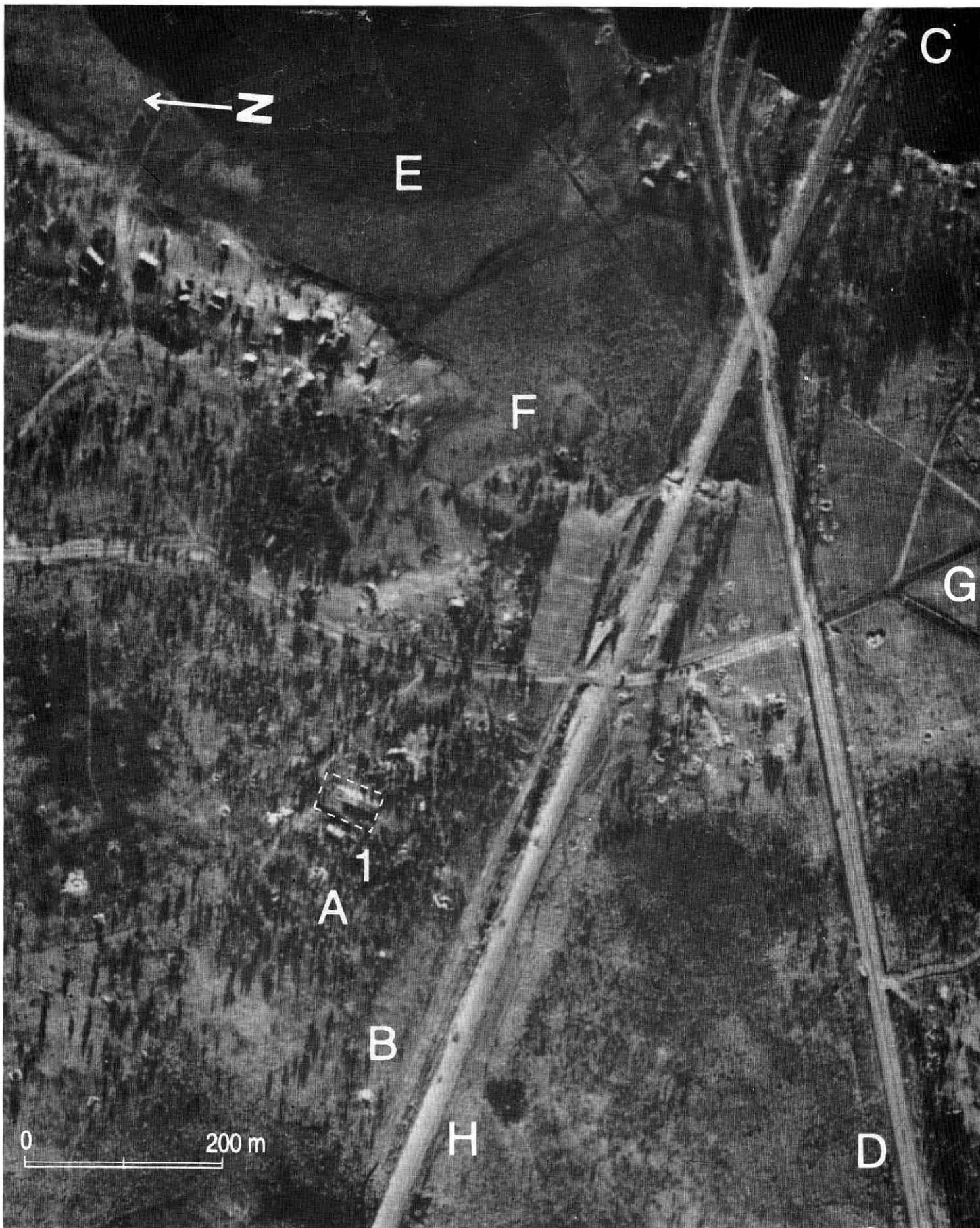

ZDJĘCIE 13, 23-10-1943

Pierwsze zdjęcie Gnezdowa po ponownym zajęciu przez Sowietów. [1] Zniszczona budowla (przynajmniej jej dach) pozostały jedynie fundamenty. Wewnątrz obrysu fundamentów wiele obiektów kubaturowych, nie dających się zidentyfikować. Piwnice tej budowli mogły mieć trzy oddzielne pomieszczenia. [6] Wycinka w lesie. Zauważmy, że ścieżki prowadzą przez pas zalesień do bocznicy kolejowej. Przy zbiegu dróg znajduje się duży otwarty dół. [29] Zniszczone wcześniejsze budowle. [52] Zniszczone wcześniejsze niemieckie budynki, pozostały jedynie dwa w pobliżu drogi. [B] Bocznica kolejowa. [H] Główna linia kolejowa. [D] Szosa smoleńska z 11 pojazdami, prawdopodobnie wojskowymi lub NKVD.

PHOTO 13, 23-10-1943

First Photo of Gnezdovo after the recent Soviet re-occupation. [1] Structure, at least the roof, is destroyed. Only the basement foundation remains. Within the foundation perimeter are several objects with height, but are unidentifiable. The basement may have had three separate chambers. [6] Clearing. Note the trails that lead through the lesopolosa to the railway siding. At the confluence of the trails there is a large open pit. [29] Former structures destroyed. [52] Former German buildings destroyed, only two near the road remain. [B] The railway siding. [H] Main railway line. [D] The Smolensk Highway with eleven motor vehicles on it, probably military or NKVD.

ZDJĘCIE 14-A, 28-04-1944

PHOTO 14-A, 28-04-1944

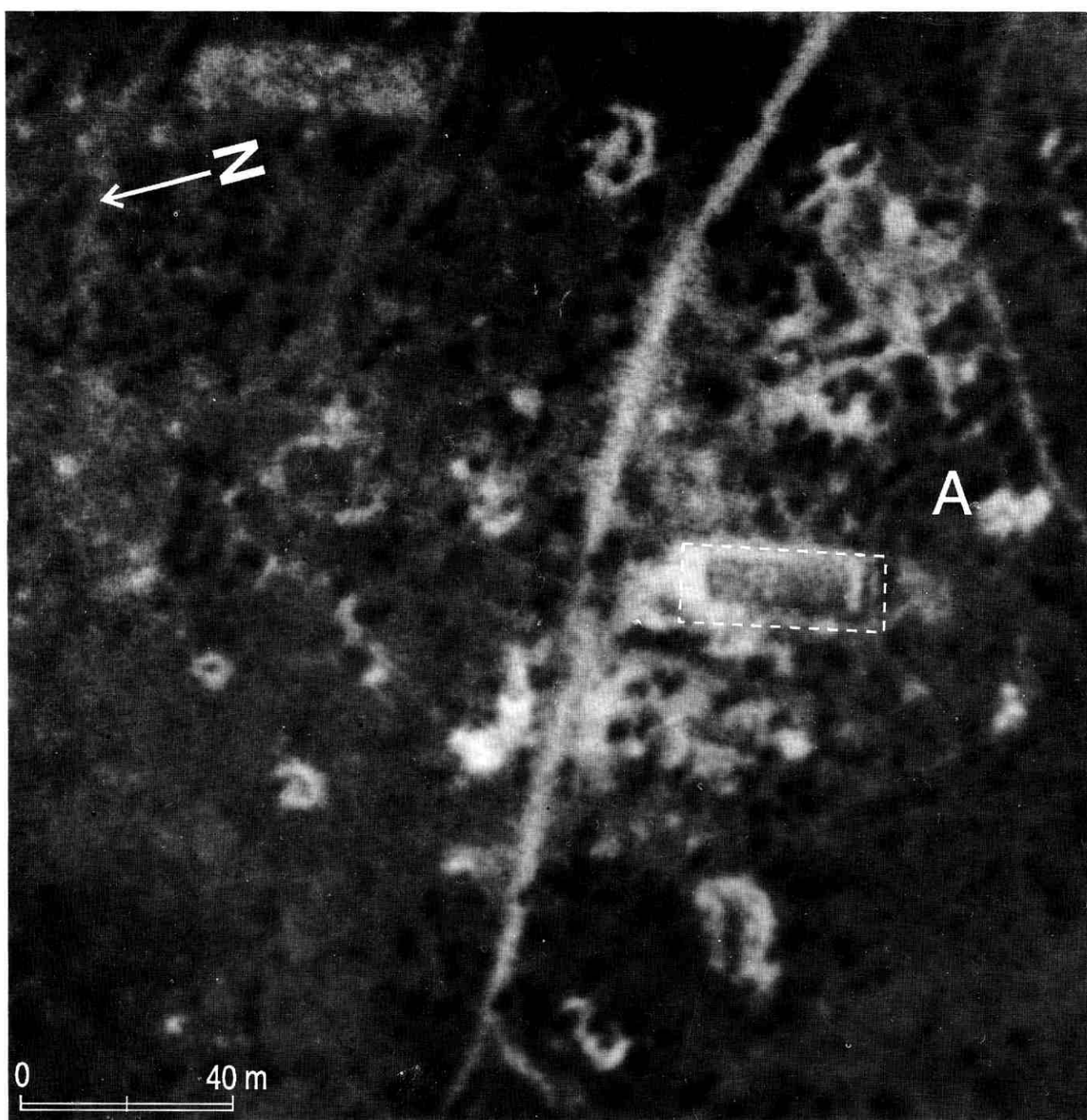

Zarówno zdjęcie 14-A jak i jego interpretacja (mapa 7) dotyczą sytuacji z 28 kwietnia 1944 roku. Zdjęcie to zostało wykonane tego samego dnia, co zdjęcie 5, które pokazuje Las Katyński ze skutkami pracy spychaczy oraz inne formy działalności na powierzchni. Na zdjęciu 14-A jest widoczny również zaskakująco duży ruch pojazdów na szosie smoleńskiej i wagony kolejowe stojące beczynnie, w odstęпах, na bocznicach zmierzających do pasa zalesień. [A] Pas zalesień pokazany na mapie kolorem zielonym. [B] Północno-zachodnia bocznicza, 500 m na zachód od stacji Gniezdowo, długości 450 m. [C] Stacja Gniezdowo. [D] Szosa smoleńska w kierunku Lasu Katyńskiego i Kozich Gór. [E] Średni taras zalewowy Olszanki. [F] Najwyższy taras zalewowy. [G] Były obóz leśny Wehrmachtu. [H] Główna linia kolejowa w kierunku Smoleńska. [1] Ta budowla, około 40 × 13,4 m, wzniesiona na ruinach widocznych na zdjęciu z października 1943 roku. Jest to prawdopodobnie pierwszy budynek odbudowany na tym obszarze po odzyskaniu tego terenu przez wojska sowieckie i z tego powodu jest bardzo ciekawy, zwłaszcza iż miał on priorytet w odbudowie przed stacją Gniezdowo. W okolicy widać ślady działalności ludzi i pojazdów. [2] Dwa mury wystające poza północną krawędź budynku; po tej samej stronie znajduje się też podwórze oraz połączenie z drogą gruntową. [3] Po zachodniej stronie budynku widać dwa duże obiekty. [4] Nowa budowla. [5] Deformacje ziemne. [6] Nowy budynek. [7] Nowe wycinki leśne. [8–9] Doły. [10] Leje po bombach. [11] Nowe budowle. [12] Obszar w pobliżu dużego otworu w ziemi widocznego na zdjęciu z października 1943 roku. [13] Zygzakowaty rów. [14] Deformacje ziemi. [15] Dwie nowe budowle. [16–19] Budowle. [20] Duży otwarty lej o średnicy około 10 m. [21] Ner kowate deformacje ziemi ze ścieżkami. [22–29] Prawdopodobnie leje po bombach. [30–32] Pojazdy stojące przy linii kolejowej, tory częściowo zniszczone. [33] Konwój 4 pojazdów, jadących do, czy opuszczających pas zalesień? [34–36] Leje po bombach. [37] Dwie ciężarówki. [38–39] Dwie deformacje ziemi. [40–41] Dwa pojazdy na szosie smoleńskiej. [42–44] Leje po bombach. [45] Budowla. [46–47] Dwa mosty. [48] Budowle. [49–50] Deformacje. [51–53] Zachowane budynki wśród wielu innych zniszczonych; patrz mapa amerykańskiego wywiadu (mapa 3): na tym miejscu zbudowano 2 olbrzymie budynki po czerwcu 1944 roku. Po raz pierwszy pojawiły się one na mapie AMS z 1959 roku. [54–55] Budynki. [56] Umocnienia przeciwpowodziowe. [57] Płot przed zniszczonymi budowlami niemieckimi. Mapa amerykańska N701 ark. 4827 I, wykazuje dwie długie budowle zbudowane po wojnie. [58] Położenie budynków z 1941 roku, obecnie zarośnięte lasem.

UWAGA: Obszar ten był przedmiotem szczególnego zainteresowania Sowietów, co wynika z ruchu pojazdów i nowych budynków, zwłaszcza w rejonie pasa zalesień. Na tym terenie mogło znajdować się pomieszczenie, w którym przeprowadzono egzekucje w marcu-kwietniu-maju 1940 roku. Biorąc pod uwagę zeznania świadków i zdjęcia, jest wysoce wskazane włączenie tego obszaru do dalszego dochodzenia prowadzonego przez stronę polską i szczegółowe przebadanie go w terenie.

Both image 14-A and its interpretation (Map 7) presents the situation on 28 April 1944. This image was taken on the same day as Photo 5, which show parts of Katyn forest bulldozed and activity on the ground. It is curious to note that in Photo 14-A there is also a good deal of vehicular traffic on the Smolensk Highway, and that train wagons idle at intervals near the rail siding of the "lesopolosa". [A] Lesopolosa shown in color green. [B] The northwestern railway siding 500 m west of Gnezdovo Station, 450 m in length. [C] To Gnezdovo Station. [D] The Smolensk Highway in the direction of Katyn forest, Kozie Gory. [E] Medium high-water flood plain of the Olshanka river. [F] Extreme high water flood plain. [G] To the former Wehrmacht forest camp. [H] The main railway line, traffic direction to Smolensk, [1] this structure, approximately 40 m × 13.4 m is newly re-built on the ruins evident in October 1943 imagery. It is possibly the first building to be re-built on Soviet re-occupation of the terrain and for that reason alone is most curious, especially so as its reconstruction is evidently a priority to the reconstruction of the Gnezdovo Station facilities. There is evidence of vehicular and human activity in surrounding areas. [2] Two walls extend out beyond the buildings northern end, where there is a courtyard and communication to the dirt road. [3] Two large objects are visible at the western edge of the structure. [4] A new building structure. [5] Ground disturbances. [6] A new building structure. [7] A new clearing. [8–9] Pits. [10] Bomb craters. [11] New structures. [12] Filled-in area near a large hole present in October 1943 imagery. [13] Zig-zag trench. [14] Ground disturbance. [15] Two new structures. [16–19] Structures. [20] Large open crater-like depression about 10 m wide. [21] Kidney shaped disturbance with trails. [22–29] Probable bomb craters. [30–32] Vehicles parked near railway line, tracks partially damaged. [33] Convoy of four cars. Going to, or leaving, the lesopolosa? [34–36] Bomb craters. [37] Two lorry type motor vehicles. [38–39]. Two ground disturbances. [40–41] Two motor vehicles on the Smolensk Highway. [42–44] Bomb craters. [45] Structure. [46–47] Two bridges. [48] Building structures. [49–50] Disturbances. [51–53] Remaining buildings among others that have been destroyed. Refer to the American intelligence map (Map 3): On this site two enormous buildings were built sometime after June, 1944. The first evidence is on the 1959 AMS map. [54–55] Building structures. [56] Retaining wall for high-water. [57] Fence in front of area with destroyed German structures. The American N701 series sheet 4827 I map shows two long structures here present after the war. [58] Site of 1941 buildings, now re-forested.

NOTE: This area was of interest to the Soviets as evident from traffic and the new structures, especially within the area of the lesopolosa. This may have been the site of a March–April–May execution chamber. Given the witness testimony, and the imagery evidence, there is every reason to include this area in the interests of the Polish prosecution of the case, and to thoroughly investigate the area.

ZDJĘCIE 14-B, 28-05-1944

PHOTO 14-B, 28-05-1944

W miejscu [A], na północny zachód od linii kolejowej, widać budowlę. To słabe zdjęcie jest trudne do interpretacji, zwłaszcza, że nie ma pokrycia stereoskopowego. Choć wykonane o godzinie 8:58 rano, nie widać cieni murów. W szarym fototonie, w którym na zdjęciu z 28 kwietnia wyraźnie widoczny jest dach, występuje dziwne rozjaśnienie obrazu o prawie kolistym kształcie, z dwoma dochodzącymi liniami, które wygląda niby głowa królika patrzącego ze wschodu na zachód. Choć uszkodzenia bombami mogły być zaobserwowane wcześniej na tym obszarze, wydaje się, iż w przeciągu miesiąca nastąpiło nowe bombardowanie. Inne deformacje ziemi otaczające „budowlę” nie mogły być wywołane bombami; jest prawdopodobne, iż były one wynikiem zainteresowania się tym obszarem przez NKWD.

At signal [A] the site of the structure near the northwest railway siding is shown. This poor image is very difficult to interpret, especially so in that there is no stereo coverage. Though taken at 8:58 a.m., no shadows exist indicative of walls. Within the grey tone of which, according to imagery of 28 April a roof is evident, there is a curious white tone to the image, rather like a circular shape with two appended lines, which could be described as being like a rabbit's head when looking at the image from east to west. Though aerial and artillery bomb damage may be seen earlier on the terrain, it seems to me that new bombing has occurred since imagery of month past. Other land disturbances surrounding the “structure” may not be so caused; it is possible that the other disturbances are related to interests of the NKVD.

Zdjęcia jesienne z 1942 roku, z dodatkowymi zdjęciami z 1990 roku Autumn 1942 Imagery with 1990 Collateral Imagery

Zdjęcia z 1942 roku są najlepszym do interpretacji zestawem zdjęć Luftwaffe; zostaną one omówione łącznie z niemieckim filmem propagandowym z 1943 roku oraz z czeskim filmem i dodatkowymi zdjęciami naziemnymi z 1990 roku. Zdjęcia Luftwaffe zostaną omówione po przejrzeniu niemieckiego filmu *W Lesie Katyńskim*. Po wykonaniu analizy zdjęć Luftwaffe, zostaną omówione zdjęcia naziemne wykonane przez Mieczysława Boraka 30 maja 1990 roku. Dla wszystkich klatek filmowych podano minutaż liczony od początku filmu.

W Lesie Katyńskim. Film dokumentalny, Berlin 1943 r.

1:06 min. Kamera, patrząc z południa, przechodzi w kierunku zachodnim ukazując miejsca niemieckich ekshumacji w kwietniu–maju 1943 roku. Pomieszczenie zbudowane z bali z dachem blaszanym znajduje się w pobliżu drogi w Lesie Katyńskim, prawie równoległe do dołów śmierci — masowych grobów 1–7. Stoły do badania zwłok znajdują się w pobliżu pomieszczenia. Panoramowanie zatrzymuje się, gdy kamera jest zwrócona w kierunku północno-zachodnim.

1:20 min. Kamera patrzy z południowego zachodu, pokazując ekshumowany grób nr 1, w kształcie litery L. Teren obniża się.

1:30 min. Kamera patrzy z południowego wschodu, zwracając się najpierw na zachód, następnie na wschód, pokazując groby 2–6.

2:50 min. Niepewny kierunek kamery. Zwłoki są ułożone na równym terenie, na którym widać wiele pni ściętych drzew; odnośny obraz przedstawiają liczne zdjęcia pochodzące z *Amtliches Material*. Pole będące częścią bagnistego obszaru znajduje się na południe od obszaru masowych grobów 1–7.

4:17 min. Widać 4 z 5 „Wież Katyńskich”, jedną z flagą PCK. Interesujący artykuł Edwarda Janowskiego, omawiający zagadnienia związane z cmentarzem PCK, jest podany w bibliografii.

11:22–11:31 min. Kamera wykonuje ujęcie w wielu kierunkach, pokazując w szczególności cały cmentarz Polskiego Czerwonego Krzyża.

UWAGA: Zdjęcia lotnicze tego cmentarza wykonane przez Luftwaffe, omawiane w opracowaniu w kontekście zdjęć naziemnych, powinny być komputerowo nałożone na trójwymiarowy model terenu w celu ich lepszej analizy. W obecnej chwili brakuje numerycznego modelu terenu dla całego omawianego obszaru, który umożliwiłby nakładanie treści zdjęć, brakuje go także w tym opracowaniu. Istnieje pilna potrzeba zastosowania takiej technologii. Jednym z wielu przykładów zdjęć, w których analizie pomógłby model terenu, są zdjęcia Bujnowskiego z 1957 roku, przedstawiające „Pomnik Rosyjski” (trzeci cmentarz; był to drewniany krzyż nad betonową płytą bez napisów; przyp. red.), przedmiot kontrowersyjnej dyskusji. W tym opracowaniu przedstawiono opinię o „trzecim cmentarzu”.

1942 imagery gives us the clearest fully interpretable Luftwaffe sortie, and may be best presented contextual to a German propaganda film of 1943, and a Czech film with additional horizontal imagery of 1990. The Luftwaffe imagery will be discussed after first giving a review of the German Film, *Im Wald von Katyn*. After the Luftwaffe analysis, horizontal Images taken by Dr. Mieczislaw Borak of 30 May, 1990, will be discussed. All motion picture film is referred to by minutes and seconds of elapsed film time.

Im Wald von Katyn. Dokumentarische Bildstreife, Berlin 1943.

1:06 min. Camera angle, from the south, pans to the west revealing images of the German exhumation of April–May of 1943. A cabin constructed of logs, with a tin roof, is near the Katyn Forest road nearly parallel to the site of death-trench mass graves 1–7. Inspection tables, for examining corpses, are near the cabin. The camera pan stops, facing northwest.

1:20 min. Camera angle, southwest, showing exhumation of grave #1, L shaped. The terrain tends downwards.

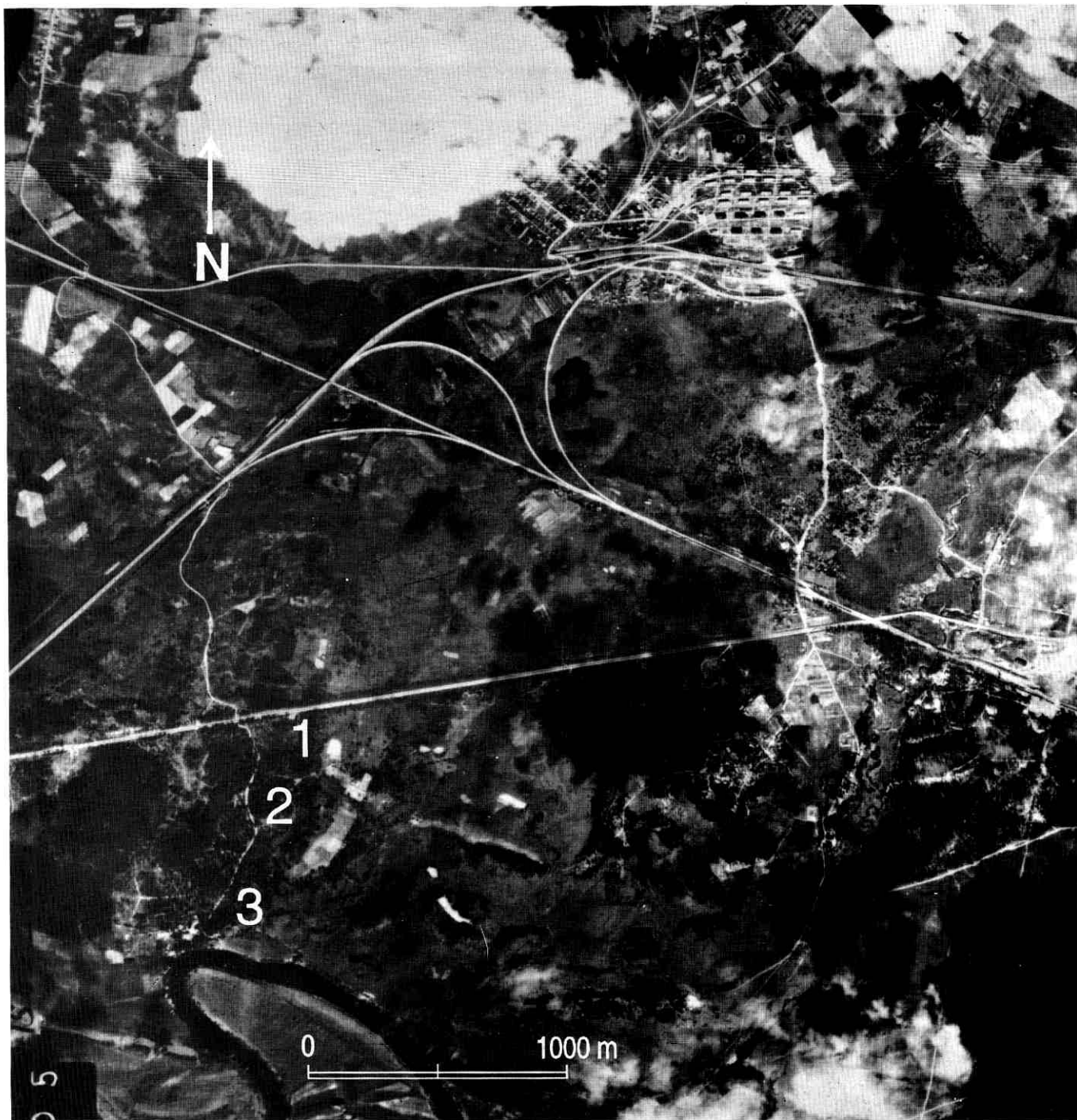
1:30 min. Camera angle, southeast, pans west, then east, showing graves 2–6.

2:50 min. Uncertain camera direction. Corpses laid out on a flatter plain of land on which many cut tree stumps are apparent, correlative to several *Amtliches Material* photos. The field, part of the lower swampy area, is south of the 1–7 mass grave area.

4:17 min. Four or five of the “Katyn Towers”, one with a Red Cross Flag on it, are shown. An interesting article raising questions about the Polish Red Cross Cemetery is by Edward Janowski, listed with Literature.

11:22–11:31 min. Camera pans from several angles, showing the complete Polish Red Cross Cemetery in detail.

NOTE: Luftwaffe imagery of this cemetery, discussed in this analysis, in context of these horizontal images, should be computer-generated into a 3-D terrain model for analysis purposes. A terrain model of the entire region of our interest, and computer discs to enable manipulation and superimposition, are at present lacking in various imagery analysis of the terrain, including the present one. There is an urgent need for such technology. An instance, among many others, is the 1957 Bujnowski photographs that show a “Russian Memorial” (the third cemetery; it was a wooden cross over an unmarked concrete slab, ed.), a subject of controversial debate. My paper will later give an opinion on this “third” cemetery.

ZDJĘCIE 15, 02-09-1942

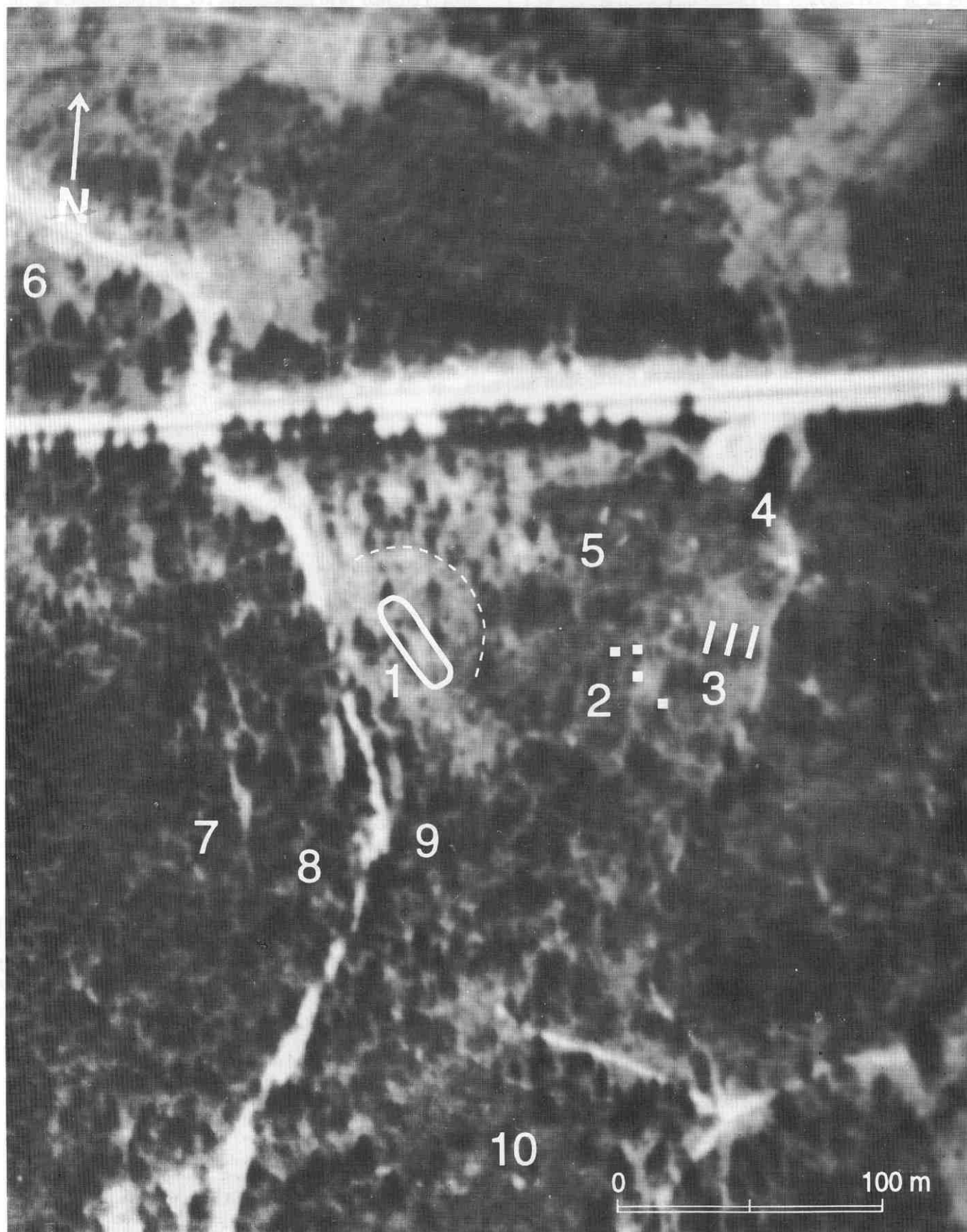
PHOTO 15, 02-09-1942

Zdjęcie 15 przedstawia całe zdjęcie w skali trzykrotnie zredukowanej w stosunku do oryginału. Jest to najwcześniejsze zdjęcie Kozich Gór przed deformacjami terenu spowodowanymi ekshumacją dokonaną przez Niemców wiosną 1943 roku. Mając liczne dowody, iż teren w pobliżu Kozich Gór nie był zniszczony przez działania wojenne, możemy wykorzystać to zdjęcie jako w pełni reprezentujące zniekształcenia terenu wywołane przez działalność NKWD. Należy jednak wziąć pod uwagę zeznanie Niemców dotyczące dokładnego bombardowania dachy i pobliskiego obszaru w 1941 i 1942 roku. Bezpośrednio po analizie zdjęcia z 1942 roku omówiłem zdjęcia naziemne i film Mieczysława Boraka, wykonane 30 maja 1990 roku, dotyczące blizn w ziemi na południe i wschód od dołów śmierci 1-7, z 1940 roku. Obszary oznaczone na zdjęciu numerami [1], [2] i [3] zostały przedstawione w powiększeniu odpowiednio na zdjęciach 16, 17 i 18.

Photo 15 shows full image, but reduced by about 1/3 from the original. This is the earliest image found, to date, of the terrain of Kozie Gory undisturbed by the German exhumation of spring of 1943. Given the abundant evidence that the terrain, at least immediate to Kozie Gory, was not disturbed by warfare, we can use the image to fully represent Soviet-NKVD ground disturbances. One must, however, carefully note German testimony regarding the precision bombing of the Dacha and near area in 1941 and 1942 (see Terrain, Katyn discussion). Immediately following the analysis of this 1942 image is a discussion of Dr. Mieczyslaw Borak's horizontal photography, both still and motion, taken on 30 May, 1990, which bears on ground scars south and east of the site of the 1940 death trenches 1-7. Areas marked [1], [2] and [3] are shown on photos 16, 17 and 18 respectively.

Zdjęcie 16 to fragment jednego z 7 zdjęć wykonanych 02-09-1942 r. [1] Północny rów, po raz pierwszy zidentyfikowany przez Roberta Poiriera na zdjęciu z 28-04-1944 roku. Na tym zdjęciu trudno jest ustalić obecność rowu lub jego zamaskowania. Dwa drzewa odległe o 11 m otaczają ten obszar. W środku miejsca zidentyfikowanego na zdjęciu z 28-04-1944 roku występuje lekkie rozjaśnienie fototonu. To rozjaśnienie jest wystarczającym powodem, aby przyjąć, iż blizna w ziemi istniała w 1942 roku i mogła poprzedzać okupację niemiecką. W archiwach *Amtliches* i *Hearings* znajdują się liczne zeznania, które dotyczą bagaży zwożonych oddzielnie do Kozich Gór; być może Poirier zidentyfikował rów, który zawierał także bagaże; lub może były to materiały związane z publikacjami Burdenki ze stycznia 1944 roku i późniejszymi, jeśli można byłoby stwierdzić, iż blizna z pewnością nie istniała na zdjęciu z 1942 roku. [2] Te 4 drzewa, zaznaczone białymi kropkami, znajdują się na zdjęciu z 02-01-1944 roku i służą do lokalizacji [3]. [3] Patrz zdjęcia z 08-01-1944 roku i z 28-04-1944 roku. Trzy kształty przypominające rowy są wyraźne na zdjęciu zimowym z 08-01-1944 roku, lecz niezbyt widoczne na zdjęciu z 1942 roku, poza tym, że 3 długie wały ziemne wydają się przecinać kształty widoczne na zdjęciu zimowym po przekątnej: mogłoby to oznaczać, że widoczne na zimowym zdjęciu kształty były liniami do wytyczenia dróg spychaczy. Wały ziemne są znacznie lepiej widoczne na zdjęciu z 28-04-1944 roku. Gdyby kształty te występowały jedynie w 1944 roku, wówczas byłyby niewątpliwie związane z działaniem Komisji Burdenki. Jednakże, jeśli były one obecne w roku 1942, co trudno z całą pewnością stwierdzić, mogą być one związane ze śmiercią innych osób niż Polacy. [4] Obszar piaszczystych dołów w pobliżu wzgórza, obok szosy z otwartym lejem na szczycie, widocznym na wszystkich zdjęciach. [5] Dwie konstrukcje, prawdopodobnie namioty. [6] Zejście dwóch ścieżek od szosy smoleńskiej prowadzących do ścieżki na północ od szosy. Zauważmy deformacje ziemne w pobliżu zejścia ścieżek, które występują w postaci zespołu dołów w pobliżu brzegu ścieżki. Dr M. Borak przesłał mi zdjęcie grobu czeskiego żołnierza Wehrmachtu, znajdującego się w pobliżu tego miejsca. [7] Na zachód od leśnej drogi katyńskiej widać ścieżkę w lesie i 3 deformacje, wyglądające jak czarne linie o długości 20-30 m i grubszą linię o długości około 50 m. [8-9] Dwa rowy występują na zdjęciu zimowym z 08-01-1944 roku. [10] Obszar grobów obywateli sowieckich znalezionych w 1943 roku. Są tu widoczne deformacje zaznaczone [30] i [33] na zdjęciu zimowym z 08-01-1944 roku (patrz zdjęcie 30).

Photo 16, a fragment of one of seven photos from 02-09-1944. [1] The northern trench, first identified by Robert Poirier in 20-04-1944 imagery. In this image it is difficult to determine if the trench or camouflage over it are present. Two trees about 11 m apart border the area. There is a slight whitening of the panchromatic grey tone immediately central to the 28-04-1944 identification. This whitening is sufficient reason to admit the possibility that the ground scar existed in 1942 and may pre-date the German occupancy. There is abundant testimony, *Amtliches* and *Hearings*, that bears on luggage being trucked separately to Kozic Gory; it may be possible that Poirier's identified trench may contain such luggage; conversely, it may contain materials associated to the Burdenko proceedings of January 1944 and thereafter, if the scar can be said to definitely not exist in 1942 imagery. [2] This group of four trees, marked by white dots, are present in 02-01-1944 imagery and serve to locate [3]. [3] Refer to 08-01-1944 and to 28-04-1944. The three trench-like shapes evident in winter 08-01-1944 imagery are not distinctly evident in this 1942 imagery, except that three long mounds seem to cross the shapes evident in the winter imagery in a diagonal direction: This could mean that the shapes present in the winter 1944 imagery were lay-out marks for surveying the bulldozers path, incorrectly laid. The mounds are much more pronounced in the imagery of 28-04-1944. If the shapes only appeared in 1944 then they are surely associated with the Burdenko re-burials. If, however, they are present in 1942, and it is difficult to say so with certainty, then they may be associated to deaths other than the Poles. [4] Area of road-side sand pits near a hill with an open crater on the top, evident in all imagery. [5] Two structures, possibly tents. [6] Confluence of two paths from Smolensk Highway leading to a path north of the road. Note the ground disturbances near the path's confluence, which appear as several pit-like shapes in clusters near the path edge. Professor M. Borak sent me a photograph of a Czech soldier's grave (Wehrmacht soldier) near this spot. [7] To the west of the Katyn forest road a path is visible in the forest and nearby are three disturbances, appearing like black lines 20-30 m long and a greater line of about 50 m long. [8-9] Two trenches appear here in winter 08-01-1944 imagery. [10] Area in which graves of Soviet nationals were found in 1943. The disturbances signaled as [30-33] in winter 08-01-1944 imagery are present here (see Photo 30).

ZDJĘCIE 16 (fragment 1 zdjęcia 15)

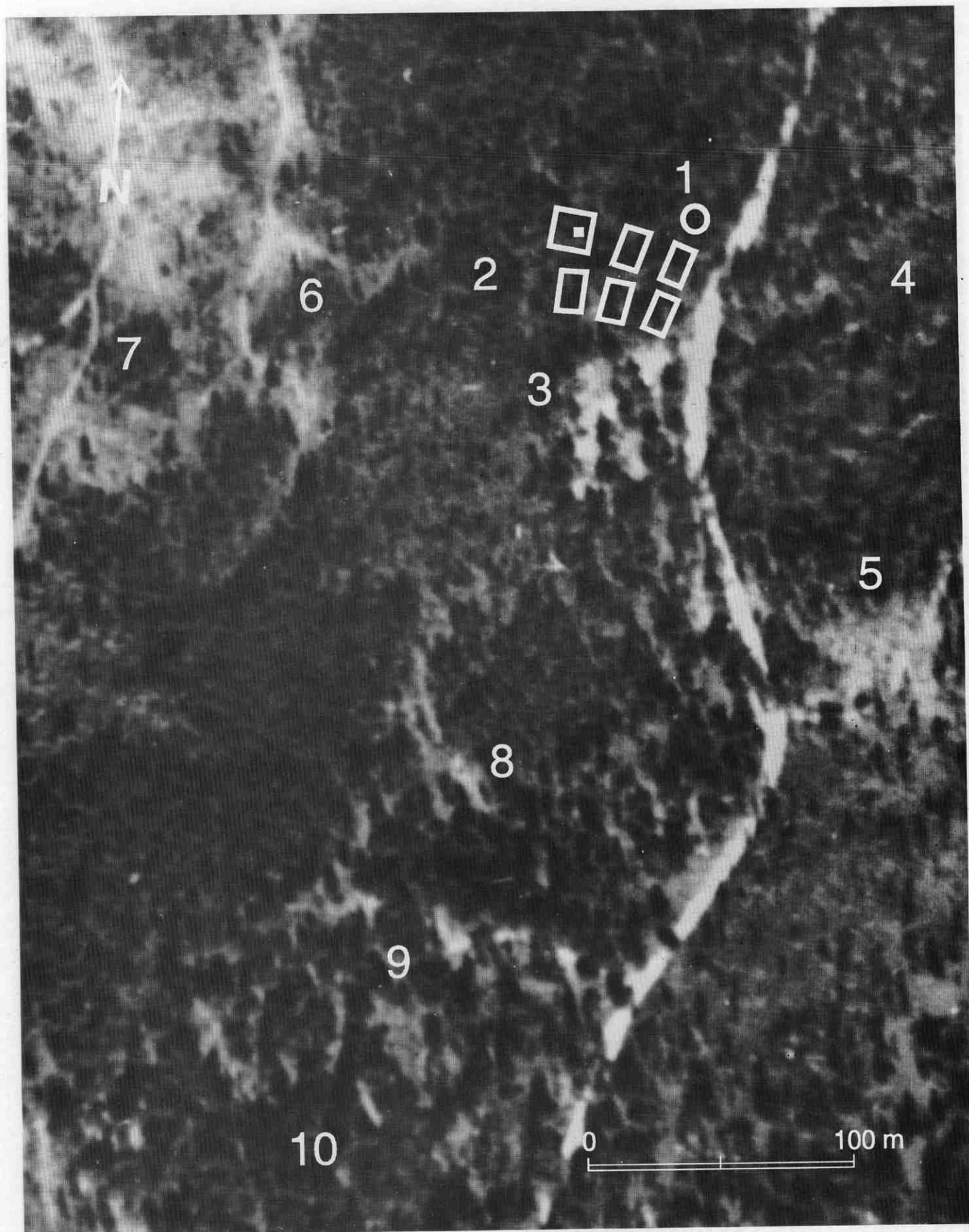
PHOTO 16 (fragment 1 of Photo 15)

Na zdjęciu 17 (fragment zdjęcia 15) z 02-09-1942 dokonano następujących wyróżnień: [1] Drzewo widoczne na zdjęciu z 08-01-1944 roku i na zdjęciu z 28-04-1944 roku. [2] Obszar cmentarza PCK urządzonego w maju i czerwcu 1943 roku. Widoczne to białe kwadraty są większe niż w rzeczywistości, lecz są to znaki umowne. [3] Obszar masowych grobów nr 1-7 z 1940 roku. Deformacja na prawo od znaku [3] jest w kształcie litery V, gdy ogląda się ją od północy. Każdy bok litery V ma długość około 50 m. Na wschód od tego kształtu występuje inna blizna, w kształcie odwróconej litery L, przy czym dół L jest zwrócony w prawo. [4] Obszar grobów sowieckich. [5] Zespół około 10 grobów w pobliżu południowego zejścia się dróg leśnych tworzącego trójkąt. Do 08-01-1944 roku był tu duży dół w kształcie nerki, mniejszy zaś po drugiej stronie drogi. [6-7] Kilka ścieżek na obszarze zdeformowanej powierzchni. [8] Rejon grobu masowego nr 8 z 1940 roku. Deformacje tworzą tu trójkątny kształt, większy niż grób 8; w świetle sowieckich wykopisk z 1944 roku, z pewnością zawierający dodatkowe groby. Pierwszego czerwca 1943 roku Niemcy wykopali dół o wymiarach około $5,5 \times 5,2$ m. Na zdjęciu, najjaśniejszym fototonem wyróżnia się blizna w ziemi o wymiarach około 25×10 m. W pobliżu występują równoległe 2 mniej widoczne blizny. Ślady działalności sowieckiej wyraźnie widoczne na zdjęciu z 28 kwietnia 1944 roku, są widoczne także tutaj, choć blizny są mniej wyraźne. [9-10] Zniekształcony teren z powodu działalności sowieckiej 08-01-1944 roku³⁶.

On Photo 17 (fragment of Photo 15) of 02-09-1942 identified are: [1] This tree is evident in 08-01-1944 imagery and in 28-04-1944 imagery. [2] The area of the Polish Red Cross Cemetery, created in 1943. The white squares shown here are larger than they should be, and are representational only. [3] Area of original 1940 mass-graves 1-7. The disturbance to the right of signal [3] is shaped like a V when viewed from north to south. Each side of the V is about 50 m long. To the east of this shape another ground scar appears in the shape of an inverted L shape, the bottom of the L pointing right. [4] Area of Soviet graves. [5] A cluster of about ten pits near the southern confluence of the forest road where it forms a triangle in the forest. By 08-01-1944 a large open kidney-shaped pit is here, and a smaller one on the opposite side of the road. [6-7] Several paths in an area of disturbed earth. [8] The region of the 1940 mass-grave eight. The disturbances here form a triangular shape, greater in area than grave 8 which falls within it, and, in light of Soviet 1944 diggings — surely containing additional graves. On June 1st 1943 the Germans excavated an area approximately 5.5×5.2 m. In this image, by the whitest panchromatic grey tone, we see an oblong ground scar of about 25 m by 10 m. Nearby and parallel are other less obvious ground scars. Soviet interest as evident in activity in imagery of 28 April 1944 is also in these less obvious scars. [9-10] Disturbed earth. Soviet activity here on 08-01-1944³⁶.

Na zdjęciu 18 (fragment zdjęcia 15) z 2 września 1942 zidentyfikowano: [1] Dniepr. [2] Budynek. [3] Dacha NKWD. [4] Garaż NKWD, istniejący w 1944 roku, (gdzie prof. Buhtz prowadził poszukiwania), który stał jeszcze w 1991 roku co stwierdził Tadeusz Pieńkowski. [5] Budynek. [6] Zdeformowany teren, patrz zeznania gen. Oberhausera i płk. Ahrensa dotyczące nasypów, które wyglądały na groby. Gen. Oberhauser narysował mapę terenu zawartą w dowodach rzeczowych⁴¹, podobną mapę utworzył Zbigniew Rowiński⁴². Porucznik von Eichorn zeznał, iż widział małe groby w okolicy dachy⁴³, podobnie jak płk. Ahrens⁴⁴. Płk Ahrens wspomina również o bombardowaniu lotniczym dachy 22 stycznia 1942 roku⁴⁵. Gen. Oberhauser zeznał, iż był świadkiem bombardowania w 1941 roku⁴⁶. Porucznik von Eichorn stwierdził, iż oprócz kopców przypominających groby w okolicach dachy, obszar ten był także terenem walk w 1941 roku⁴⁷. (Oznaczenia deformacji terenu na tym obszarze są przedstawione na mapie Jana R. Olędzkiego z 17 maja 1991 r. — ślady potencjalnych wykopów). Płk. Bedenk relacjonując działalność Regimentu 537, dołączył opisy topograficzne, w tym także opisy kopców przypominających groby długości ok. 1×2 m i wysokości 30 cm, ok. 80-100 m na północ od dachy⁴⁸. Jest to dokładnie obszar, który fotografował dr Mieczysław Borak w 1990 roku⁴⁹. Według opinii dr Małgorzaty Mycke-Mominko odnośnie daty wycięcia lasu, różniące się od opisu Roberta Poiriera, to Allgayer powiedział, że wycięcie lasu istniało już w 1941 roku⁵⁰. Gen. von. Gersdorff był w stanie zlokalizować słynne skośne zdjęcie stacji Gniezdowo⁵¹, podczas gdy płk. Ahrens nie mógł tego uczynić⁵².

On Photo 18 (fragment of Photo 15) of 02-09-1942 identified are: [1] The Dnepr. [2] Building. [3] The NKVD dacha. [4] Garage (where Prof. Buhtz searched) identified by Tadeusz Pieńkowski in 1991, existing in 1944. [5] Building. [6] Disturbed terrain, refer to the General Oberhauser and Colonel Ahrens testimony regarding seeing what appeared to be grave-like mounds here. General Oberhauser sketched a map of the areas which became a trial exhibit⁴¹, while a similar map was produced by Zbigniew Rowiński⁴². Like Colonel Ahrens⁴⁴, Lieutenant von Eichorn testified that he saw small graves in the area of a dacha⁴³. Ahrens also recalls the aerial bombardment of the dacha on January 22nd 1942⁴⁵. General Oberhauser testified that he was a witness to bombardment in 1941⁴⁶. Lieutenant von Eichorn stated that, besides mounds of earth resembling graves around the dacha, the area was also the site of fighting in 1941⁴⁷. (Signs of the deformation of the terrain in these areas are presented on Jan R. Olędzki's map of May 17th 1991, traces of potential excavations). Relating the actions of Regiment 537, Colonel Bedenk enclosed a topo-graphical description, including a description of mounds resembling graves of about 1×2 m and about 30 cm high. These were located 80-100 m north of the dacha⁴⁸ and are thus within the exact area photographed by Dr. Mieczysław Borak in 1990⁴⁹. According to Dr. Małgorzata Mycke-Dominko, referring to a date for the felling of the forest at variance with Robert Poirier's description, Allgayer said that the clearing cut in the forest had been in existence in 1941⁵⁰. General von Gersdorff was in a position to verify the famous oblique photograph of the station in Gnezdovo⁵¹, while Colonel Ahrens was unable to do so⁵².

ZDJĘCIE 17 (fragment 2 zdjęcia 15)

PHOTO 17 (fragment 2 of Photo 15)

ZDJĘCIE 18 (fragment 3 zdjęcia 15)

PHOTO 18 (fragment 3 of Photo 15)

Zdjęcia naziemne wykonane 30-05-1990 roku przez dr. Mieczysława Boraka
Horizontal Images Taken on 30-05-1990 (Dr. Mecislav Borak)

ZDJĘCIE 19, 02-09-1942

PHOTO 19, 02-09-1942

Na zdjęciu 19, które przedstawia fragment kadru 106 z 2 września 1942 r., zaznaczono miejsca wykonania zdjęć naziemnych przez Mieczysława Boraka (30 maja 1990 r.).

Znaki [a] i [b] wskazują położenia cmentarza PCK z 1943 roku oraz doły śmierci 1-7 z 1940 roku. Dół śmierci 8 z 1940 roku znajduje się bezpośrednio obok znaku [2]. Zdjęcie Luftwaffe jest wykorzystane jako obraz podkładowy do wskazania zdjęć naziemnych, które M. Borak wykonał ręczną kamerą 30 maja 1994 r., składających się z 6 zdjęć panchromatycznych i 7 barwnych przezroczy. M. Borak nakręcił w tym samym czasie film, którego czołówka została wykorzystana do filmu telewizyjnego *Cienie sumienia*, który nadała telewizja czeska. M. Borak przesłał mi te zdjęcia razem z mapą T. Pieńkowskiego, wykonaną na podstawie pomiarów w terenie 28-10-1990 roku, na której Borak schematycznie zaznaczył, skąd zdjęcia zostały wykonane. Tylko 3 zdjęcia naziemne będą przedstawione w tym opracowaniu, są to zdjęcia 20, 21, 22 (wykonane w miejscach 3, 6, 7).

Photo 19 relative to exposure 106 of 2 September 1942, shows localities where horizontal images by Mecislav Borak were taken on 30-05-1990.

Signals [a] and [b] indicate the positions of the 1943 Polish Red Cross Cemetery and the 1940 site of death-trenches 1-7. 1940 death-trench 8 is immediate to signal [2]. Luftwaffe exposure 106 is used as a base image to pin-point horizontal images that Dr. Borak took with a hand-held camera on 30 May, 1994, comprised of six panchromatic paper prints and seven in color slide mode. M. Borak took a motion-picture film at the same time, footage of which was incorporated into his television film, *The Shadows of Conscience*, which was aired in the Czech Republic. M. Borak sent these images to me, along with a map authored by T. Pieńkowski on which M. Borak indicated a schematic of where the images were taken. Only three horizontal images will be shown with this paper: photos 20, 21, 22, taken in 3, 6, 7 sites.

ZDJĘCIE 20, 30-05-1990

PHOTO 20, 30-05-1990

Naziemne zdjęcie panchromatyczne [20] wykonane na południowy zachód od dołu śmierci nr 8 z 1940 roku. Przedstawia ono głębokie obniżenie podobne do rowu. Nie wydaje mi się, aby było to osiadanie terenu wywołane kompresją zwłok, raczej sądząc z młodych drzew teren ten był rozkopywany około 20 lat temu, w czasie sowieckich działań we wczesnych latach 70.: prace wykopaliskowe podjęto równocześnie z pojawieniem się zainteresowania sprawą katyńską w Anglii, lecz dokładne przyczyny tych prac nie są znane.

Horizontal panchromatic photo (20) taken southwest of 1940 DT-8. This shows a deep depression in the land, somewhat trench-like. It does not appear to be a gradual sinking of land caused by compression of corpses, but, rather, in my opinion, it appears that this area was excavated, judging by the young trees, about 20 or more years ago — in synch with the early 1970's Soviet concern about attention the Katyn issue was getting in England at that time, which may be a curious event that caused them to perform excavations, for reasons unknown, on the terrain.

ZDJĘCIE 21, 30-05-1990

PHOTO 21, 30-05-1990

Naziemne zdjęcie panchromatyczne [21] wykonane dokładnie na południe od dołu śmierci nr 8 z 1940 roku. Zdjęcie to przedstawia M. Boraka trzymającego kamerę filmową, filmującego obniżenie i deformację terenu. Wydaje mi się znów, iż obniżenie to nie zostało wywołane kompresją zwłok, lecz pracami wykopaliskowymi. Nie wydaje się, żeby to zagłębienie było tak stare, jak pokazane na zdjęciu 20.

Horizontal panchromatic photo (21) taken nearly due south of 1940 DT-8. The photo shows M. Borak with a hand-held motion picture camera filming a depression and obvious disturbance to the earth cover. Again, it seems to me that this is not caused by compression of corpses, but, rather, by excavation. This excavation does not appear to be as old as that shown in Photo 20.

ZDJĘCIE 22, 30-05-1990

Naziemne zdjęcie panchromatyczne (22) wykonane na wschód od drogi przez Las Katyński, wewnątrz trójkąta, gdzie Niemcy znaleźli w kwietniu 1943 roku w dołach śmierci obywatele sowieckich. Zdjęcie pokazuje drzewo z blizną przy podstawie, gdzie znajduje się numer 12. Film telewizyjny M. Boraka również pokazuje drzewa z numerami. Rosyjscy prokuratorzy nie dali polskim współpracownikom mapy tego rejonu. Dzięki dowodom w postaci numerów na drzewach i innym argumentom zawartym w tym opracowaniu, włączając zdjęcia lotnicze, można wnioskować z pewnością, iż Rosjanie sporządzili mapę Kozich Gór i okolic, która zawierała schematyczne położenie dołów śmierci.

Zdjęcia te były wykonane na obszarze, który w 1990 roku znajdował się poza wyznaczonym terenem badań, jak zrelacjonował mi M. Borak w liście z 28 stycznia 1994: „...w dniu 30 maja 1990 roku, kilka dni po udzieleniu przez Gorbaczowa zezwolenia na badanie zbrodni, ludzie KGB śledzili nas wszędzie, gdzie próbowaliśmy pójść. Zdjęcia za płotem zostały wykonane (potajemnie) przy pomocy polskich przyjaciół”.

PHOTO 22, 30-05-1990

Horizontal panchromatic Photo (22) taken east of the Katyn Forest road, within the triangle where death pits containing Soviet citizens were found by the Germans in April of 1943. The photo shows a tree with a scar cut into it near the base, on which a number appears 12. M. Borak's television film also shows trees with numbers. Russian prosecutors have not given their Polish counterparts a map of the region. By the evidence of numbers hacked into trees, and other arguments advanced in sections of this paper, including imagery evidence, it is a certainty to conclude that the Russians produced a map of Kozie Gory and surrounding areas that included a schematic of death-trench locations.

These images were taken in an area was “off-limits” in 1990, but, as M. Borak said in a letter to me dated 28-01-1994: “...on May 30, 1990, it was only several days after Mr. Gorbachev had promulgated the perpetrators of the crime, so we were followed by KGB members everywhere we tried to go. The images behind the fence are taken (covertly) with the help of our Polish friends.”

Film *Cień sumienia* powinni obejrzeć wszyscy badacze zainteresowani Katyniem, ponieważ zawiera on charakterystykę terenu, pokazując w kilku miejscach obniżenia terenu, zwłaszcza w trójkącie dróg leśnych i na południowy zachód od pomnika katyńskiego (piąty cmentarz, tzw. „Memoriał”; przyp. red.), w rejonie dołu śmierci nr 8 z 1940 roku oraz na obszarze położonym bardziej na południe. Prof. Jan R. Olędzki i dr Małgorzata Mycke-Dominko opisali mapy, aby przedstawić swe obserwacje dotyczące deformacji terenu. Z załączonych zdjęć, zdjęcia nr 20 i 21 pasują doskonale do deformacji przedstawionych na mojej mapie 8 opracowanej na podstawie zdjęcia Luftwaffe 24 z 08-01-1944 roku. Nie zamieszczone tu zdjęcia M. Boraka z obniżeniami również są zgodne ze zdjęciami lotniczymi z 1944 roku, a w wielu przypadkach także ze zdjęciami z 1942 roku.

Fragmenty filmu dotyczące Katynia zostały wykonane tego samego dnia, co zdjęcia. Obrazy są opisane w minutach i sekundach licząc od początku filmu.

00:55-1:02 min. Pokazany jest grób w kształcie rowu o wymiarach około 3×7 m i głębokości 0,5 m, powstały w wyniku wyraźnego zapadania się lub wykopania warstwy gleby. Jest on otoczony sosnami w wieku poniżej 30 lat, prawdopodobnie 20-letnimi. Zdjęcia filmowe odpowiadają zdjęciu panchromatycznemu M. Boraka (zdj. 20).

24:44-plus min. Różne znaki „nie wchodzić” i znaki ostrzegające o „elektrycznych” niebezpieczeństwach.

26:13-26:33 min. Różne obrazy filmowe „sanatorium”.

26:46-26:57 min. Garaż NKWD. Został on po raz pierwszy zidentyfikowany na zdjęciu Luftwaffe i zaprezentowany w kwietniu 1991 roku, na konferencji w Krakowie dotyczącej moich badań.

27:03-plus min. Nowa leśna „dacha”, prawdopodobnie ta, którą pokazano na mapach 1-A i 1-B, opisana w Waszyngtonie jako „nowe budowle zbudowane po 1944 roku.”

29:27-30:56 min. Obniżenie w kształcie rowu o wymiarach ocenianych na 2×8 m i głębokości 1 m. Brzegi są wyraźne, co sugeruje, iż był to raczej wykopany rów, niż osiadanie ziemi z powodu kompresji zwłok ludzkich. Liczba 12 występuje w postaci wycięcia na drzewie, potwierdzając miejsce wykonania zdjęcia panchromatycznego (zdj. 22), które jednakże nie pokazuje wyraźnie grobu.

32:47-33:18 min. Zapadnięcie się powierzchni gleby podobne do rowu, oceniane na 2×8 m i głębokości 1 m o kształcie zakrzywionego nawiasu.

33:24-plus min. Drzewo ze śladami kul. Biorąc pod uwagę ograniczony dostęp do głównego obszaru, odbywały się tu ćwiczenia strzelnicze przechodzących przez las członków KGB. Przypomina się zeznanie z okresu II wojny światowej dotyczące drzewa z kilkoma śladami kul w pobliżu dołów śmierci 1-7. Według dr. Mariana Wodzińskiego w jego artykule „Moich 5 tygodni w Katyniu”, *Fakty i Dokumenty*, Londyn 1947; „Duża liczba kul tkwiących w sosnie rosnącej blisko dłuższego boku grobu nr 1 ... skłania do przypuszczeń, że pewna liczba egzekucji była wykonywana, gdy ofiary przyprawiano w okolicę drzewa”. Nie zgadzam się z opinią dr. Wodzińskiego. Według znanych mi zeznań świadków ślady kul w drzewie mogą świadczyć o prowadzonych tam ćwiczeniach strzeleckich funkcjonariuszy NKWD.

The film, *The Shadows of Conscience*, should be seen by all researchers interested in the terrain of Katyn, for it contains footage of terrain showing depressions in the earth surface in several areas, particularly within the triangle of forest roads, and to the south west of the Katyn Memorial (the fifth cemetery, the so-called “Memorial”; ed.) in the region of 1940 death trench eight and on the terrain that is southerly of it. Professor Dr. Jan R. Olędzki, and Dr. Małgorzata Mycke-Dominko have annotated maps to illustrate their observation that there are disturbances within these regions of the earth cover. Of the photos shown, 20 and 21 match perfectly to disturbances illustrated in my Map 8 of Luftwaffe image Photo 24 of 08-01-1944. Of those photographs that M. Borak sent to me that are of depressions, yet not shown here, all match the 1944 imagery, and, in many instances, the 1942 imagery.

The segments of the film bearing on this study were shot on the same day as the above interpreted imagery: Images are given in minutes and seconds from the start of the film:

00:55-1:02 min. A trench-like grave is shown, estimated at about $3 \times 7 \times 0.5$ m deep by evident collapse or excavation of the top soil. It is surrounded by pine trees less than 30 years old, perhaps 20 years old. This film image is correlative to M. Borak panchromatic photo (20).

24:44-plus min. Various “keep away” signs, and signs warning of “electrical” dangers and “hunters”.

26:13-26:33 min. Various film images of the “sanatorium”.

26:46-26:57 min. The original NKVD garage. This garage was first identified positively in Luftwaffe imagery at a conference in April 1991, regarding my research in Cracow.

27:03-plus min. A new forest “dacha”, probably the one shown in Maps 1-A and 1-B, annotated in Washington as “new structures built since 1944”.

29:27-30:56 min. A trench-like depression, estimated here as about $2 \times 8 \times 1$ m deep. The edges are defined, giving the impression that it was an excavation rather than a sinking of human remains which caused it. The numeral 12 appears within a cut to the tree, confirming it as the site of panchromatic Borak (Photo 22) horizontal image which does not, however, clearly show the grave.

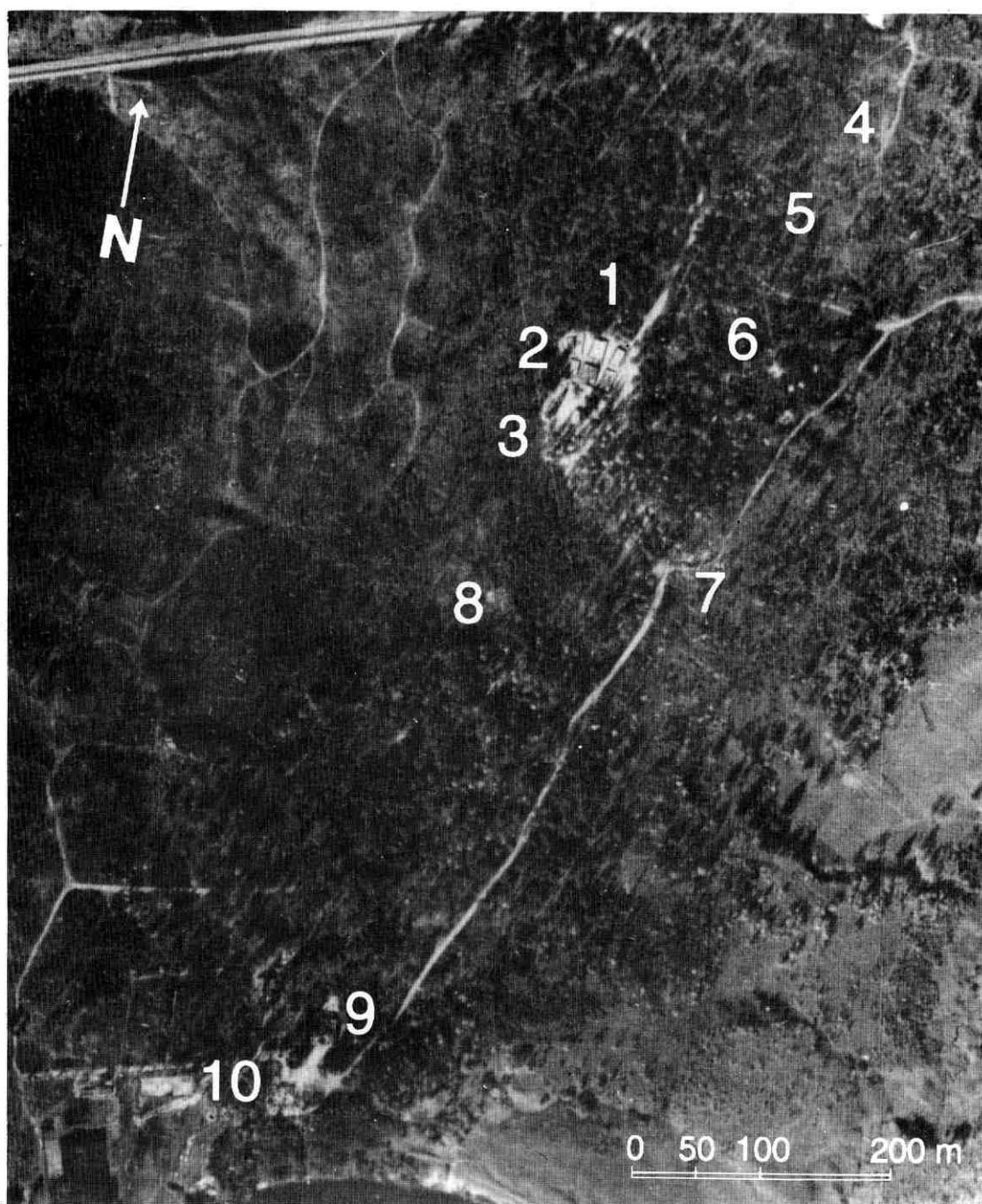
32:47-33:18 min. A trench-like collapse of the soil surface, estimated here as about $2 \times 8 \times 1$ m deep, shaped like a crooked parenthesis.

33:24-plus min. A tree with a cluster of bullet holes. Obviously, given the restricted access to the general area, target practice by KGB men walking through the woods took place here. One recalls the WW II era testimony of a tree with several bullet wounds in a cluster near the original death trenches 1-7: According to Dr. Marian Wodziński in his paper “My Five Weeks At Katyn”, *Facts & Documents* London 1947, “A large number of bullets found lodged in a pine tree growing close to the edge of the longer arm of grave #1 ... led us to suppose that a number of executions were carried out after the victim's were taken to this tree”. I don't agree with dr Wodziński opinion. According to witness testimonies known to me the bullet holes visible in a tree can rather prove a shooting practice of NKVD officers were going on there.

Zdjęcia z 1943 roku 1943 Imagery

Poniżej zostały przedstawione dwa fragmenty zdjęcia z października 1943 roku.

Two fragments from aerial photo, exposed in October 1943.

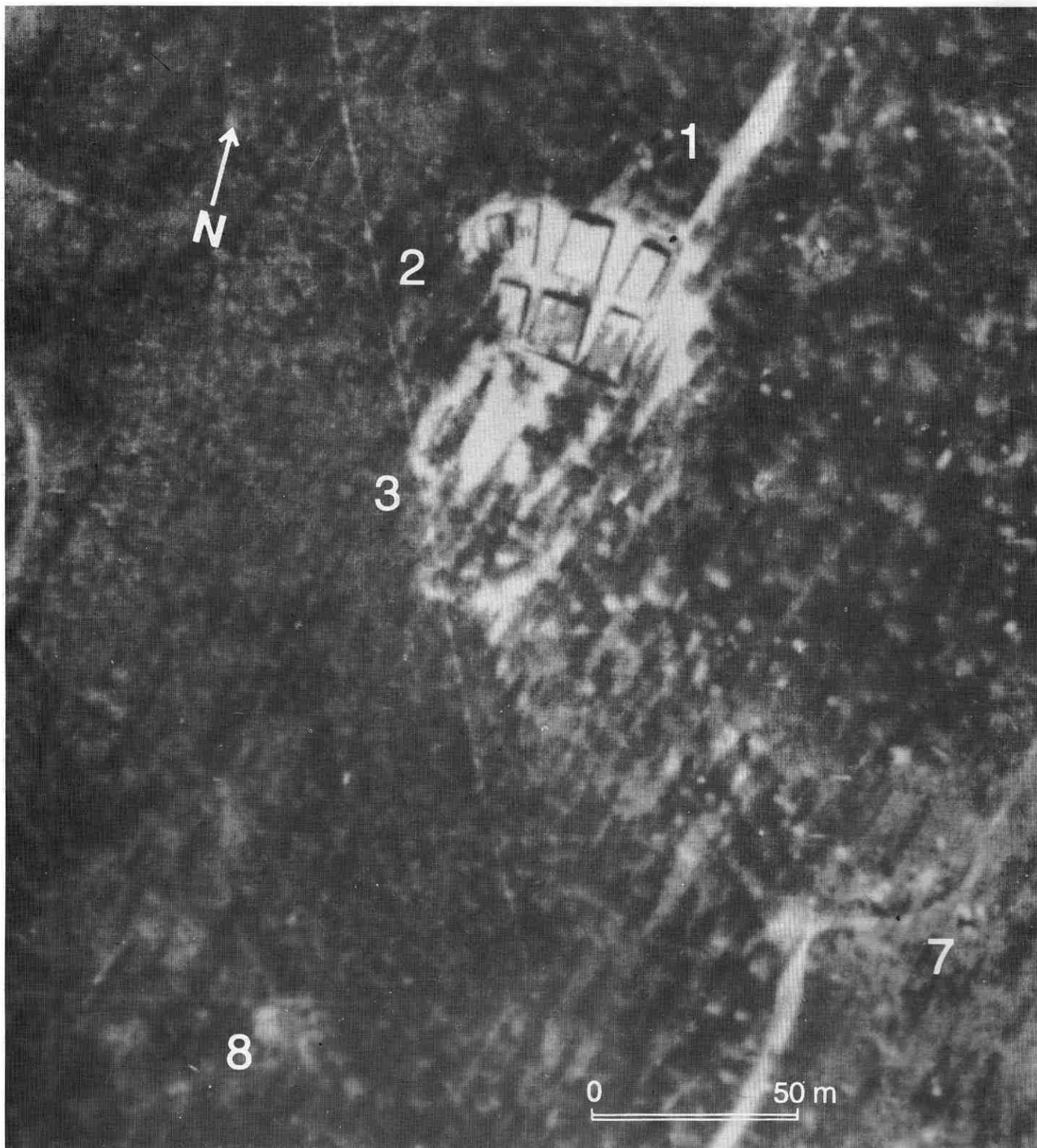

ZDJĘCIE 23, 13-10-1943

PHOTO 23, 13-10-1943

Powiększony fragment zdjęcia wykonanego w skali 1:13 800, został opisany następująco: [1] To samo drzewo, które występowało na zdjęciu z 1942 roku. [2] Cmentarz PCK. [3] Obszar masowych grobów 1-7 z 1940 roku. [4] Cienkie czarne linie na tym samym obszarze, co na zdjęciu z 08-01-1944 roku. [5] Kilka wypełnionych dołów. [6] Wycinka leśna o wymiarach 50 × 50 m odpowiadająca miejscu ze znakami [30-33] na zdjęciu 30. Tu wycinka leśna jest przecięta małą ścieżką. [7] Obszar największego rowu widocznego na zdjęciu 28. Widać tu kilka małych dołów, które wykopano w kwietniu i maju 1943 roku. [8] Obszar grobu masowego nr 8 z 1940 roku. Większe deformacje występują przy zbiegu 2 ścieżek, po południowej stronie. [9] Garaż NKWD. [10] Dacza NKWD.

The enlarged fragment of the photo, original scale: 1:13 800 is annotated as follows: [1] The same tree as evident in 1942 imagery. [2] The Polish Red Cross Cemetery. [3] Area of 1940 mass-graves 1-7. [4] Fine dark lines in the same area as noted in 08-01-1944 imagery. [5] Several filled-in pits. [6] A clearing about 50 m by 50 m corresponding to Photo 30 identifications at signals [30-33]. Here the clearing is crossed by a small foot-path. [7] Area of the largest trench evident in Photo 28. Here several small pits are evident where digging took place in April and May of 1943. [8] Area of the 1940 death trench 8, mass-grave. The larger disturbance is at the confluence of two forest paths, on the southerly side. [9] The garage of the NKVD. [10] The NKVD dacha.

ZDJĘCIE 24, 13-10-1943

Fragment zdjęcia wykonanego w skali 1:13 800. [1] To samo drzewo, które występowało na zdjęciu z 1942 roku. [2] Cmentarz PCK; widoczna dokładnie konfiguracja wałów ziemnych, w tym małe groby generała Smorawińskiego i generała Bohaterowicza. Należy tu wspomnieć, że konfiguracja tego terenu była błędnie narysowana w innych źródłach, zwłaszcza w artykule Poiriera *Nowe świadectwo Katynia* i w planach publikowanych w Polsce. Istniejące obecnie zdjęcia naziemne i lotnicze pozwalają na skonstruowanie komputerowego modelu przestrzennego obszaru cmentarza PCK. [3] Obszar dołów śmierci – masowych grobów 1–7. [7] Obszar dołów i miejsce występowania w 1944 roku kształtu przypominającego rów. [8] Obszar dołu śmierci – grobu masowego nr 8.

PHOTO 24, 13-10-1943

The enlargement fragment of the photo, original scale 1:13 800. [1] The same tree as noted in 1942 imagery. [2] The Polish Red Cross Cemetery showing precise configurations of the memorial mounds including the smaller graves of General Smorawinski and General Bohaterowicz. It should be noted that this configuration has been misdrawn elsewhere, particularly in the Poirier paper, *Katyn New Evidence*, and in plans published in Poland. The present horizontal and vertical imagery is sufficient to create a computer generated 3-D model of the Polish Red Cross Cemetery. [3] Area of 1940 death trench mass-graves 1–7. [7] Area of pits and later trench-like shape in 1944. [8] Area of 1940 death trench mass-grave 8.

ZDJĘCIE 25, 23-10-1943

PHOTO 25, 23-10-1943

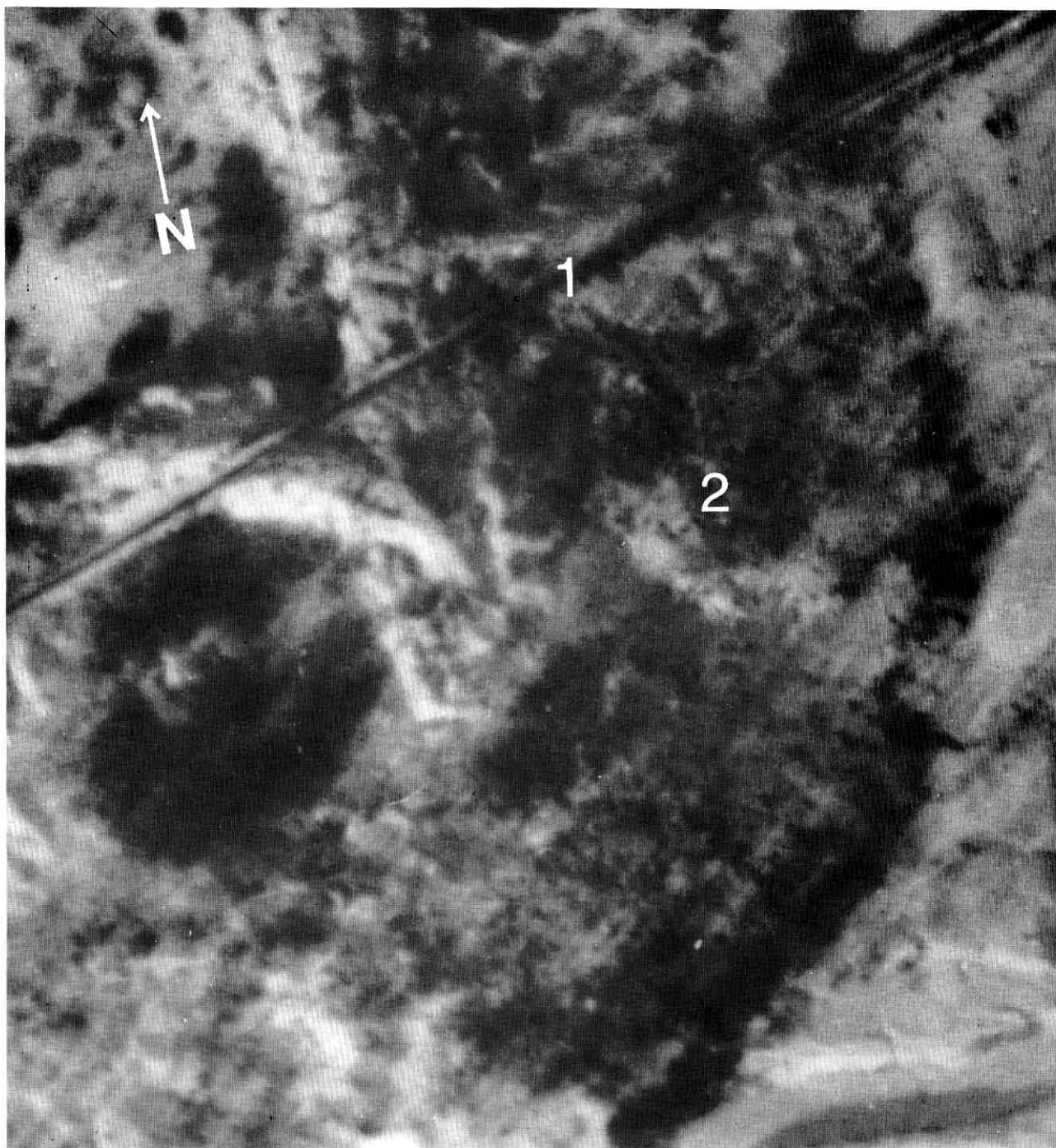
Nie było zmian na terenie cmentarza PCK pomiędzy 13 i 23 października 1943 roku. Krzyże, które znajdowały się na nim, musiały zostać usunięte wcześniej.

Between the 13th through the 23rd of October no alterations to the memorial took place. The crosses which were on them must have been removed at an earlier date.

Zdjęcia zimowe z 1944 roku 1944 Winter Imagery

Przedstawiona poniżej analiza zimowych zdjęć Luftwaffe z 1944 r. została uzupełniona prezentacją sowieckich filmów propagandowych (s. 79) z tego okresu.

Luftwaffe imagery analysis will be followed by minutes and seconds of documentary films bearing on winter 1944 imagery (see p. 79).

ZDJĘCIE 26, 07-01-1944

Zdjęcie 26 jest dużym powiększeniem zdjęcia nr 90 z 7 stycznia 1944 roku. Jest to wyjątkowo słabe zdjęcie o małej wartości interpretacyjnej. Oprócz słabej rozdzielczości i rozmycia fototonu występuje gruba pokrywa śniegu maskująca szczegóły. Jednakże na zdjęciu z następnego dnia, 8 stycznia, widać mechaniczne torowanie dróg i częściowo zniszczony cmentarz PCK; zdjęcie z 7 stycznia pomaga określić zakres prac i wskazuje, że prace niszczące przy tym cmentarzu rozpoczęły się przed 7 stycznia.

PHOTO 26, 07-01-1944

Photo 26 is an extreme enlargement of exposure 90 on 7 January 1944. This is an extremely poor image and is of little interpretive value. Besides the poor resolution and panchromatic grey tone wash, the heavy snow obscures surface detail. However, as the following day's imagery, the 8th of January, shows mechanical plowing of roads and the partially dismembered Polish Red Cross Cemetery under heavy snow, this image from the 7th serves to establish why plows were active and establishes that the disturbance of the memorial began before the 7th of January.

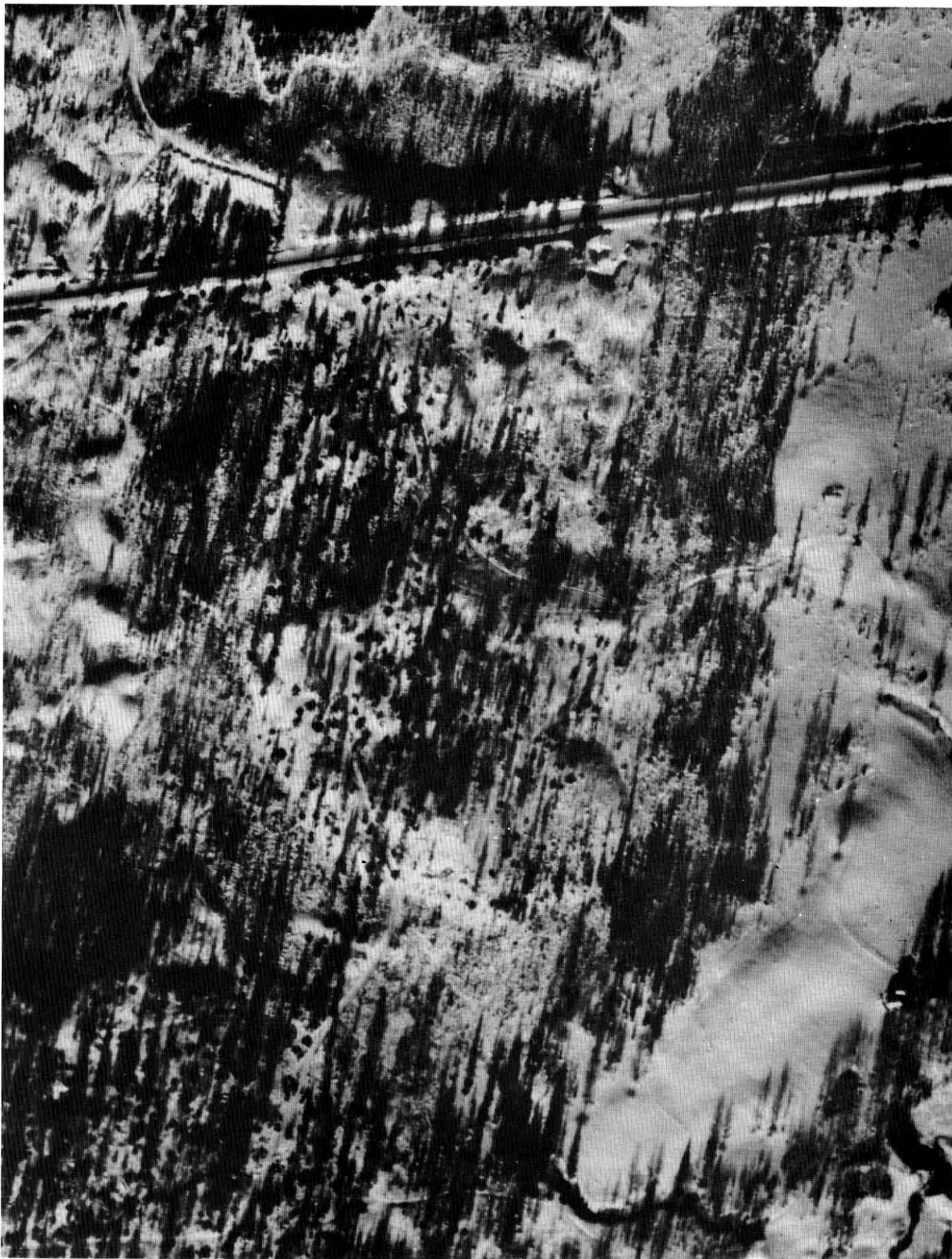

ZDJĘCIE 27, 8-01-1944

PHOTO 27, 08-01-1944

Zdjęcie 27 prezentuje pełny kadr zmniejszony o 1/3 w stosunku do oryginału. Ponieważ pilot Luftwaffe leciał bardzo nisko i szybko, pokrycie stereoskopowe jest jedynie częściowe, i niestety nie obejmuje obszaru naszego zainteresowania. Jednakże duża skala i ostrość szczegółów pozwalają na wyraźne określenie działalności NKWD. [1] Fragment 1 – zdjęcie 28. [2] Fragment 2 – zdjęcie 29. [3] Fragment 3 – zdjęcie 30.

Photo 27 shows full image, reduced about 1/3 from the German original. Because the Luftwaffe pilot was flying very low and fast over the terrain, stereo coverage is only partial, and unfortunately not over the areas of our interest. In compensation, however, the excellent scale and sharp detail afford a very clear view of the NKVD activity. [1] Fragment 1 – Photo 28. [2] Fragment 2 – Photo 29. [3] Fragment 3 – Photo 30.

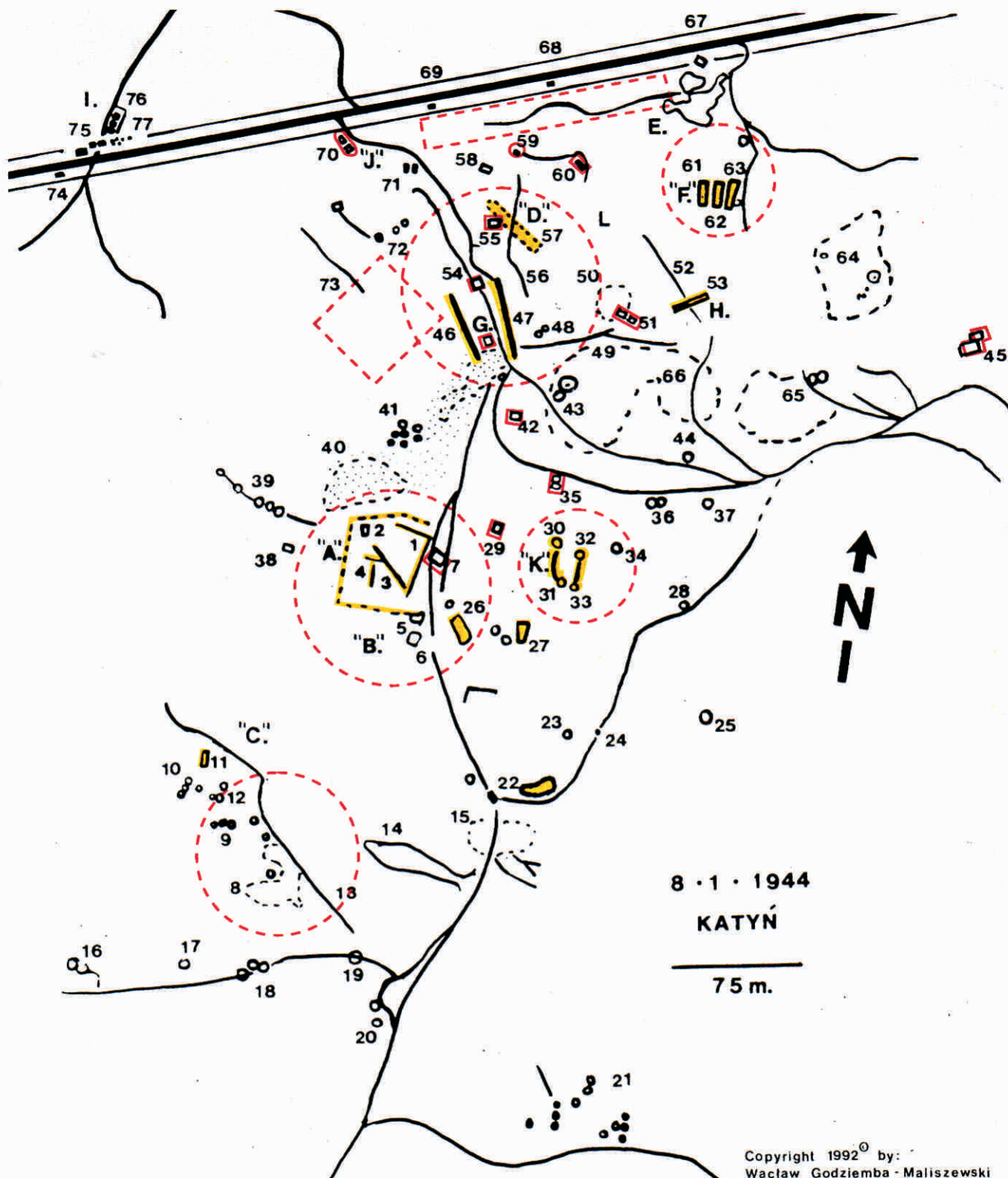

ZDJĘCIE 28, 08-01-1944

PHOTO 28, 08-01-1944

Zdjęcie 28 przedstawia fragment 1 zdjęcia 27. Patrz objaśnienia do mapy 8.

Photo 28 shows fragment 1 of Photo 27. See annotations to Map 8.

MAPA 8

Mapa 8 została opracowana bezpośrednio ze zdjęcia Luftwaffe (zdjęcie 27). Poszczególne fragmenty tego zdjęcia prezentowane na zdjęciach 28, 29, 30 zostały opisane łącznie z opisem mapy.

OBSZAR [A] [1] Na prawo od numeru [1] są dwie linie tworzące kąt; obszar między nimi przedstawia częściowe zniszczenie cmentarza PCK, rozpoczęte przed 7 stycznia 1944 roku. Jeden grób jest częściowo rozkopany i położony niżej w stosunku do otoczenia. Groby 2 i 3 utraciły wcześniejsze nasypy. Widoczne jest częściowe rozkopanie grobu 6. [2] Jest to pokryty śniegiem wał z wyraźnym cieniem wskazującym, prawdopodobnie, że dwa mniejsze groby generałów Smorawińskiego i Boha-

MAP 8

An annotated map 8 taken directly from Luftwaffe imagery, explanations of which will relate to Photos 28, 29, 30 presenting fragments of Photo 27.

AREA [A] [1] To the right of numeral [1] are two lines forming an angle; the area within represents partial demolition of the Polish Red Cross Cemetery, which began before 7 January. One grave is partially excavated, lower in relation to the surroundings. Grave 2 and grave 3 are missing their former mounds. Partial excavation of grave 6 is evident. [2] This is a snow covered mound with a distinct shadow, probably indicating that the two smaller graves of General Smorawinski and General Bohaterewicz are undisturbed. [3] To the right of numeral [3] is

Copyright 1992[©] by:
Wacław Godziemba - Maliszewski

terewicza pozostały nienaruszone. [3] Na prawo od numeru [3] biegnie linia z północnego zachodu na południowy wschód, przedstawiająca cień od wysokich fragmentów terenu — prostokątnych mogił cmentarza, które nie były rozkopywane. Pomiędzy numerami [3] i [4] narysowano linię demarkacyjną przedstawiającą cień między grobami 4 i 5. Z tego obszaru wychodzi mała ścieżka w śniegu, ciągnąca się około 10,5 m na północny zachód, prowadząca do obszaru [39]. [4] Bezpośrednio na północny wschód od numeru [4] jest linia przedstawiająca cień, który wyznacza miejsce grobów w rzędach.

OB SZAR [B] [5–7] Namioty o skośnych dachach. Są one rozpoznawalne na rosyjskim filmie propagandowym z 1944 roku zatytułowanym *Katyn* w 17 min. i 23 sek. filmu.

OB SZAR [C] [8] Obszar dołu śmierci nr 8. Silnie zdeptany śnieg widoczny w formie nieregularnego kształtu rozciągającego się około 31 m z północy na południe i 33 m w najszerszym miejscu, w kształcie buta. Ten kształt jest widoczny na zdjęciu 36 z 28 kwietnia 1944 roku. Północno-wschodni narożnik jest otoczony wyraźną ścieżką w śniegu, która prowadzi na południowy wschód, do drogi leśnej i na północny wschód, do dalszych licznych miejsc wykopów. Ścieżki w śniegu, zarówno tutaj jak i gdzie indziej, biegną w ściśle określonych kierunkach, a ich układ wskazuje, że nie błądzą po terenie w celu poszukiwań. NKWD dokładnie wiedziała, gdzie się kierować. [9–13] Liczne miejsca wykopów; wykop [11] ma kształt prostokątny, pozostałe okrągły. Poniżej oznaczenia [14] pojawia się wyniesienie terenu ponad otaczające podmokłości, położone pomiędzy grobem nr 8 a grobami leżącymi dalej na północ. To małe wzniesienie jest w zasadzie pozbawione lasu. W porównaniu ze zdjęciem z 1942 roku jest oczywiste, iż występują tu deformacje ziemi w postaci trzech linii. Linia wschodnia, około 4 × 15 m jest wyraźna, podczas gdy dwie inne wyglądają na małe ścieżki zbiegające się po elipsie. Ciekawe jest porównanie tego zdjęcia z omawianymi wcześniej zdjęciami M. Boraka (zdz. 20, 21, 22). [15] Obszar obwiedziony linią kropkowaną, położony na wschód i zachód od drogi leśnej, wskazuje na wydeptanie śniegu na powierzchni o wymiarze około 35 × 15 m. Późną wiosną 1944 roku nie było tu wyraźnych działań. Jest możliwe, iż ten zdeptany obszar śniegu był wykorzystany bezpośrednio do działań Komisji Burdenki. [16–20] 9 grup wykopów wzdłuż ścieżki w śniegu na zachód od drogi leśnej. Wydaje się pewne, iż był to obszar bliższy dacy, który był opisywany przez świadków niemieckich jako zawierający małe groby (patrz także mapa J.R. Olędzkiego z 17–05–1991 roku, opublikowana przez M. Mycke-Dominko). [21] Dwanaście lub więcej grup wykopów. Ten obszar opisywał także płk. Bedenk⁴⁸.

OB SZAR [K] [22] Spychacz klasy DOK wyposażony w pług, poruszający się w kierunku dacy. Ostrze pługa usuwające śnieg jest ostre i czyste, ślad występuje na zbiegu dróg leśnych, które tworzą trójkąt: w pobliżu widać cień drzewa, które nie powinno być pomyłone ze śladem spychacza. Na wschód znajduje się duży otwór w ziemi w kształcie fasoli o znacznej głębokości, około 3 m, o wymiarach 21 × 10 m, z nachylonymi zboczami. Jest on wypełniony śniegiem i na pewno wykopany przed tą datą. Zdjęcie z wiosny 1944 roku pokazuje tę samą bliźnię w ziemi z inną po drugiej stronie drogi. [23] Wykop. [24] Prawdopodobnie pojazd. [25] Wykop. [26] Na lewo od oznaczenia [26] widać wykopany otwór; na południowy zachód od niego kształt rowu o wymiarach około 12 × 8 m. Tu kontynuowano działalność wiosną 1944 roku. [27] Na zachód od numeru [27] są 2 wykopy, jak również trapezoidalne wylesienie o wymiarach około 11 × 8 m. [28] Wykop. [29] Prawdopodobnie namiot. Na zachód stoi mały pojazd, widoczny dzięki jego śladom. [30–33] Pomiędzy każdą parą numerów występuje kształt rowu bez śniegu długości około 21 m, obrzeżony ziemią lub śniegiem. Widoczny także na zdjęciu z wiosny 1944 roku. [34] Wykop. [35] Dwa namioty w pobliżu ścieżki. [36–37] Wykopy. [38] Prawdopodobnie namiot. [39] Zespół 5 małych wykopów wzdłuż ścieżki leśnej prowadzącej na zachód od cmentarza PCK. [40–41] Zdeptany obszar śniegu prowadzący do zbiegu dróg leśnych na północ. Obszar ten miał wiele śladów stóp. Łączy się on z podobnym obszarem leżącym poniżej oznaczenia [G]. Mogły tam

a line running north-west to south-east, representing the shadow of high ground, of the memorial squares, that have not been excavated. Between numerals [3] and [4] a demarcation line is drawn representing the shadow between graves four and five. From this area a small trail in the snow is evident, extending approximately 10.5 m north-westerly of what is shown on the map leading to area of interest [39]. [4] To the immediate north-east of numeral [4] is a line representing shadow which delineates the site of the graves in rows.

AREA [B] [5–7] Pitched-roof tents. These are recognizable in the Soviet 1944 propaganda film entitled *Katyn* at 17 minutes 23 seconds of running time.

AREA [C] [8] The area of the 1940 mass-grave 8. Heavily trampled snow is evident in an irregular shape approximately 31 m north to south and 33 m at its widest western portion, shaped like a boot. This pattern is pronounced in 28 April imagery, Photo 36. The northeast corner is bordered by a distinct path in the snow which leads south-east to the forest road and north-easterly to several other digging locations. The trails in the snow, here and elsewhere, show deliberate courses, they do not wander in a search pattern. The NKVD knew exactly where to look. [9–13] Several digging locations, numeral [11] has a rectangular shape while the remaining holes are circular. [14] Below numeral [14] is a shape representing a rise in the ground in the swamp area between the regions of grave eight and the northerly graves. This small hillock is mostly cleared. On comparison with 1942 imagery it is evident that ground disturbance in the form of three lines appear. The easterly line, about 4 m by 15 m, appears as definite while the other two seem like small trails converging in an elliptical shape. It is curious to compare this to the M. Borak images earlier discussed (Photos 20, 21, 22). [15] The dotted line area to the east and west of the forest road shows a disturbance of the snow of approximately 35 m by 15 m. Later spring 1944 activity is not evident here. It is possible that this snow-trampled area was used for a purpose immediate to the Burdenko activity. [16–20] Nine clusters of diggings along a snow trail extending westerly from the forest road. It seems certain that this is the area nearer to the dacha that was referred to by German witnesses as containing small graves. [See also J.R. Olędzki's map of 17–05–1991, as published by M. Mycke-Dominko]. [21] Twelve or more clusters of diggings. This area also was referred to by Colonel Bedenk⁴⁸.

AREA [K] [22] A DOK class bulldozer fitted with snow plough in motion towards the dacha. The image of the blade pushing the snow is sharp and clear. The plow is at the confluence of the forest roads where a triangle is formed; nearby is the shadow of a tree which should not be confused with the plow bulldozer. To the east is a large bean-shaped excavation of considerable depth, measuring 21 m long and 10 m wide, with slanting walls, perhaps 3 m deep. Snow-filled and obviously excavated before this date. Spring 1944 imagery shows the same ground scar, with another on the opposite roadside. [23] Excavation. [24] Possible motor vehicle. [25] Excavation. [26] To the left of numeral [26] is an excavation hole. To the south-west is a trench-like shape approximately 12 m by 8 m. Continued activity here in spring 1944. [27] West of numeral [27] two excavation holes appear as well as a trapezoidal clearing of about 11 m by 8 m. [28] Excavation. [29] Possible tent. To the west is a small vehicle, evident by its tracks. [30–33] Between each set of numerals a trench-like shape appears, with no snow filling it, about 21 m long and having a parapet of earth, or snow. Also evident in spring 1944 imagery. [34] Excavation. [35] Two tents near a trail. [36–37] Excavation. [38] Possible tent. [39] Group of five small excavations along the forest trail leading westerly from the Polish Red Cross Cemetery. [40–41] Trampled snow area leading to the confluence of the northern forest triangle of roads. This disturbed area has had a lot of foot traffic. It connects to a similar area just under area [G]. There could possibly be snow-covered corpses in the area. [42] Tent. [43] Two large holes, one 9 m round and the other 4.5 round. They are within a larger area

znajdować się pokryte śniegiem zwłoki. [42] Namiot. [43] Dwa duże otwory, o średnicy 9 m i 4,5 m. Są one położone na większym obszarze zdeptanego śniegu z licznymi ścieżkami. [44] Wykop. [45] Zagroda Iwana Kisieleva.

OBSZAR [G] [46–47]. Dwa długie rowy po obu stronach drogi leśnej, o długości 42 m po zachodniej stronie i 47 m po stronie wschodniej. W zachodnim rowie pracuje spychacz. Oba rowy mają podsypane krawędzie. Są one widoczne na zdjęciach z lat 1942 i 1944. [48] Dwa wykopy lub więcej z małym rowem ciągnącym się na południowy wschód. [49] Prawdopodobne zespoły dołów. [50–51] Dwa namioty na zdeptanej ziemi.

OBSZAR [H] [52–53] Częściowo widoczne ścieżki. [54–55] Namioty. [56] Ścieżka.

OBSZAR [D] [57] Przerwana linia pokazuje dokładne położenie północnego rowu zlokalizowanego przez Roberta Poiriera na zdjęciu z 28-04-1942 roku. Nie ma tego rowu na obecnym zdjęciu, lecz być może istniał on w 1942 roku. [58] Namiot. [59–60] Małe budowle lub pojazdy.

OBSZAR [F] [61–63] Trzy długie kształty rowów, z pokrywą śniegu, wyróżnione jedynie kształtem; jest to dowód działalności przed 8 stycznia. [61] i [62] są zamknięte od północy, zaś [63] jest otwarty. Kierunek tych kształtów jest zgodny z kierunkiem cieni drzew, lecz żadne nie jest na tyle blisko by rzucać cień. Znajdują się one na naturalnej polanie i zajmują duży fragment ziemi w pobliżu szosy smoleńskiej. Na zdjęciu z 1942 roku były tu niewyraźne ślady obwałowań, lecz są one pod kątem do obecnych kształtów. Na zdjęciu wiosennym z 1944 roku występują także wały ziemne. Omawiane zdjęcie może przedstawiać obszar wyznaczony przez NKWD do dalszej penetracji. Przeglądając film propagandowy *Katyn* z 1944 roku widzimy pomiędzy 37 min 36 sek. a 38 min. 05 sek. duże zaśniewione pole, na którym są ułożone setki zwłok w rzędach. Zdjęcia, które nie znalazły się w filmie z 1944 roku zostały umieszczone w filmie rosyjskim z 1993 roku: *Potwór: portret Stalina we krwi*; potwierdzają one także te obserwacje. Wzgórza i lasy w tle filmu wspierają stwierdzenie, że pole ze zwłokami jest tym samym obszarem, co obszar między piaszczystymi dołami [61–62–63] i wyłotem drogi leśnej, skracającej z drogi smoleńskiej. Na tym obszarze jest wiele namiotów i ślady ruchu pieszego. Być może około 900 zwłok, ekshumowanych przez Komisję Burdenko, leży gdzieś w pobliżu (patrz: Wnioski). Trzy wymienione rowy miały pewne obiekty w południowych narożach, lecz nie tak wysokie, by zakłócić interpretację cieni. Jest także możliwe, iż kształty nie oddają wnętrza rowów, lecz są 6 liniami tworzącymi węższe rowy. Szczególną uwagę zwracają linie pomiarowe, prawdopodobnie z wcześniejszego wytyczania grobu. [64–65] Obiekty geomorfologiczne lub zaburzenia wywołane przez człowieka, trudne do określenia.

OBSZAR [E] Piaszczysty dół przy szosie smoleńskiej. W pobliżu wzgórze z lejem na szczycie. Jest to początek 150 m bezleśnego obszaru ciągnącego się do drogi leśnej. [67] Namiot lub budowla. [68–69] Pojazdy. [70–71] Dwa małe pojazdy i dwie ciężarówki. [72] Jest to obszar, oznaczony na zdjęciu 29 kwadratem, który, jak sądzę, może określać miejsce widoczne na zdjęciu Bujnowskiego z 1957 roku, przedstawiające trzeci cmentarz. [73] Wyraźna część ścieżki, jak zaznaczono. [74] Pojazd. [75] Grupa 3 dużych ciężarówek. [76] Dwa pojazdy na parkingu w pobliżu namiotu. [77] Prawdopodobnie grupa personelu NKWD.

UWAGA: Na świeżo spadłym śniegu widać rozplanowanie wyraźnie określonych sowieckich zamiarów; ślady wydeptane w śniegu prowadzą do miejsc licznych zbrodni. Sowieci mieli mapę różnych grobów masowych, które znajdują się w Lesie Katyńskim (i wzdłuż Dniepru). Jest mało śladów poszukiwań, ścieżki prowadzą bezpośrednio do obszarów wykopalisk. Potwierdzają to omówione uprzednio zdjęcia M. Boraka z 1990 roku, pokazujące wycięcia i znaki (12) na drzewach. To zdjęcie Luftwaffe zostało także nałożone na amerykańską mapę satelitarną. Jest to najlepsze zdjęcie zimowe. Zdjęcia wykonane później, w lutym i marcu 1944 roku, są wyjątkowo słabej jakości, a widoczna na nich gruba pokrywa śniegu uniemożliwia całkowicie ocenę aktywności NKWD, do 28-04-1944, kiedy zdjęcia ujawniają wstrząsające fakty.

of trampled snow with numerous paths. [44] Excavation. [45] Ivan Kiselev's farm.

AREA [G] [46–47] Two long trenches on either side of the forest road, 43 m long on the western side and 47 m long on the eastern side. A bulldozer is operating within the western trench. Both trenches have raised-earth parapets. Both are evident in 1942 and 1944 imagery. [48] Two or more excavation holes with a small trench extending south-east. [49] Possible cluster of pits. [50–51] Two tents in a trampled area.

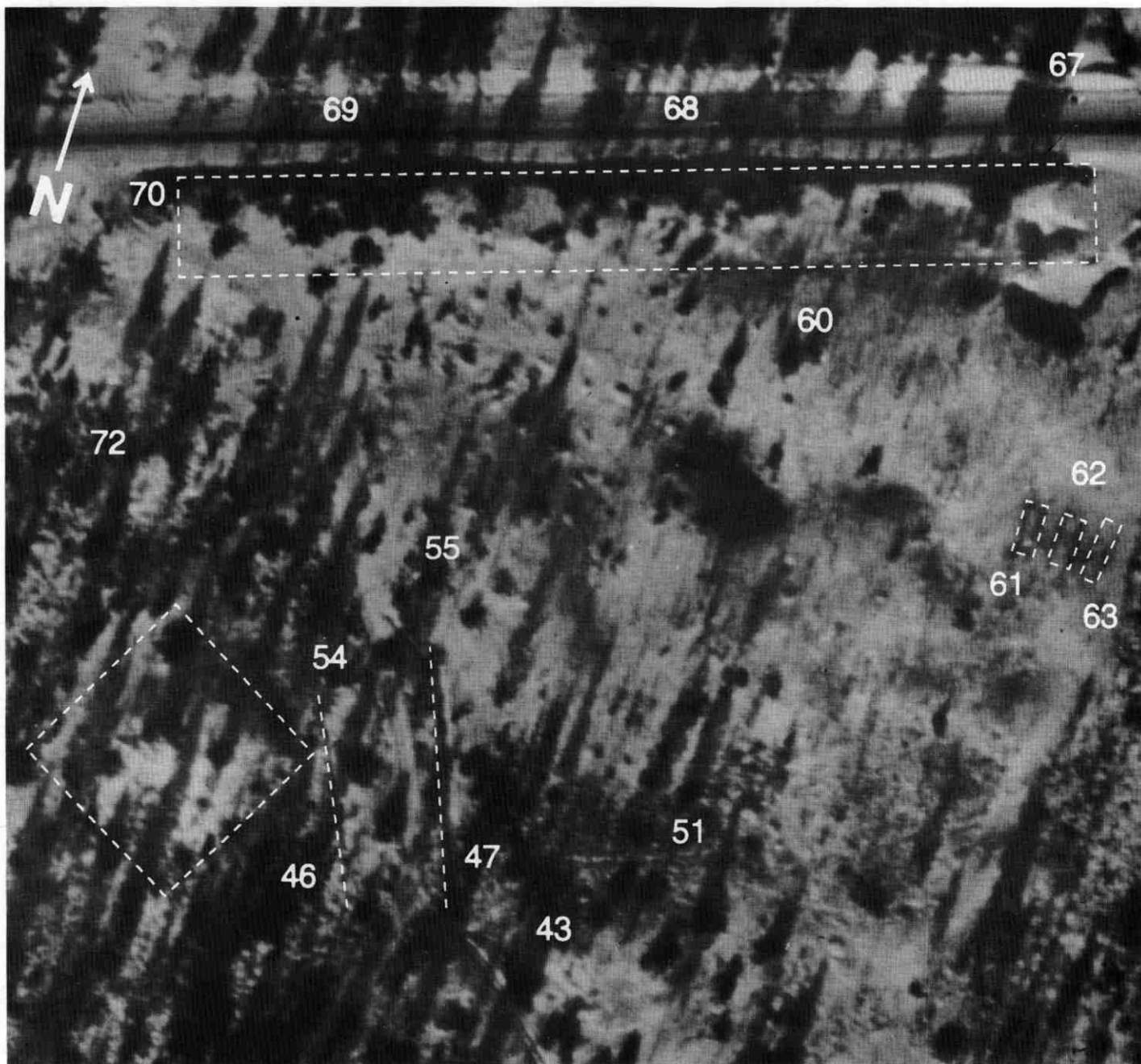
AREA [H] [52–53] Partially visible trails. [54–55] Tents. [56] Path.

AREA [D] [57] This dotted line shows the exact location of the northern trench as identified by Robert Poirier in 28-04-1942 imagery. No evidence of it in this image, though there is a possibility it existed in 1942. [58] Tent. [59–60] Small structures or motor vehicles.

AREA [F] [61–62–63] Three large trench like shapes, yet with snow cover, and delineated in shape only; evidence of activity prior to 8 January. [61] and [62] have closed northern ends while [63] is open. The direction of these shapes follows the general shadow pattern of trees but none are near enough to cause the shadows. They are in a natural clearing and abut a large tract of land near the Smolensk Highway which is generally clear. Some faint indication in 1942 imagery here of long mounds, but they are slightly diagonal to these present shapes. Spring 1944 imagery also has mounds here. The present image may be of the area being marked off for later NKVD attention. On study of the Soviet propaganda film from 1944, *Katyn* between 37 minutes 36 seconds and 38 minutes 05 seconds of film running time — a very large snow covered field is shown on which several hundred corpses are laid out side by side in rows. Imagery not shown in the 1944 film is included in the 1993 Russian film, *Monster: a portrait of Stalin in blood*, also supporting this observation. The hillocks and woods in the background of this film support the determination that the field of corpses is the same as the area between the sand-pits [61–62–63], and the mouth of the forest road as it turns in from the Smolensk Highway. Within this area are many tents and evidence of heavy foot traffic. It may be that at least some of the 900 corpses exhumed by the Burdenko Commission lay somewhere nearby [see Conclusions]. The three trench-like shapes noted have objects at the southerly corners but not of sufficient height to cause a misidentification of shadow lines. There is also the possibility that the shapes are not delineating an interior use but are simply six lines forming narrower trenches. A strong consideration is that of survey lines, perhaps plotting an earlier NKVD grave. [64–65] Geomorphic objects or man-disturbed. Hard to say.

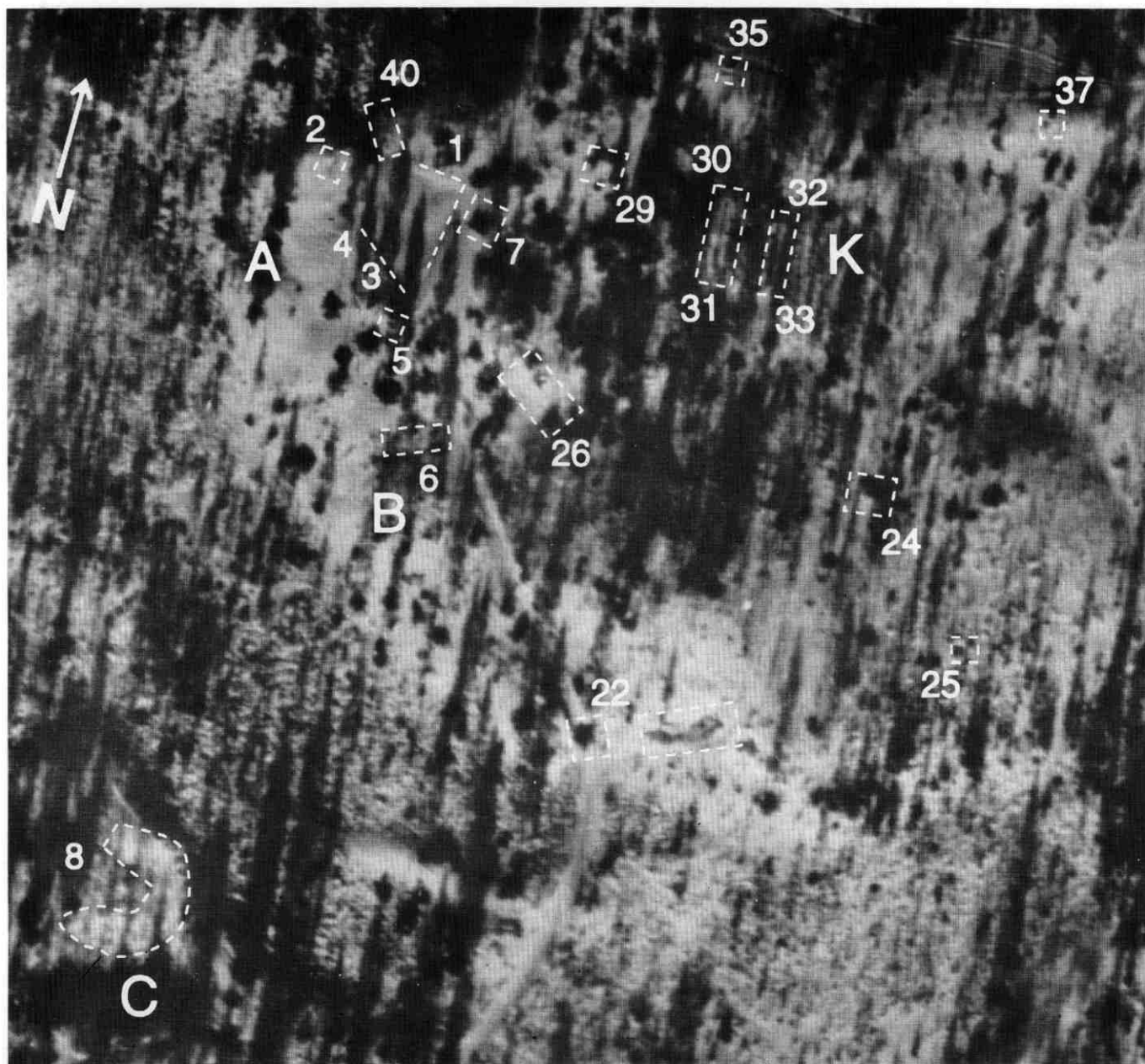
AREA [E] The sand pit by the Smolensk Highway. Nearby is a hill with a crater top. This is the start of the 150 m long generally clear area extending to the forest road. [67] Tent or structure. [68–69] Motor vehicles. [70–71] Two small motor vehicles and two lorries. [72] This is the area, annotated as a large dotted square in Photo 29, that I believe may be the site apparent in the Stanisław Bujnowski photograph, from 1957, of a Memorial Grave site, [73] Group of three large lorries. [76] Two motor vehicles in a parking lot with a tent nearby. [77] Probable group of NKVD personnel.

NOTE: Here we see a plan of Soviet intentions, highly defined, in newly fallen snow; deliberate footprints leading to scenes of several crimes. The Soviets had a map of the various mass-graves that are throughout Katyn forest (and along the course of the Dnepr). There is little evidence of search patterns, the trails go directly to digging areas. This is confirmed by the M. Borak 1990 images, earlier discussed, showing cuts and marks (12) in trees. This Luftwaffe imagery map has also been superimposed on the American satellite map. This is the best winter image. Those taken later in February and March are extremely poor, though nevertheless showing extremely heavy ground-cover of deep snow — rendering NKVD activity virtually impossible until, of course, the shocking images from 28-04-1944.

ZDJĘCIE 29 (fragment 2, zdj. 27), 08-01-1944

PHOTO 29, (fragment 2 of Photo 27), 08-01-1944

ZDJĘCIE 30 (fragment 3 zdj. 27), 08-01-1944

PHOTO 30, [fragment 3 of Photo 27], 08-01-1944

MAPA 9

Mapa 9 powstała przez nałożenie zdjęcia z 08-01-1944 roku na amerykańską mapę satelitarną Katynia z 1992 roku. Jedną z kilku map opracowanych na podstawie zdjęć satelitarnych z nałożeniem zdjęć Luftwaffe. Pokrywają one również rejon Charkowa i Miednoje.

MAP 9

Map 9 created by superimposition of 08-01-1944 imagery onto the 1992 American satellite map of Katyn.

One of several maps developed from satellite imagery with superimpositions of Luftwaffe imagery. They also cover features of interest at Myednoye and Kharkov.

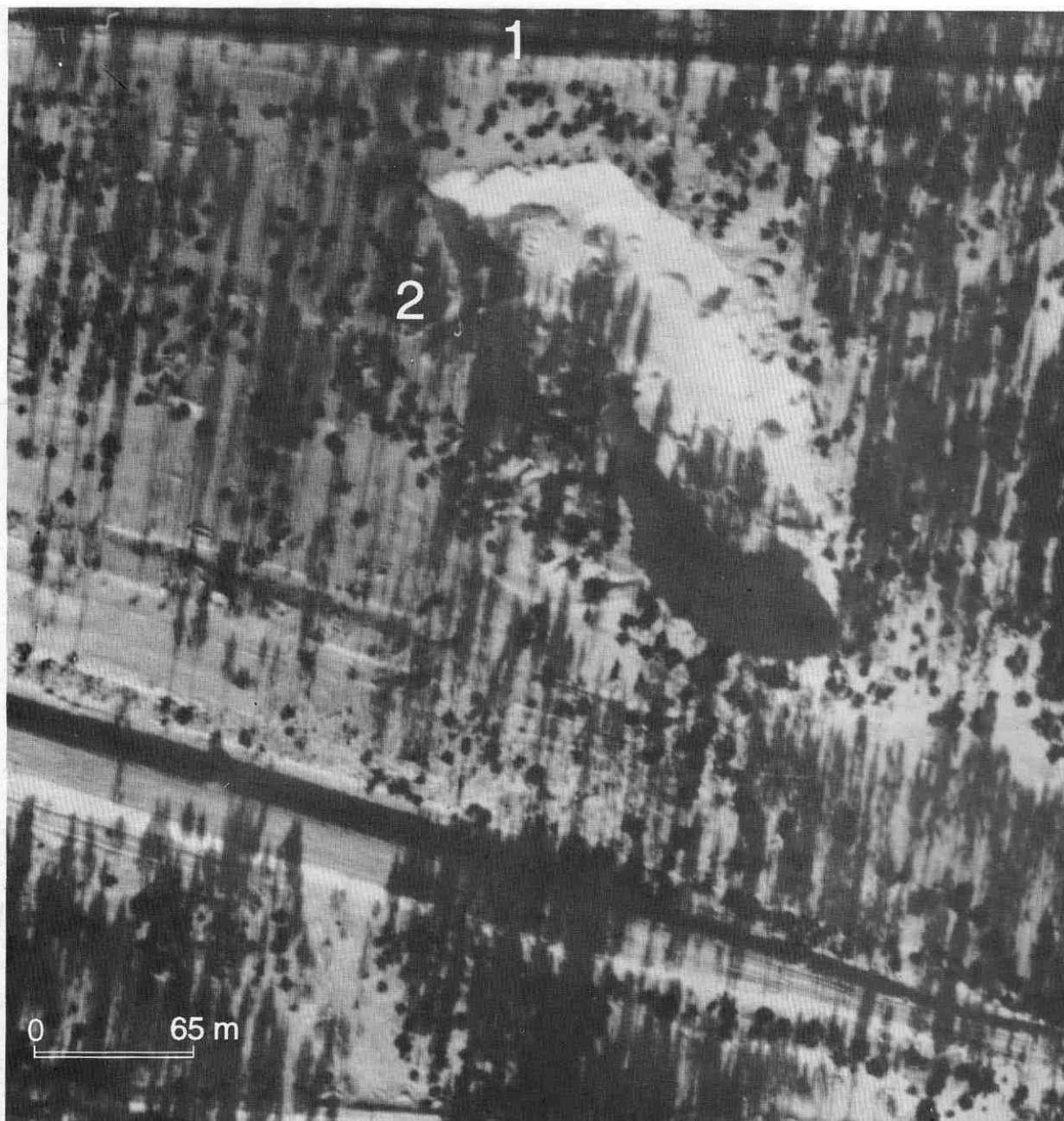

ZDJĘCIE 31, 08-01-1944

Zdjęcie 31 przedstawia pełny kadr, zmniejszony o 1/3 w stosunku do oryginału z 8 stycznia 1944 roku. Pokazuje ono zniszczoną stację Gnezdowo, skrzyżowanie linii kolejowych oraz szosę smoleńską. Widać działalność górniczą na wschód od stacji. Zauważmy równinę zalewową Dniepru i wiele struktur w kształcie „uli”. Na następnym zdjęciu (32) widać duży wykop znajdujący się w górnej prawej ćwiartce zdjęcia.

PHOTO 31, 08-01-1944

Full image, 1/3 reduced from original, 8 January 1944. Showing the destroyed site of Gnezdovo Station, the cross-over of the railway line, and the Smolensk Highway. Also shown is the mining activity east of the station. Note the flood plain of the Dnepr and the many beehive domes. A fragment follows (Photo 32), showing the large excavation in the top-right quadrant of this photo.

ZDJĘCIE 32, 08-01-1944

PHOTO 32, 08-01-1944

Zdjęcie 32 stanowi fragment zdjęcia 31. [1] Szosa smoleńska przecinająca Nowyje Batoki. [2] Głęboki i bardzo duży wykop, długości 260 m, w środku o szerokości 70 m i 65 m na północnym krańcu, głębokości około 14 m na południu i 9–10 m na północy, 2–3 m na wschodzie i 12 m na zachodzie. Wykop ten jest widoczny na zdjęciach z 1941, 1942 i 1943 roku. Piątego lipca 1941 roku był on płytki, i było widać małe deformacje powierzchni w kształcie okrągłych wykopów wzdłuż rowów. Na zdjęciu z 02-09-1942 roku rozjaśnienie uniemożliwia interpretację. Jest to prawdopodobnie kopalnia odkrywkowa: może być uważana za „inspekty” Kriwozercewa, lecz dane geomorfologiczne o tym terenie są skąpe.

Ten obszar przypomina także zeznanie Borysowa. Inne wątki są również interesujące. Były oficer NKWD płk Jerszow, który uciekł z NRD w 1949 roku, zeznał przed Komisją Madden, że komendantem kompanii w jego dywizji był kapitan Borysow, który powiedział mu, że w 1940 roku był wraz z kolegami osobiście zamieszany w zamordowanie w Katyniu 400 ludzi, czego dokonano w okopie w celu stłumienia odgłosów strzałów karabinowych. Nazwisko Borysow wiąże się także z innymi

Photo 32 shows fragment from Photo 31. [1] The Smolensk Highway across from Novyye Batoki. [2] A deep and very large excavation, measuring 260 m long, by 70 m wide in the center and 65 m wide at its northern end, by about 14 m deep south, 9–10 m deep north, 2–3 m deep east, and 12 m deep west. This excavation is visible in 1941, 1942, and 1943 imagery. In 05-07-1941 there is very little depth, and surface disturbance seems clustered as though smaller round excavations were side by side along with trench-like shapes. In 02-09-1942 imagery halation of the image prevents interpretation. This is most surely a strip mine; possibly it may be considered as Krivosertzev's "hot beds" — but again, geomorphic data on this region is scant.

This area also recalls Borysov's testimony. Other threads of the story are also interesting. Former NKVD officer Colonel Yershov, who escaped from the GDR in 1949, testified before the Madden Commission that a company commander in his division, Captain Borysov, had told him that he and his colleagues had been personally involved in the killing of 400 people at Katyn in 1940, and that this had been done in a fox hole to

przekazami danych, dla których prof. Zawodny podaje podobne nazwisko. Opowiadanie jest zajmujące w świetle jeszcze niewyjaśnionych bliźn w ziemi widocznych na zdjęciu Luftwaffe w pobliżu Gniezdowa i Katynia. Badania archeologiczne mogą wyjaśnić, czy są one związane z relacją Borysowa. Zdjęcie jest ciekawe, bowiem na dnie wykopu widać stożek z otworem na szczycie (ul?), 6 wałów ziemnych i głęboki otwór. W pobliżu wschodniego brzegu, na płaskiej ziemi poza wykopem, znajdują się liczne formy w kształcie kraterów. [3] Budynek na prawo od znaku [3] oraz inny pomiędzy znakami [2] i [3]. [4] Główna linia kolejowa z dwoma torami, które łączą się poza kadrem w jeden tor. [5] Zygzakowata linia — okop obrony przeciwczołgowej.

avoid noise as the rifles were discharged⁵³. The name Borysov fits with other fragmentary data, because a similar surname had been mentioned by Professor Zawodny⁵⁴. The story is interesting on account of the still, unexplained scars on the ground which are visible on Luftwaffe photographs of the areas around Gnezdovo and Katyn. Archaeological work may reveal if these are associated with the Borysov story. The image is curious because at the bottom of the excavation a dome with a hole on top (beehive, pepino?), six in-line mounds, and a deep hole are present. Near the easterly edge, on the flat ground outside of the hole, are several crater-like shapes. [3] A building just to the right of signal [3] and another between signals [2] and [3]. [4] The main railway line showing two tracks that merge, off camera, to one track. [5] Zig-zag antitank defense.

ZDJĘCIE 33, 08-01-1944

PHOTO 33, 08-01-1944

Zdjęcie 33 przedstawia prawie pełny kadr zmniejszony o 1/3 w stosunku do oryginału. Pokazuje meander Dniepru, a ponad nim bocznice linii kolejowej prowadzącą do obszaru stożków w kształcie uli. Zauważmy ich występowanie wzdłuż brzegów Dniepru w wielu miejscach, a czasami na Dnieprze. Obszar znajduje się poniżej miejscowości Głuszczenki.

Photo 33 shows almost a full image 1/3 reduced from original. Showing a meander of the Dnepr, and above it a railway spur leading into an area of beehive-like domes. Note their presence along the Dnepr's banks in several locations, in some cases in the Dnepr itself. This area is just below Glushchenki.

ZDJĘCIE 34, 08-01-1944

Zdjęcie 34 przedstawia fragment zdjęcia 33. [1]. Szosa smoleńska w miejscowości Glushchenki. [2] Podziemny rurociąg; tak zaznaczony na mapie N701 ark. 4827 I AMS z 1957 roku. [3] Obszar ze stożkami w kształcie uli z lejami na szczytach. Widoczne wykopy. [4] Odgałęzienie linii kolejowej prowadzące do wykopów. [5] Główna linia kolejowa, w tym miejscu pojedyncza, w kierunku Smoleńska. [6] Dniepr.

PHOTO 34, 08-01-1944

Photo 34 shows a fragment of Photo 33. [1] The Smolensk Highway at Glushchenki. [2] An underground pipe; so annotated in the N701 Sheet 4827 I AMS map from 1957. [3] Area of beehive-like domes with top craters. Excavation apparent. [4] Railway spur line leading to excavations. [5] The main railway, at this point with a single line, traffic in the direction of Smolensk. [6] The Dnepr.

ZDJĘCIE 35, 19-02-1944

PHOTO 35, 19-02-1944

Zdjęcie 35 jest wyjątkowo dużym powiększeniem fragmentu zdjęcia z 19 lutego 1944 roku. Słabe zdjęcie z grubą pokrywą śniegu; zdjęcie o małej wartości interpretacyjnej, lecz załączone, aby pokazać, jak wyglądają pozostałe zdjęcia zimowe z lat 1943–44. [1] Szosa smoleńska. [2] Obszar po byłym cmentarzu PCK. Na kolejnej serii zdjęć z 27-03-1944 r. pokrywa śniegu jest jeszcze grubsza, co powoduje, że seria ta nie ma żadnej wartości interpretacyjnej.

Photo 35 shows a fragment from an extreme enlargement from exposure from 19 February 1944. Poor image and heavy snow cover; the photo is of little interpretive value but is here included to show what all of the remaining winter 1943–44 imagery looks like. [1] The Smolensk Highway. [2] The area of the former Polish Red Cross Cemetery. The next sortie imagery coverage, from 27-03-1941, has even heavier snow accumulation and is of no interpretive value.

Filmy propagandowe i dokumentalne z zimy 1944 roku Winter 1944 Propaganda & Documentary Films

Katyń, Studio Filmowe Sate, Moskwa 1944

2:56–3:00 min. Zbliżając się do Lasu Katyńskiego szosą smoleńską widać brzeg lasu przy wjeździe na drogę leśną z rzadko występującymi drzewami.

3:03–3:09 min. Kamera znajduje się na drodze smoleńskiej patrząc na południe na wzgórze Kozich Gór i Las Katyński. Na pierwszym planie widoczne jest pole o długości 150 m, w pobliżu drogi, to samo, które widać na sowieckich zdjęciach polskich żołnierzy z 30 stycznia 1944 roku (patrz zdj. 44).

4:15–4:19 min. Kamera znajduje się na polu przy szosie smoleńskiej, obejmuje północny rów zidentyfikowany przez Poiriera. Grupa kilku pracowników jest zasłonięta przez rzadko występujące drzewa. Rów na zdjęciu nie jest wyraźnie widoczny.

4:34–4:47 min. Kamera znajduje się na południe od pola przy szosie smoleńskiej panoramując w kierunku północy i zachodu wejście drogi do Lasu Katyńskiego, która pochyła się dokładnie tak, jak to widać na zdjęciu sowieckim z 30 stycznia 1944 roku, pokazującym polskich żołnierzy (patrz zdj. 44).

4:48–5:43 min. Pokazane wykopy 4 grobów zniszczonego cmentarza PCK.

6:11–6:18 min. Pokazane długie pole, z namiotami na zachód i południe od kamery.

7:04–7:06 min. Brama na drodze do Lasu Katyńskiego z budką wartownika.

7:47–7:49 min. Kamera patrzy z południa na północ, pokazując obrzeżenia szosy smoleńskiej i długie wzgórze. Widać pole długości 150 m, w środku którego znajduje się 9 równoległych rzędów polskich zwłok.

8:46–8:51 min. Kamera patrzy z południa od drogi Lasu Katyńskiego na północ i pokazuje kratownicę kijów, na których zawieszano mundury. W tle widać fragmenty długiego pola. Jest to obszar, z którego tragarze nosili zwłoki do ciężarówek lub sań, w celu przetransportowania ich do pokazu.

Potwór: portret Stalina we krwi, fragment „Tajna Policja Stalina”, Studio Filmowe Kontakt, Moskwa, 1991, producent — reżyser — Aleksander Iwankin.

37:36–37:55 min. Film ten zawiera dłuższy fragment sekwencji „polowej”, niż film z 1944 roku. Widzimy tu dość duże płaskie pole równoległe do szosy smoleńskiej, to samo co na zdjęciu polskich żołnierzy z 30 stycznia 1944 roku. W 19-sekundowym fragmencie widzimy 9 rzędów polskich zwłok wystawionych do oglądania. Tragarze schodzą z południa, z cmentarza PCK ze zwłokami. Ostatnie sekundy filmu pokazujące ten cmentarz wskazują to miejsce jako niebezpieczne dla pieszo poruszania się, dlatego też dla celów propagandowych zostało wybrane pole. „Północny rów” Poiriera znajduje się w pobliżu lub wzdłuż rzędów zwłok, jednakże w tym czasie nie był odkryty.

Katyn, Sate Film Studio, Moscow 1944

2:56–3:00 min. Approaching Katyn Forest on the Smolensk Highway, showing embankments near the forest road entrance with sparse trees.

3:03–3:09 min. The camera is on the Smolensk Highway with a southerly view encompassing the hills of Kozie Gory, Katyn Forest. In the fore-ground the long 150 m. field near the road entrance is clearly evident to be the same field of the 30 January 1944 Soviet horizontal pictures of Polish soldiers (see Photo 44).

4:15–4:19 min. The camera is within the field near the Smolensk Highway, near to and encompassing the northern “trench” as identified by Poirier. A group of several workers are obscured by sparse trees near the site. It is not clear whether or not there is evidence of the trench.

4:34–4:47 min. The camera is south of the Smolensk Highway field, panning towards the north and westerly towards the entrance of the Katyn Forest road which slopes precisely as shown in the 30 January 1944 Soviet photo of Polish soldiers (see Photo 44).

4:48–5:43 min. Showing excavation of four graves within the former Polish Red Cross Cemetery.

6:11–6:18 min. Showing the area of the long field again, with tents westerly of the south-easterly position of the camera.

7:04–7:06 min. The gate across Katyn Forest road, with sentry post.

7:47–7:49 min. The camera is from the south pointing north showing the rise of the Smolensk Highway embankments and long hill. We see the 150 m long field, in the middle of which are nine parallel rows of Polish corpses.

8:46–8:51 min. The camera is from the south, near the Katyn Forest road, pointing north and showing a lattice of sticks on which uniforms are displayed. In the near background portions of the long field are visible. This is the area from which stretcher-bearers transported corpses to trucks, or sleighs, for movement forward to the field for display.

Monster: A Portrait of Stalin in Blood, segment “Stalin’s Secret Police” Contact Film Studio, Moscow, 1991; Aleksandr Iwankin, producer-director.

37:36–37:55 min. This film apparently incorporates a longer segment of the “field” sequence than the 1944 film. Here we have a large fairly flat field parallel to the Smolensk Highway, the same as the 30 January 1944 horizontal image of Polish soldiers. In this 19 second segment we see 9 rows of Polish corpses laid out for view. Stretcher-bearers descend from the south, from the Polish Red Cross Cemetery with corpses. The few seconds of film that show this cemetery show it to be a place of dangerous footing, hence we see why the field was chosen for the propaganda lay out. The location Poirier’s “northern trench” is near or alongside the rows of corpses, however not opened at this time.

Zdjęcia wiosenne z 1944 roku 1944 Spring Imagery

Zdjęcia wybrane z jednego z lotów odbytego 28 kwietnia 1944 roku. Zostanie również omówione zdjęcie z innego lotu wykonanego tego dnia.

One from various exposures of sortie executed 28 April 1944. Imagery from another sortie flow that will be noted but not shown.

Zdjęcie 36 przedstawia fragment 1 klatki 039 z lotu GX 3707 B F 752 SD, odbytego 28-04-1944 r. [1] Piaszczyste doły w pobliżu szosy smoleńskiej i blisko wzgórza z lejami. [2] Pierwsze pewne określenie kształtu podobnego do rowu w pobliżu szosy smoleńskiej, po raz pierwszy rozpoznane przez Roberta Poiriera. Jednakże jest mało możliwe, że ta blizna w ziemi istniała na zdjęciu z 1942 roku. Jest dziwne, iż teren ten został pominięty w wykopach sondażowych z 21-22 listopada 1991 roku, pomimo wystarczających dowodów zdjęciowych. [3] Obszar zainteresowania Sowieców z 08-01-1944 roku. Patrz następny fragment (zdjęcie 37). [4] Obszar dwóch długich linii przypominających rowy (por. zdj. 37 i jego szczegółowy opis). [5] Obszar cmentarza PCK, opróżnionego ze zwłok, z widocznym spychaczem. [6] Obszar różnych grobów obywateli sowieckich, ekshumowanych przez Niemców w 1943 roku. [7] Obszar masowych grobów nr 1-7 polskich oficerów z 1940 roku (patrz zdj. 39). [8] Obszar masowego grobu nr 8 z 1940 roku (patrz zdj. 38). [9] Dwa otwarte wykopy w kształcie nerki po każdej stronie szosy. [10] Dacza z otaczającymi ją zniszczonymi budynkami poza garażem, który istnieje do dziś. [11] Dniepr. [01] Obszar zaburzeń terenu, wywołanych prawdopodobnie przez człowieka, w wyniku prac górniczych na początku wieku, oznaczony białymi kreskami; zaburzenia mogły być także skutkiem jakiejś katastrofy. Ów kolisty obszar leży 400 m na południe od szosy smoleńskiej. Opada on stromo do dość głębokiego wąwozu, który otacza go półkolistie od strony północnej. Wąwóz ten łączy się z innym wąwozem na północ od drogi smoleńskiej. Patrz zdjęcie 5 pokazujące możliwe do skartowania tereny podmokłe. [02], [03] i [04] Trzy wycinki leśne z zaburzoną pokrywą glebową. Każda o wymiarach około 25 × 30 m szerokości i 65 m długości. Nie są to zwyczajne wycinki leśne, gdyż widać wały podkreślone cieniem. Jest to prawdopodobnie inny obszar masowych grobów. [05] i [06] Dwa obniżenia z wodą, nie rozkopywane ostatnio. [07] i [08] Cztery doły w kształcie lejów, zachodnie o średnicy około 9 m, wschodnie o średnicy około 3 m. Można by pokusić się o stwierdzenie, iż mogą to być doły związane z działalnością NKWD ze względu na łatwość dojazdu samochodem w celu zrzucenia zwłok. Doły te mogą być jednakże związane z krasem lub innymi zjawiskami geomorfologicznymi. [09] Dwa wyraźne doły na obszarze zaburzonej gleby, połączone z obszarem [010]; jest to obszar działalności NKWD. [010] Ten obszar, oznaczony linią przerywaną, przecina ścieżka; na wschód i zachód od niej występują liczne doły. [011] Dół około 6 m średnicy i 2 m głębokości, nie utworzony przez bombę, być może powstały w wyniku zjawisk geomorfologicznych lub działalności rolniczej. W pobliżu, w otoczeniu byłej dachy, widać ponad 10 lejów od bomb. [012] Szyb z wodą. Prowadzą do niego naturalne strumienie. Mgr Gretchen Gillis z Maxus Energy Corporation z Houston w Teksasie uważa, iż jest to lej krasowy. Przykład tego obszaru wskazuje, że dokładna analiza geomorfologiczna po-zwala na odróżnienie naturalnych form krasowych i zagłębień od miejsc grzebania zwłok.

Photo 36 shows a fragment 1 of exposure 039 of GX 3707 B F 752 SD, 28-04-1944. [1] The sand pits near the Smolensk Highway and the nearby hill with a crater peak. [2] The first sure indication of a trench-like shape near the Smolensk Highway, first identified by Robert Poirier. There is, however, a scant possibility that a ground scar existed here in 1942 imagery. It is curious to note that this obvious area of interest was omitted from the 21-22 November 1991 joint Russian-Polish test diggings on the terrain — despite sufficient imagery evidence. [3] Area of 08-01-1944 Soviet interest. See Photo 37. [4] Area of the two long trench-like lines (see Photo 37 and detailed annotations). [5] The area of the former Polish Red Cross Cemetery, now emptied of corpses, with a bulldozer present. [6] The area of various graves of Soviet nationals exhumed by the Germans in 1943. [7] The area of the 1940 mass-graves of Polish officers, 1-7 (see Photo 39). [8] Area of the 1940 mass-grave 8 (see Photo 38). [9] Two open kidney shaped excavations on either side of the road. [10] The dacha with surrounding buildings destroyed. The original garage is undamaged and still present today. [11] The Dnepr. [01] The area of possibly man-related disturbed terrain, possibly from mining in an earlier century, here high-lighted by white dots; it could also have resulted from a catastrophism. This area, circular, extends 400 m down from the Smolensk Highway. Northerly, just outside of the circular area shown and forming a crescent around it is a ravine which falls off quickly from the circled area and is quite deep, joining another ravine near the land north of the Smolensk Highway. See Photo 5 for discussion of swamp features relative to available mapping. [02], [03] & [04] Three clearings with disturbed soil cover. Each is approximately 25-30 m wide and 65 m long. They do not appear to be forestry clear-cuts, as mounds are present as evidenced by shadows cast. This is probably another NKVD mass-grave area. [05] & [06] Two sunken depressions, not newly dug. [07] & [08] Four crater-like pits, the two westerly are about 9 m round and the easterly are about 3 m round. It is tempting to say they may be pits associated with the NKVD, for it would be convenient to pull over in a car at this spot to dump bodies. But these may be associated to karst or other geomorphic phenomena. [09] Two definite pits in an area of disturbed soil, taken together with [010], this is NKVD territory. [010] This area, outlined with white dots, has a trail passing through it, east and west of which numerous pits appear. [011] A pit about 6 m round by 2 m deep, not bomb damage. May have a geomorphic or agrarian explanation. Nearby, in the vicinity of the former dacha, ten or more bomb craters are apparent. [012] A sinkhole, doline. Natural rivulets lead to it. Gretchen Gillis, M.Sc., of the Maxus Energy Corporation, Houston, Texas, is of the opinion that this is a funnel-like structure typical of karstic landscapes. The area provides good examples of the way in which precise geomorphological analysis in the field is needed to differentiate between such natural karstic features, natural craters and the places where bodies were buried.

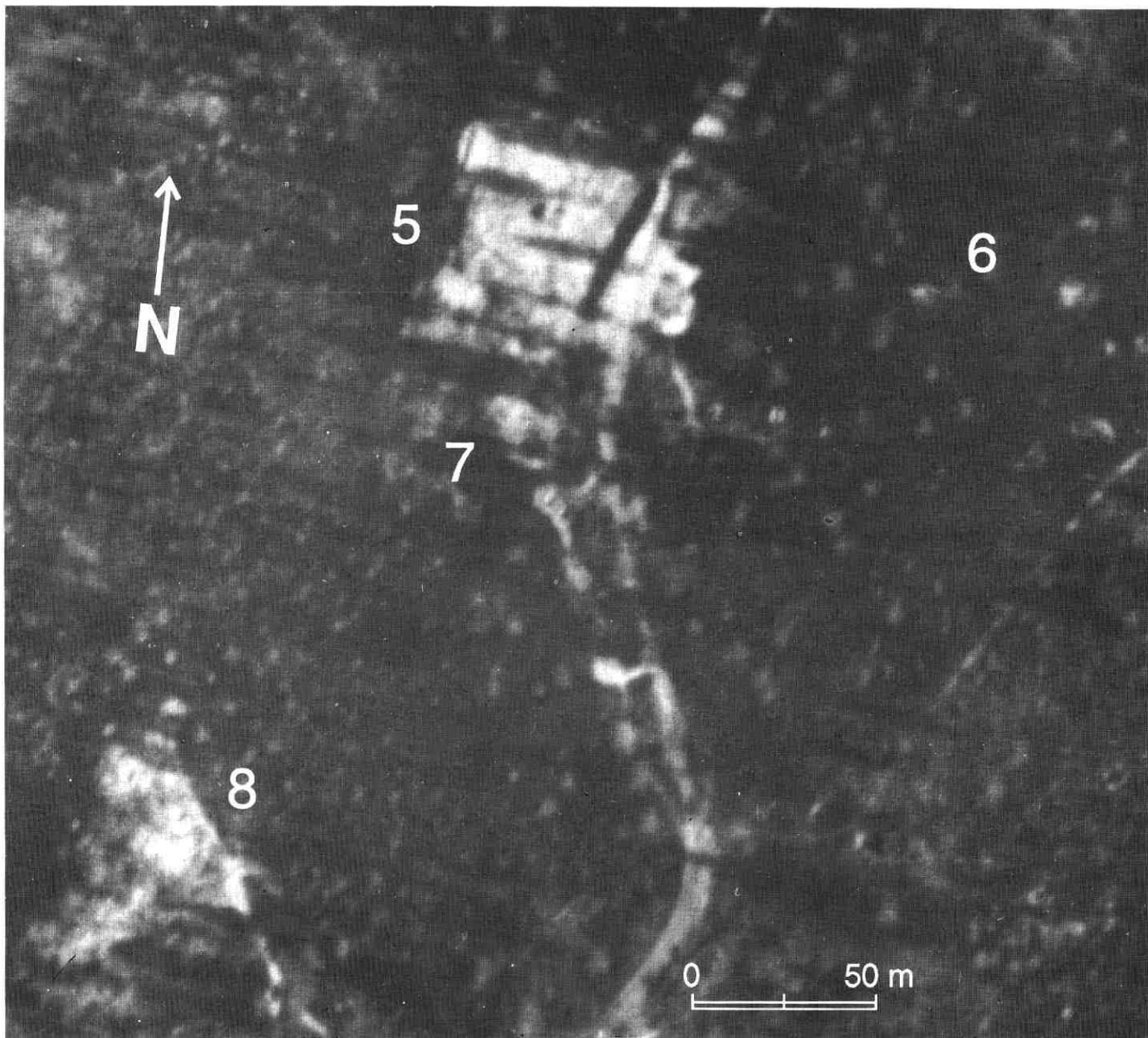
Zdjęcie 37 obejmuje długie wzniesienie, które na zdjęciu naziemnym przedstawiającym polskich żołnierzy z 30-01-1944 r. (zdj. 44) przesłania widok na szosę smoleńską; tu widoczne wyraźnie dzięki podkreślającym je cieniom. Drzewa mogą być łatwo porównane z drzewami na zdjęciu „żołnierzy”. [1] Dół płaszczysty. Na prawo od numeru [1] zaznaczono kwadratem lej na szczycie wzgórza. [2] Północny rów zidentyfikowany przez Poiriera. Na tym dużym powiększeniu zarysy tworzą raczej serie dołów niż ślad pracy spychacza. Co najmniej dwa spychacze są widoczne w środku wykopu; na północy i południu kształt rowu jest prostokątny, sugerując wjazdy spychaczy. [3] Jest to ciekawe miejsce widoczne na zdjęciu (27) z 0-01-1944 roku. Wewnątrz obrysu kwadratu znajdują się 4 wały ziemne, zorientowane na północny wschód. Zachodni i dwa wschodnie wały mają szerokość około 5 m i długość około 30 m. Większy wał o kształcie owalnym ma 10–12 m w najszerszym miejscu i około 30 m długości. Wysokość ich jest podkreślona cieniami. Wysokość ta nie jest widoczna na zdjęciu z 08-01-1944 roku. Tak więc działalność w tym miejscu rozpoczęła się po tej dacie. Na prawo od dużego kwadratu znajduje się mniejszy kwadrat, w którym występuje obniżenie, prawdopodobnie dół w trakcie wypełniania. [4] Powyżej numeru [4] znajduje się otwarty dół, którego głębokość podkreślona jest cieniem, zaznaczony kwadratem. Znajduje się on na obszarze pokazanym na zdjęciu 29 z 8 stycznia 1944 roku. Jest to zarazem, według mnie, obszar, który odpowiada zdjęciu Bujnowskiego z roku 1957, opisanemu jako „Stanisław Bujnowski obok drewnianego płotka otaczającego trzeci cmentarz katyński” (por. zdj. 45). Trzy linie przerywane na prawo od [4] wskazują kształty podobne do rowów. Środkowa linia jest prawdopodobnie cieniem skarp drogi. Wydaje się, że dwie inne linie: długości 58 m, położona na wschód i długości ok. 48 m leżąca na zachód od drogi leśnej, są także dziełem człowieka. Nie są one wyraźnie widoczne na zdjęciu z 1942 roku, chociaż występują tam deformacje ziemne. Mapa WOGiT w skali 1:4000 pokazuje w tych miejscach skarpy drogi — prawdopodobnie wskazujące usunięcie obwałowań po wojnie (patrz: Wnioski). W 1990 roku miałem wątpliwości odnośnie celu tych długich wąskich rowów, widocznych nawet na zdjęciu z 28-04-1944 roku (zdj. 37), lecz po znalezieniu po 3 latach poszukiwań zdjęcia zimowego z 08-01-1944 roku (zdj. 27), na którym te rowy są w trakcie kopania, stało się jasne, iż mają one ścisły związek z działalnością Komisji Burdenki. Prawdopodobnie zostały one wykopane (jak zaznaczono na zdjęciu z 1942 roku; zdj. 15) na obszarze wcześniejszych działań NKWD, lecz niemniej odnoszące się do potrzeb późniejszych, styczniowych wykopaliśk: powtórne miejsce pochowania 925 polskich zwłok? Być może, lecz dwa inne miejsca są również prawdopodobne (patrz: Wnioski).

Photo 37 shows the long hill which obscures a ground view of the Smolensk Highway, evident in the 30 January 1944 horizontal photograph of Polish soldiers (Photo 44), is shown well in this image, by fact of shadows. The trees may be easily correlated to the trees on the “soldier” photograph. [1] Area of the sand-pit. To the right of numeral [1] the crater on top of a hill is marked by a dotted square. [2] The northern trench identified by Robert Poirier. In this extreme enlargement the shape seems formed by a series of pits rather than by a bulldozer plow. At least two, central to the scar, are clearly evident; however, the north and south ends of the scar shape are somewhat squared, perhaps indicating the entry points of a bulldozer. [3] This is the area of curiosity evident in 08-01-1944 imagery (Photo 27). Within the dotted line square four mounds, oriented north-easterly, are evident. The westernmost mound, and the two easternmost mounds are about 5 m across and about 30 m long. The larger mound, shaped more like an oval, is just to the east of the westernmost, and is about 10–12 m at its widest point and about 30 m long. All have height as evident by shadows. This height is not present in 08-01-1944 imagery so therefore activity took place here on and after that date. The orientation of direction here is different also from 08-01-1944 imagery. To the right of the large dotted line square is a smaller square in which we see an open depression, possibly a pit in the process of filling. [4] To the higher left of numeral [4] is an open pit, showing depth by fact of shadow, outlined here with a white square of dots. This falls within the larger area, generalized in Photo 29 of 8 January 1944. This is within the area that, it seems to me, relates in character to the 1957 Stanisław Bujnowski photograph, discussed in the Historical Abstract, and annotated as “Stanisław Bujnowski obok drewnianego płotka otaczającego trzeci cmentarz katyński” (see Photo 45). The three dotted lines to the right of numeral [4] indicate long trench-like shapes. The central line is likely a shadow caused by an escarpment of the road. The other two lines, measuring 58 m long east of the forest road, and about 48 m long west of the forest road, appear as man-made. They are not clearly evident in 1942 imagery, although ground disturbance is. The WOGiT map in 1:4,000 scale shows escarpments to the road in these locations — perhaps indicating post-war removal of embankments [see Conclusions]. In 1990 I was doubtful of the purpose of these long narrow trenches, even given the 28-04-1944 imagery (Photo 37) — but on finding, after three year’s search, the 08-01-1944 winter imagery (Photo 27) in which these trenches are in the process of being excavated it is obvious that they are in direct relation to the Burdenko Commission activity. Probably they were dug (as hinted in 1942 imagery; Photo 15) in an area associated with earlier NKVD interest, but nevertheless pertaining to needs of the later January diggings: A reburial place for 925 Polish corpses? Perhaps, but two other sites are also likely [see Conclusions].

ZDJĘCIE 37. 28-04-1944

PHOTO 37. 28-04-1944

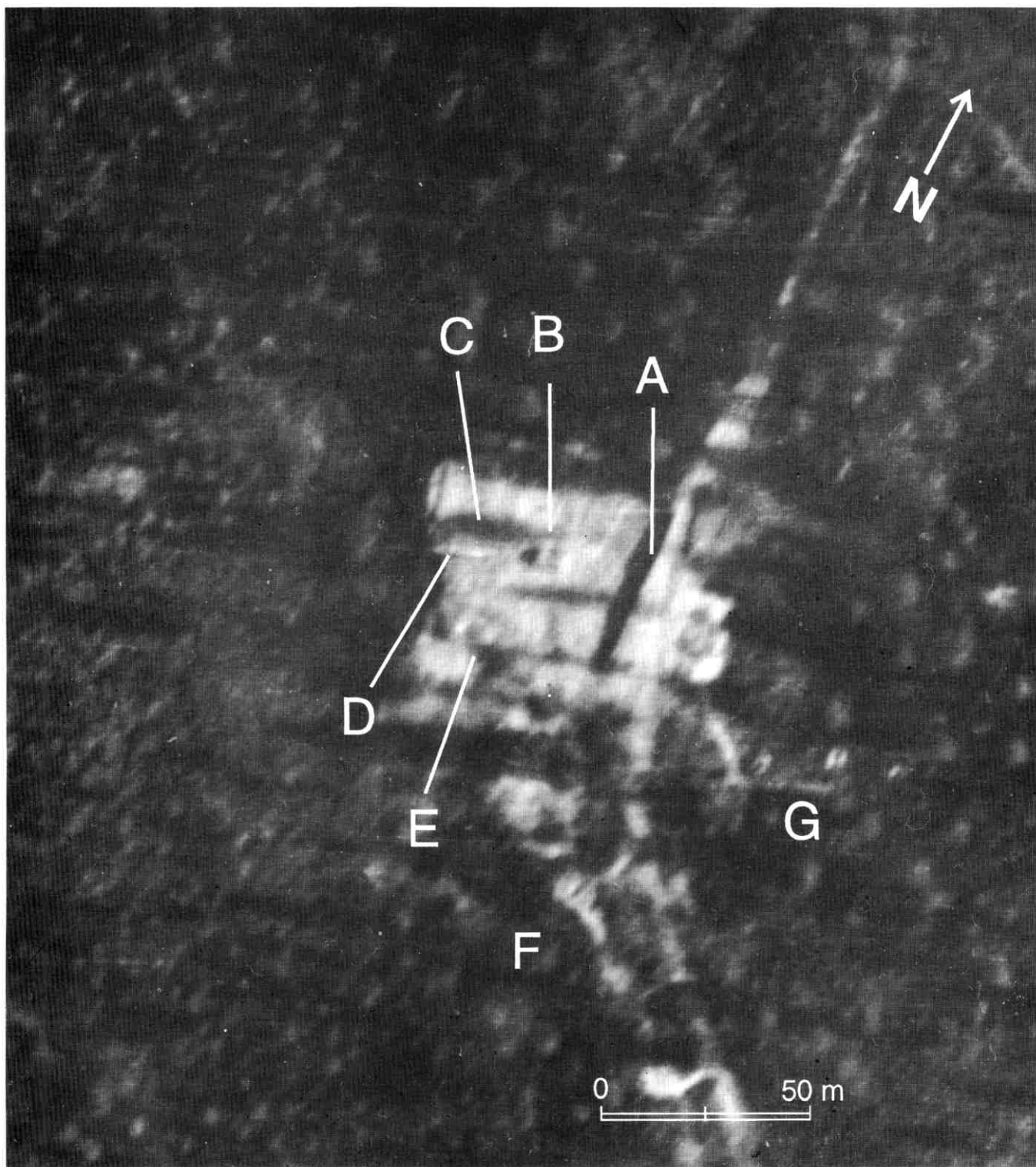

ZDJĘCIE 38, 28-04-1944

PHOTO 38, 28-04-1944

Zdjęcie 38 przedstawia: [5] Prace wykopaliskowe na terenie byłego cmentarza PCK (patrz następne zdjęcie ze szczegółowym omówieniem). [6] Obszar niemieckich ekshumacji grobów sowieckich obywateli z 1943 roku. [7] Obszar masowych grobów 1-7 z 1940 roku. [8] Obszar grobu masowego nr 8 z 1940 roku. Widać, iż jest tu więcej niż jeden grób masowy; widać co najmniej dwanaście miejsc z naruszoną powierzchnią gruntu, na ogół są one zgodne z sytuacją przedstawioną na zdjęciu 31 z 08-01-1944 roku oraz z wykonaną przeze mnie mapą obszarów będących obiektem zainteresowania Sowietów. Deformacje ziemne w postaci dołu są tu dość nieregularne, lecz generalnie o wymiarach 60×25 m, z dodatkowym obrysem o wymiarach 24×11 m, rozciągającym się w kierunku południkowym. W sumie połączone kształty tworzą trójkąt równoramienny, któremu towarzyszą jasne plamy wierzchołków drzew; w rzeczywistości doły znajdują się wewnątrz trójkątów w formie nieregularnego wzoru. Warto nadmienić, iż J.K. Zawodny wierzył w możliwość istnienia dodatkowego grobu katyńskiego poza tymi, które zostały odkryte przez Niemców, który mieściłyby 300-350 oficerów nie wymienionych na listach niemieckich i PCK. Może on znajdować się w otoczeniu dołu nr 8, lub jak wykazuje moja mapa deformacji terenu, opracowana w oparciu o zdjęcie z 10 czerwca 1944 roku (zdz. 43), w pobliżu dolów śmierci nr 1-7.

Photo 38 shows: [5] Excavation in progress of the former Polish Red Cross Cemetery (see next Photo for detailed discussion). [6] Area of 1943 German exhumation of graves containing Soviet nationals. [7] Area of the 1940 mass-graves 1-7. [8] Area of 1940 mass-grave 8. It is evident that there is more than one mass-grave here. At least 12 or more ground disturbances are apparent here, in general agreement with 08-01-1944 imagery (Photo 31) and the associated map I made of Soviet interests. Here the shape of the disturbance containing these pits is quite irregular, but generally measuring about $60 \text{ m} \times 25 \text{ m}$ with an additional southerly appendage to the shape measuring $24 \text{ m} \times 11 \text{ m}$. The general visual impression of the combined shapes is of an isosceles triangle, but this is assisted by light panchromatic whitening of tree tops; the actual pit locations fall within the triangle in an irregular pattern. It is worth recalling that J.K. Zawodny believed in the possibility of at least one additional Katyn grave beyond those discovered by the Germans, which would account for the missing 300-350 officers not included in the German or Polish Red Cross lists. They may be in the vicinity of grave 8, or as my disturbance map of 10 June 1944 shows (Photo 43), near the original graves 1-7.

ZDJĘCIE 39, 28-04-1944

PHOTO 39, 28-04-1944

Pokazuje ono spychacz w działaniu na terenie po cmentarzu PCK. Jest to niewątpliwy dowód, że Biuro Prokuratury Wojskowej Rosji określało jako „pogłoski” dalsze stwierdzenie, iż Komisja Burdenki pozostawiła ten obszar „prawie nietknięty”.

[A] Cień drogi leśnej w kierunku zachodnim, wskazujący na rów o znacznej głębokości. Zdjęcie zostało wykonane o 2:12 po południu, dzięki czemu głębokość wykopu od strony drogi można oszacować na 3 do 4 m. Obszar wykopu ma wymiary około 50 × 60 m. Wykop jest płytszy w części południowej, a głębszy w części północnej. Prawdopodobnie są tam jeszcze zwłoki, gdyż praca spychaczami trwa nadal. Ze wschodniej strony drogi leśnej cienie dwóch drzew przecinają cień drogi i sięgają wykopu.

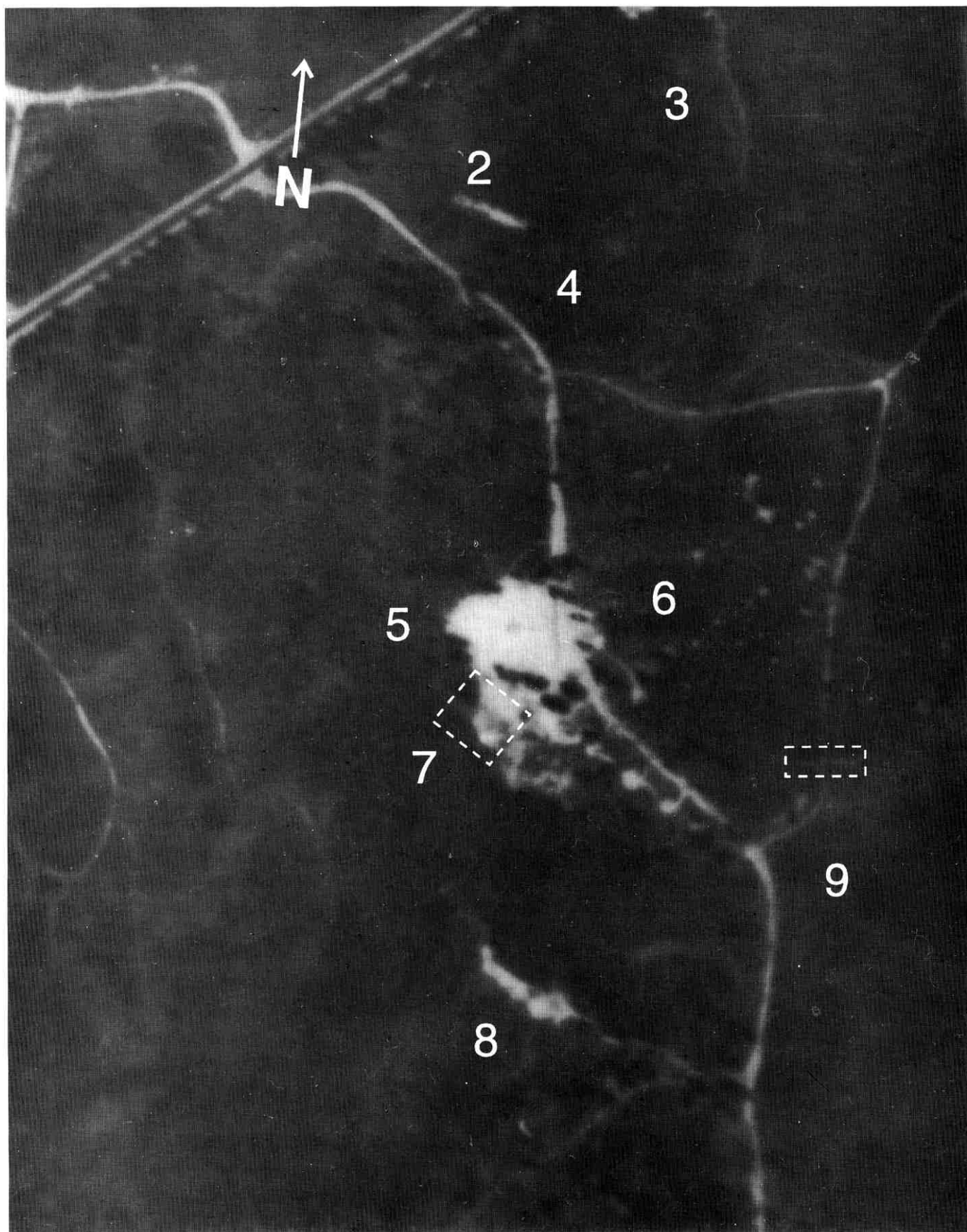
Showing the bulldozer in operation within the former Polish Red Cross Cemetery. This is the ineluctable evidence that the Russian Republic's Military Prosecuting Office referred to as a “rumor”, further asserting that the Burdenko Commission left this area “almost untouched”. [A] The shadow of the forest road falling westerly, indicating great depth. The image was taken at 2:12 in the afternoon; we can therefore estimate the depth near the road as about 3 m–4 m. The area of the excavation is about 50 m by 60 m. The excavation is shallower at its southern end and deepest at its northern end. Possibly some corpses remain, as the bulldozing is still underway.

[B] Spychacz klasy DOK STALINIEC (konstrukcja skopioną bezprawnie z Amerykańskiej Caterpillar Corporation). Widać światło oświetlające lemiesz pługa, gąsienice oraz cień padający na zachód, oddający kształt spychacza. Mylącym elementem zdjęcia, następnego po tej dacie, jest obecność innego obiektu niemal w tym samym miejscu — cokolwiek by to było, nie jest to drzewo, co wynika z analizy cienia, może to być budowla lub zniszczona część sprzętu mechanicznego. Dokładne badanie oryginalnego zdjęcia Luftwaffe daje pewność, iż obiektem na zdjęciu z 28-04-1944 roku jest spychacz. [C] Jest to cień wysokiego drzewa padający na zachód od wschodniej strony drogi leśnej. Widoczny także na zdjęciu z 02-06-1944 roku (zdj. 42). [D] Usterka (rysa) na oryginalnej odbitce, nie powinno się jej pomylić z innymi deformacjami ziemnymi, które są wyraźnie widoczne. Małgorzata Mycke-Dominko (patrz Literatura) na podstawie zdjęcia IV generacji wyraża opinię, że w granicach tego wykopu wydaje się, że występuje 5 długich równoległych wykopów. W późniejszej publikacji (patrz: Literatura) T. Pieńkowski powtarza ten opis. Nie zgadzam się z tą opinią, podobnie jak Robert Poirier. Na oryginalnym zdjęciu można zaobserwować, że ślady pracy spychacza mogą dać takie złudzenie. Wskutek działania pługa tworzą się linie z przemieszczanego materiału, lecz tylko na dnie aktualnie opróżnianego cmentarza. One są powodem mylnego odczytania zdjęcia IV generacji. [E] Dwa kształty mające cień i wysokość. Położony bardziej na wschód wygląda na stos odpadów o średnicy 3 m, w którym mogą być zmieszane części zwłok. Obiekt położony bardziej na zachód rzuca silniejszy cień i ma jasną plamę światła na szczycie, niezidentyfikowany. Na południe od tych obiektów (w prawej części zdjęcia) widać duży stos odpadów, lecz nie tak duży, aby mógł pochodzić z wykopu. Nie widać śladów zwłok nigdzie w pobliżu ponieważ są one pogrzebane w miejscu położonym bardziej na południe. Być może 900 zwłok wykopanych przez Burdenkę znajduje się bliżej szosy smoleńskiej. [F] Obszar grobów 1-7 z 1940 roku i bardziej na południe otwarte wykopy o nieznanym zawartości, prace wykopaliskowe na grobach 1-7 wydają się dopiero rozpoczęte. Widać niektóre otwarte doły, odpowiadające położeniom grobów 3, 4 i 7 (patrz moja mapa z 10-06-1944 roku). Na południe od obszaru grobów 1-7 z 1940 roku znajdują się 4 otwarte doły bezpośrednio wzdłuż drogi leśnej. [G] Bezpośrednio powyżej litery [G] są 3 obiekty z cieniami, które wyglądają na namioty. Powyżej, na lewo od litery [G] znajduje się dziwny kształt, który może być budowlą. Dokładnie na wschód od drogi leśnej widać inną deformację terenu, bezpośrednio przy drodze; prawdopodobnie jest to obszar do parkowania pojazdów, gdyż nie jest on zagłębiony.

From the eastern side of the forest road the shadow of two trees fall across the shadow of the road into the excavation. [B] DOK class Stalinez bulldozer (the design of which was pirated from the American Caterpillar Corporation). Light can be seen reflecting on the plow blade, the tread plates are visible and a shadow falls westerly showing the bulldozer shape. A confusing item in the imagery subsequent to this date is the presence of another object in nearly the same place as the bulldozer is now — whatever this object is, it is not a tree, as evident from shadow analysis, but it may be a structure or broken down piece of mechanical equipment. Precise micro study of the original Luftwaffe image makes it certain that the object here on 28 April 1944 is a bulldozer. [C] This is the shadow of a much taller tree falling westerly from the eastern side of the forest road. Evident also in 02-06-1944 imagery (Photo 42). [D] A flaw (scratch) in the original paper image, not to be confused with other ground stirations which are clearly evident. Małgorzata Mycke-Dominko (see Bibliography) on the basis of 4th generation imagery, states her opinion that within the confines of this excavation there seem to be five long excavations equidistant from each other. In a later publication (see Bibliography) T. Pieńkowski repeats this description. I disagree, as does Robert Poirier. On the original paper imagery it is observed that bulldozer stirations may cause this impression inadvertently. The stirations of the blade form excavation debris lines but only at the bottom of the now emptied cemetery. 4th generation imagery gives a pseudo-impression. [E] Two shapes having shadow and height. The more easterly appears as a dirt pile probably in which are comingled corpse parts, and is about 3 m round. The westerly shape casts a harder shadow and has a bright patch of light on top, unidentifiable. To the south of these (right in the photo) is a large dirt pile but not of sufficient size to account for the amount of dirt missing from the excavation. No corpses are in evidence anywhere in this vicinity unless they are within the southerly dirf pile. Possibly the 900 corpses excavated by Burdenko are nearer the Smolensk Highway. [F] Area of the 1940 graves — 1-7, and more southerly, open excavations, occupants unknown. The excavation of graves 1-7 seems to be recently commenced. Some open pits are evident, corresponding to the probable locations of graves 3, 4, and 7 (see my 10-06-1944 map, following). South of the 1-7 1940 area, four open pits directly following the course of the forest road are evident. [G] Immediately above the letter [G] are three objects having shadows, that appear to be tents. To the higher left of letter [G] is a curious shape that may be a structure. Just east of the forest road is another ground disturbance, immediate to the road, probably an area used to park vehicles, as it does not have depth.

Na zdjęciu 41 przedstawiono skośne zdjęcie słabej jakości. [2] Północny rów, nie zmieniony od 28-04-1944 roku. [3] Szczegół niewystarczający do interpretacji. [4] Rowy na wschód i zachód od drogi leśnej; mało szczegółów, także w przypadku miejsca Bujnowskiego. [5] Rozszerzony, w porównaniu z sytuacją przedstawioną na zdjęciu z 28-04-1944 (zdj. 38), obszar zaburzeń ziemnych na terenie cmentarza PCK, większość zagłębień została wypełniona. Stos odpadów znajduje się na południe od byłego cmentarza. [6] Dodatkowe wykopy na obszarze, gdzie pochowano obywateli sowieckich. [7] Stos odpadów widoczny w prawym rogu obszaru ograniczonego linią przerwaną. Prace wykopaliskowe na obszarze grobów 1-7 z 1940 roku zostały rozpoczęte, aczkolwiek nie są tak wyraźnie widoczne, jak na zdjęciu z 10-06-1944 roku (zdj. 43). [8] Obszar grobu nr 8 z 1940 roku. Większy wykop (ósmym?) zawiera co najmniej 4 doły, obecnie zasypane, lecz otwarte na zdjęciu z 28-04-1944 roku (zdj. 38). Nową na tym obszarze jest grupa 4 lub 5 dołów wzdłuż ścieżki, która przecina większy wykop. [9] Na prawo od numeru [9] są 3 otwarte doły, dwa z nich były otwarte 08-01-1944 roku i 28-04-1944 roku. Powyżej numeru [9] oznaczono prostokątem obszar działalności człowieka. W tym miejscu, po wschodniej i zachodniej stronie drogi leśnej, występują małe okrągłe formy w równych rzędach, 3 na wschód i 2 na zachód od drogi. Nie ma ich na wcześniejszych lub późniejszych zdjęciach, zakładam więc, że są to obiekty później usunięte (namioty?). Są one najciekawsze. Różna ich konfiguracja występuje do 10-06-1944 roku, lecz na zdjęciu z 02-06-1944 r. (zdj. 42) roku nie ma ich ani śladu.

Photo 41 shows a poor quality semi-oblique fragment of photograph. [2] The northern trench, unchanged since 28-04-1944. [3] Insufficient interpretable detail. [4] The trenches east and west of the forest road; insufficient detail, so too per Bujnowski site. [5] Expanded area of surface disturbance compared with 28-04-1944 imagery (Photo 38) of the Polish Red Cross Cemetery, though most of the cavity has been filled in. A pile of dirt is south of the former cemetery. [6] Additional diggings in the area known to contain graves of Soviet nationals. [7] The dirt pile is in the right corner of the dotted square. Excavations in the area of 1940 graves 1-7 are commencing though are not clearly defined as in 10-6-1944 imagery (Photo 43). [8] Area of the 8th 1940 grave. The larger excavation (8th?) contains at least four pits, now closed, but open in 28-04-1944 imagery. New to this area is a group of four, perhaps five, pits that follow westerly the trail that passes the larger excavation. [9] To the right of numeral [9] are three open pits, two of which were open on 08-01-1944 and 28-04-1944. To the above of numeral [9] is a dotted white rectangle indicating an area of human surface activity. At this point, on the eastern and western sides of the forest road small roundish shapes appear, three easterly and two westerly, in a perfect row. These do not appear in the same configuration in earlier or later imagery so we may presume they are objects on the surface that were removed later (tents?). They are most curious. A different configuration appears by 10-06-1944, though in 02-06-1944 (Photo 42) no trace is evident.

ZDJĘCIE 41, 28-05-1944

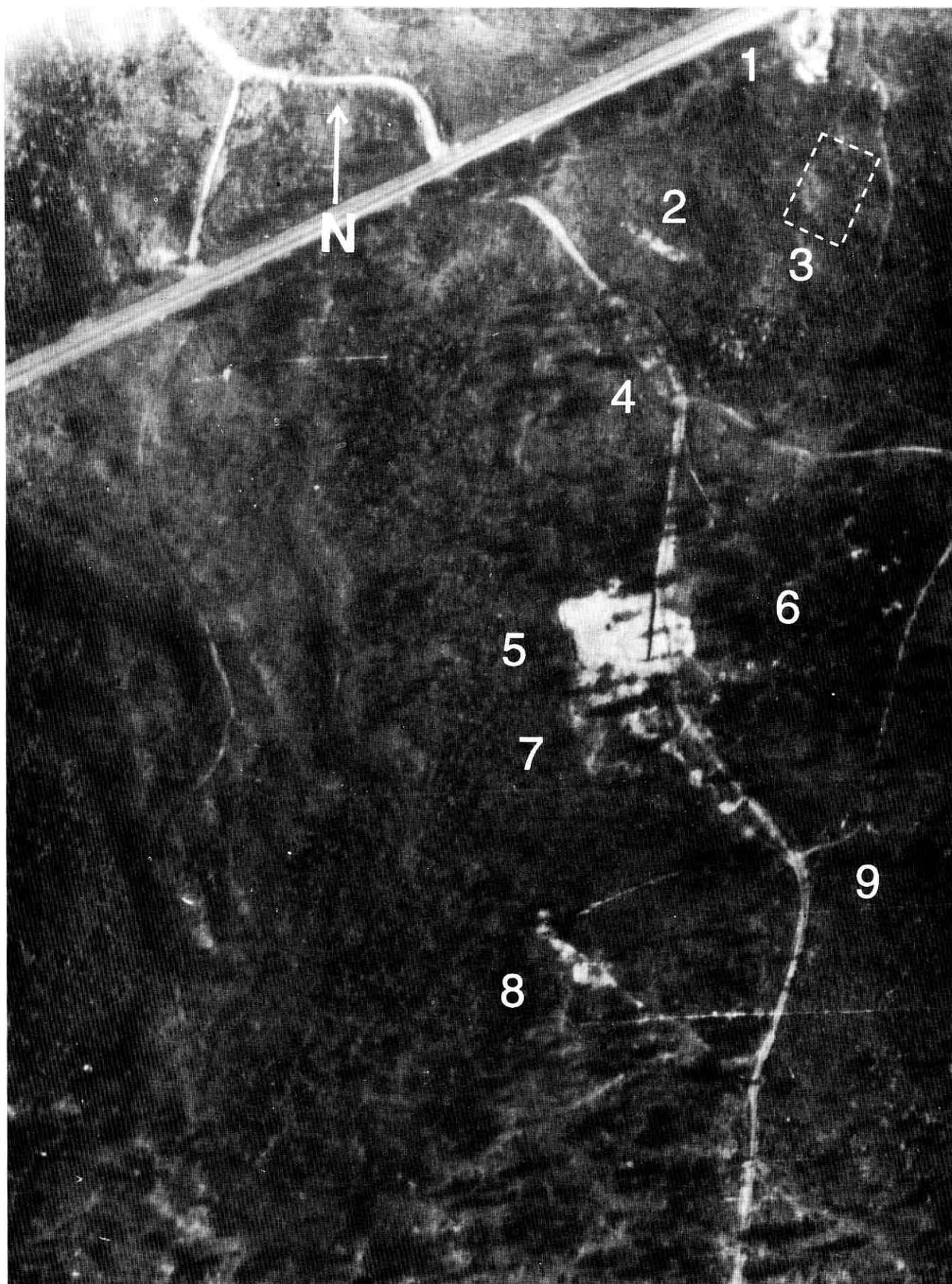
PHOTO 41, 28-05-1944

Na zdjęciu 42 przedstawiono fragment półskośnego zdjęcia lotniczego. Dobrze ostre zdjęcie, choć z rysami na oryginalnej odbitce. [1] Piaszczyste doły przy szosie smoleńskiej. [2] Północny rów, nie zmieniony. [3] Odniesienie do zdjęcia zimowego z 08-01-1944 roku (zdj. 28). Nie ma tu drzew lub słupów wyjaśniających cienie tworzące kształty widoczne na zdjęciu z 08-01-1944 roku. Mała ścieżka przechodzi przez dziwny obszar z północnego wschodu na południowy zachód. Widoczne są trzy kształty dolów pokryte niską roślinnością. Nie ma otwartych blizn w ziemi odnoszących się do terminu wykonania zdjęcia. Nie ma rozświetlenia obrazu występującego zwykle, gdy wykopana ziemia zawiera wodę (wilgotny grunt ma zawsze ciemny fototon; przyp. red.). Zagadka. Także w porównaniu ze zdjęciem z 28-04-1944 roku (zdj. 36). Jest to pułapka fotointerpretacyjna: jedynie naziemne badanie może wyjaśnić to, co jest widoczne na zdjęciu z 08-01-1944 roku. [4] Oba rowy na wschód i zachód od drogi leśnej są wyraźne i podkreślone cieniami. Wschodni rów jest bardziej wyrazisty, wydaje się szerszy i głębszy niż rów zachodni, oprócz tego przechodzi przez ścieżkę prowadzącą od północnego krańca prosto do drogi leśnej. Tuż obok znaku [4] widać obszar ze zdjęcia Bujnowskiego; pewne rozjaśnienie zdjęcia sugeruje jakieś przemieszczenie gruntu. Wydaje się, że nieco poniżej i na zewnątrz obszaru zaznaczonego na zdjęciu z 8 stycznia, występuje obniżenie w formie wydłużonego prostokąta. To zdjęcie nie zezwala na pewną interpretację. [5] Obszar po cmentarzu PCK. Wątpię, czy Robert Poirier ma rację mówiąc, że niektóre kształty mogą być latarniami, gdyż brak linii słupów wiodącej do szosy smoleńskiej jest oczywisty. Jednakże na tym terenie mógł znajdować się generator. Jest także możliwe, że są to pozostałości „wież katyńskich”, określonych tak przez Edwarda Janowskiego. W środku wykopu jest mały obiekt rzucający cień, lecz nie jest to spychacz z 28-04-1944 roku. Występuje ciągle pewne obniżenie w pobliżu leśnej drogi, podkreślone przez cień drogi, padający w kierunku obszaru wykopalisk: to, że teren uległ obniżeniu można wytłumaczyć utratą materiału wypełniającego: zwłok. [6] Obszar grobów obywateli sowieckich, trzy z nich są otwarte w pobliżu drogi leśnej. [7] Wyraźne ślady kopania (niewidoczne na zdjęciu z 28-05-1944 — zdj. 41) rozpoczęte na obszarze grobów 1-7 z 1940 r. Stos śmieci zniknął. Na południe w kierunku numeru [9] są 4 duże otwarte doły, połączone ścieżką. [8] Uszkodzenie powierzchni oryginalnej odbitki uniemożliwia określenie działalności w rejonie grobu nr 8, z 1940 roku. [9] Trzy duże doły są otwarte (być może wykopane w pobliżu lub na miejscu dolów z 08-01-1944 roku, aby umieścić zwłoki wykopywane gdzie indziej?).

Zauważmy, że zjawisko widoczne na zdjęciu z 28-05-1944 roku: rząd kształtów na powierzchni (namioty), nie występuje na tym zdjęciu, choć znajduje się w innej konfiguracji na zdjęciu 43 z 10-06-1944 roku.

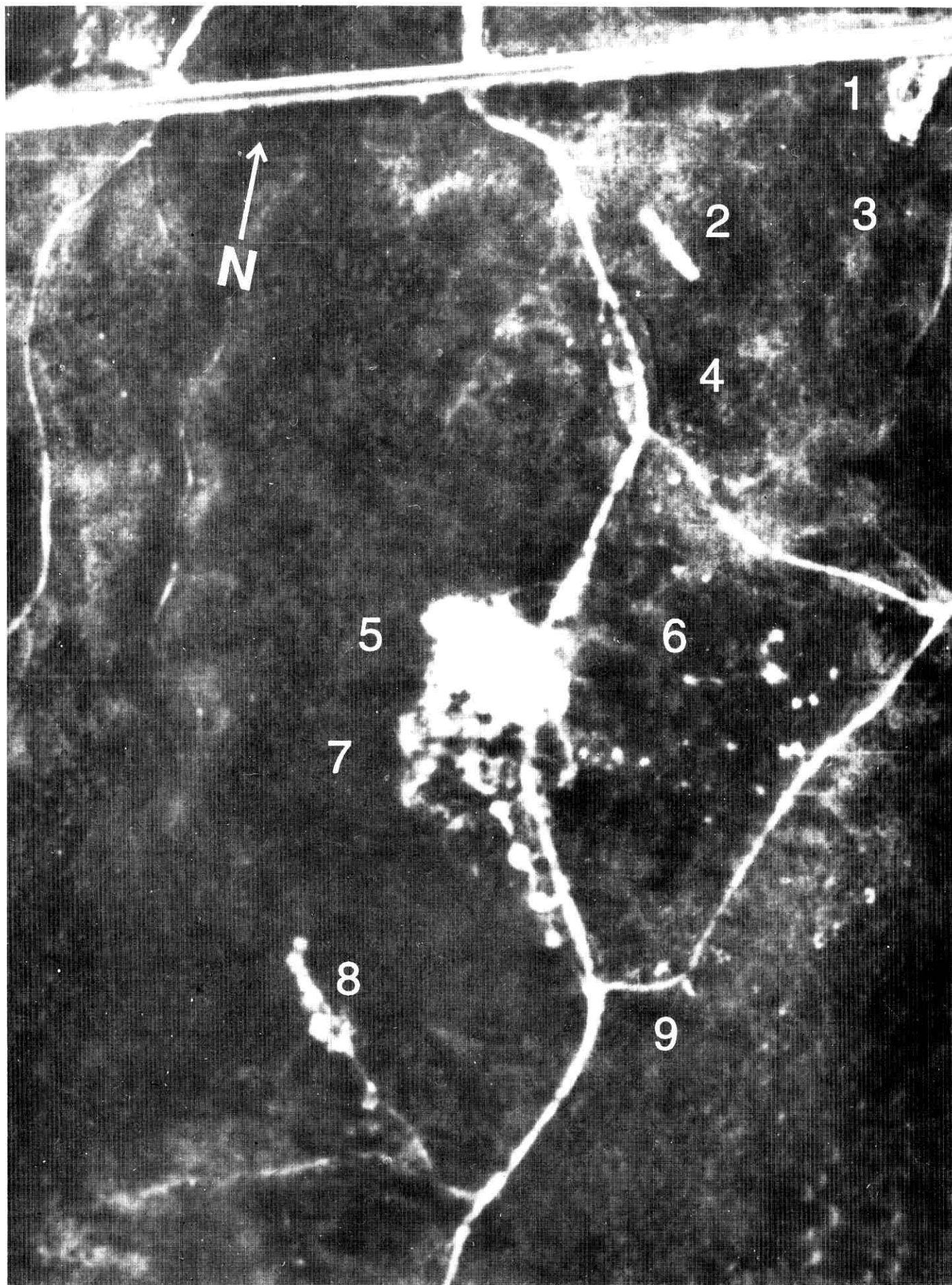
Photo 42 presents a semi-oblique fragment of the aerial photograph. A very clear and sharp image, though with surface scratches on the original print. [1] The Smolensk Highway sand pits. [2] The northern trench, unchanged. [3] Refer to 08-01-1944 winter imagery (Photo 28). There are no trees or posts here to explain shadows forming the shapes apparent in 08-01-1944 imagery. A small trail cuts across the curious area from north-east to south-west. Three pit-like shapes appear here yet covered by short-growth vegetation. There are no open scars relevant to the date of the imagery. No camera halation is evident as is usually the case when turned soil contains water (a tone is always dark when soil contains water; ed.). A mystery. As also with 28-04-1944 imagery (Photo 36). It is a trap to fall into conjecture in photo-interpretation: only on-site ground exploration can explain what is evident in 08-01-1944 imagery. [4] Both trenches east and west of the forest road are clearly defined and somewhat sunken as apparent by shadows. The easterly trench is much more pronounced and seems wider and deeper than the westerly trench, additionally it has a trail leading from its northern end directly to the forest road. Directly near signal [4] is the area of interest to the Bujnowski photograph; some whitening of the photo tone suggests ground activity. Slightly lower and outside the area highlighted in 8 January imagery there seems to be a lowering of the earth in a long rectangular shape. This image does not allow certain interpretation. [5] Area of the former Polish Red Cross Cemetery. I doubt if Robert Poirier is correct in saying that some shapes may be lamp posts, as no evidence of a line of posts continuing to the Smolensk Highway is evident. A generator could be near the site, however. It is also possible that these are remnants of the Katyn "towers", as defined by Edward Janowski. Central to the excavation site is a small object throwing shadow, but not the 28-04-1944 bulldozer. There is still some depth near the forest road as evident by the road's shadow falling into the excavation area: That the area would lack its normal surface height is explainable by loss of solid matter: corpses. [6] Area of Soviet nationals graves, three of which are open, near the forest road. [7] Defined diggings, in contradistinction to 28-05-1944 imagery (Photo 41), have begun in the 1940 graves 1-7 area. The dirt pile is gone. Southerly, stretching to numeral [9], four large pits are open, connected by a path. [8] Surface damage to the original print obscures the activity in the region of 1940 grave 8. [9] Three large pits are open (perhaps dug near or on 08-01-1944 to receive corpses being disinterred elsewhere?).

Note that the phenomena apparent in 28-05-1944 imagery, the row of surface shapes (tents), is not in this image, though it is, as a different cluster configuration, in 10-06-1944 imagery (Photo 43).

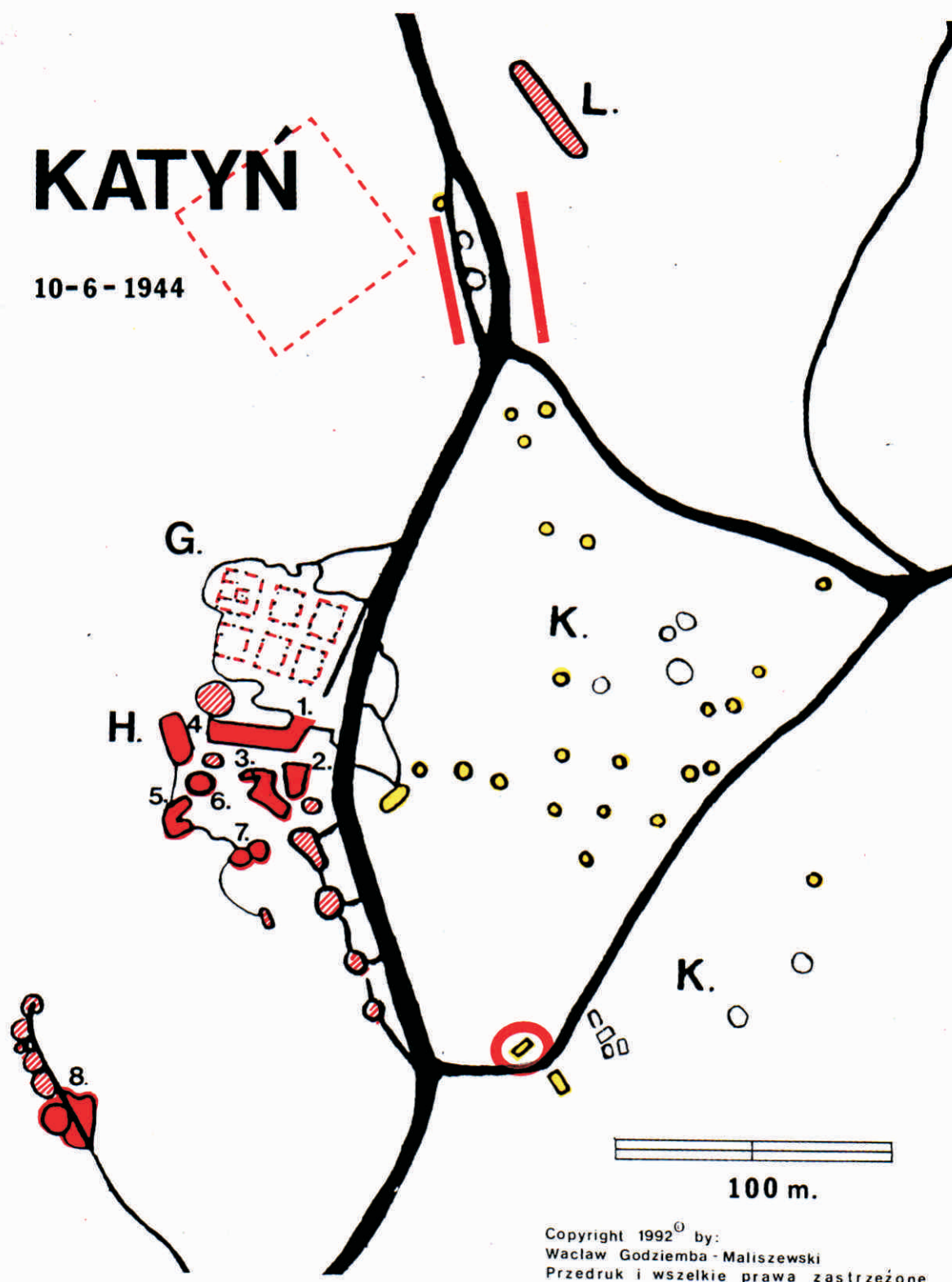
ZDJĘCIE 42, 02-06-1944

ZDJĘCIE 42, 02-06-1944

ZDJECIE 43, 10-06-1944 (opis na str. 94)

PHOTO 43, 10-06-1944 (see annotation on page 94)

MAPA 10 (opis łącznie ze zdjęciem 43)

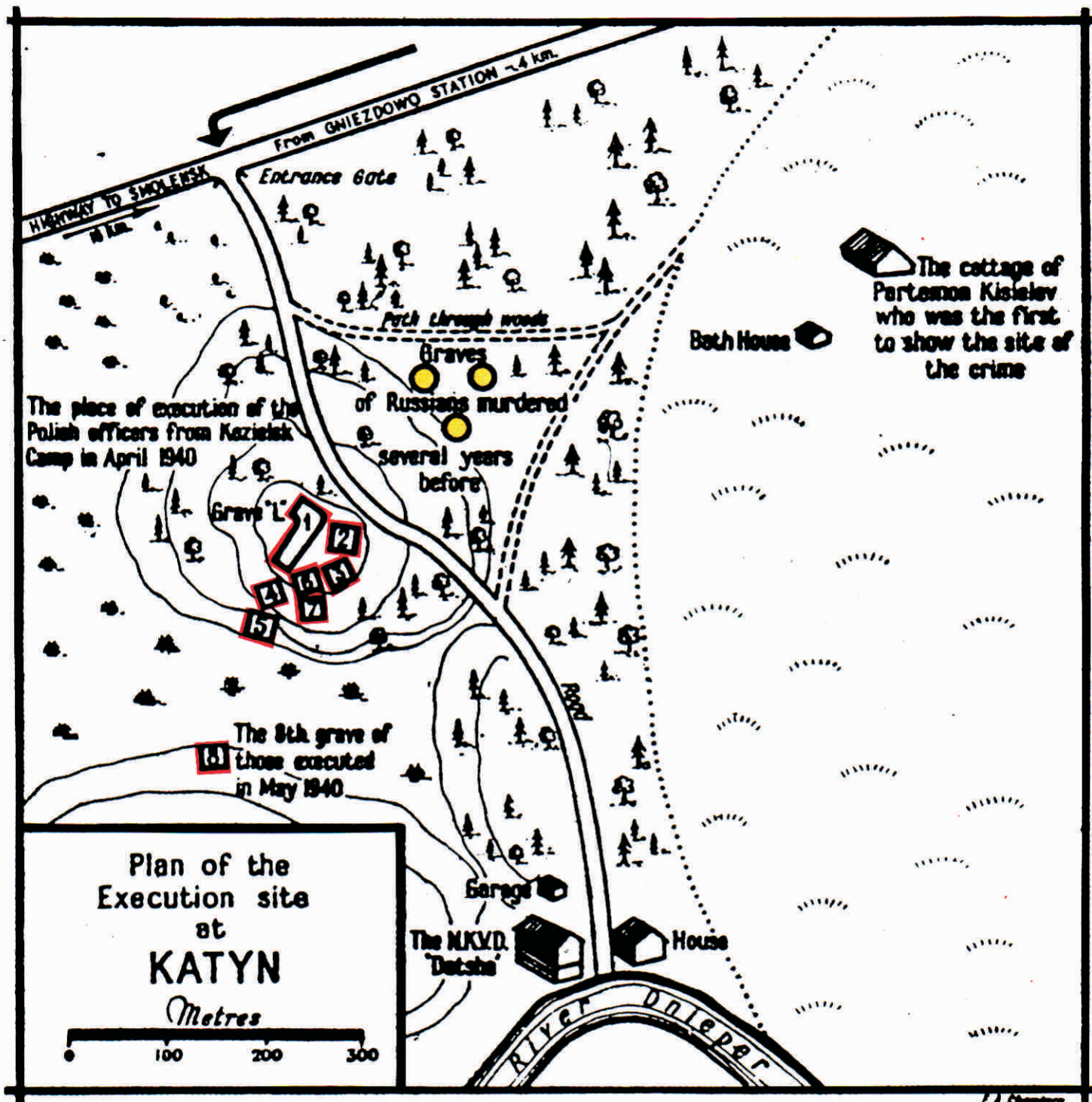
MAP 10 (see annotations to Photo 43)

Zdjęcie 43 jest ostatnim dostępnym zdjęciem lotniczym. Na prezentowanej, sporządzonej przeze mnie mapie (10), pokazując pierwotne położenie grobów z 1940 roku, które jednoznacznie wynika z wyraźnych śladów kopania, widocznych na zdjęciu na obszarze grobów 1-7 i w mniejszym stopniu grobu 8. Prezentowane zdjęcie jest IV generacji, lecz zachęcam zainteresowanych do przeanalizowania oryginału, na którym bez wątpliwości można wyznaczyć obszar działań NKWD; badałem go stereoskopowo oraz przy użyciu mikroskopu. [1-2] Nie zmieniony obszar. [3] Widać pewne rozjaśnienie fototonu. [4] Wschodni rów, nie zmieniony. Na wschód od zachodniego rowu występują doły bardziej wyraźne niż na zdjęciu 42 z 02-06-1944 roku. Dwa północne doły są małe, a zespół zapewne trzech południowych, jest znacznie większy. Dwa kształty, prawdopodobnie ciężarówki, są widoczne blisko drogi leśnej. Pojazdy te raczej nie przywoziły materiałów do Lasu Katyńskiego, lecz były tam w celu wywożenia czegoś. Deformacje terenu są także widoczne blisko obszaru, który łączy ze zdjęciem Bujnowskiego. [5] Obszar cmentarza PCK. [6] Wiele innych dołów, 3 z nich duże, w miejscu pochowania obywateli sowieckich. [7] Obszar ten odnosi się do mapy 10 przedstawiającej sytuację z 10-06-1944 r. Uwzględnienie wszystkich materiałów źródłowych dotyczących pierwotnego położenia grobów 1-7, włączając mapę Vossa (która jest w 3 wersjach), mapę Chambersa z 1951 roku, mapę z *Faktów i Dokumentów* z 1946 roku, pisemne relacje członków PCK oraz dane Tadeusza Pieńkowskiego z lat 1988-90 pozwoliło mi na wyraźne określenie tego, co samo przez się wynika z obrazu kamery. Moje ustalenia są najbardziej zbliżone z mapą Chambersa z 1951 roku (Londyn, załączona w publikacji J. Mackiewicz *Mordercy lasu katyńskiego*). Grób w kształcie litery L (nr 1; przyp. red.) jest wyraźnie określony. Spróbowałem przydzielić grobom odpowiednie numery i oznaczyłem je kolorem czerwonym. Kontrowersyjne jest położenie grobu [3] — czy znajduje się on w oznaczonym miejscu, czy we wskazanym ząbkowaną linią miejscu po lewej stronie. Powyżej grobu L jest inny ząbkowany okrągły obiekt, obok lub na miejscu stosu odpadów. Jeszcze inny ząbkowany okrągły obiekt jest w pobliżu numeru [2]. Tu możemy przypomnieć, iż J.K. Zawodny uważał, że tu może znajdować się dodatkowy grób, jak to wskazał w 1962 r., gdzie mogłoby być pochowanych 350 zaginionych oficerów. Na zdjęciu tym widzimy, że NKWD prowadziło wykopaliska dokładnie, na wszystkich obszarach zaburzeń terenu. Jest to zwłaszcza oczywiste na zdjęciu zimowym z 08-01-1944 roku (zdj. 28), na którym widać, iż kierowano się bezpośrednio do właściwych miejsc. Bez wątpienia NKWD było w posiadaniu mapy. Biorąc pod uwagę co najmniej 10 wykopów na obszarze dołów śmierci nr 1-7, 12 lub więcej wykopów na obszarze grobu nr 8 oraz 4 doły połączone ścieżkami przy drodze, musimy stwierdzić, iż musi być dziewiąty grób z 1940 roku, oraz że oprócz znanej liczby polskich grobów istniały obok inne groby z nieznaną zawartością. Oczywiście Niemcy w 1943 roku poszukiwali innych grobów, lecz jak wykazano to wcześniej, nie były to naukowe poszukiwania i wiele z nich ominęli. [8] Obszar grobu nr 8 z 1940 roku. Czerwonym kolorem zaznaczyłem zespół trzech obiektów, jednym z nich jest prawdopodobnie grób nr 8. W pobliżu ścieżki leśnej są 4 duże doły i 2 małe, wykopane z dużą dokładnością przez NKWD. Znow, należy unikać przypuszczeń w interpretacji, lecz wiele narodowości może być pogrzebanych w takich nie wyjaśnionych miejscach, włączając żołnierzy narodów bałtyckich. W przypadku Charkowa, dozwolony obszar ekshumacji był ogrodzony; gdy pytano strażnika KGB: dlaczego?, odparł on „Nie chcielibyśmy, abyście niepokoiili naszych Włochów i Węgrów” (prywatne źródło: WGM). [9] Dwa żółte znaki oznaczają położenie otwartych dołów. Widoczna w pobliżu grupa białych punktów jest umieszczona inaczej niż na zdjęciu 41 z 02-06-1944, gdzie tworzy prosty szereg 5 obiektów, a na zdjęciu 42 z 02-06-1944 nie występuje wcale. Znow namioty? Kończąc komentarz dotyczący zdjęcia 43 i mapy 10, spodziewam się, iż to przedstawienie położenia grobów nr 1-7 z 1940 roku będzie kontrowersyjne i gorąco omawiane. Muszę jeszcze raz powiedzieć, należy studiować oryginalne zdjęcia Luftwaffe: zdjęcia IV generacji nie są tak ostre. Reprodukując mapy Chambersa przedstawiono jako mapę 11.

Photo 43 is the last aerial photograph available. This image is followed by a map (10) drawn by me in which I indicate the original position of 1940 graves as evident in this image by the clearly defined diggings on the area of 1940 graves 1-7, and, to a lesser extent, grave 8. This representative image is of course 4th generation, but I here direct those interested to study the original in which the sharp delineation of NKVD interest is ineluctable, which I studied in stereo, and with a tubular microscope. [1-2] Unchanged. [3] Some halation, a whitening of panchromatic grey tone, is present. [4] Easterly trench, unchanged. To the east of the westerly trench, pits appear more defined than in 02-06-1944 imagery (Photo 42). The two northerly are small, and the cluster of perhaps three southerly are much larger. Two shapes, likely trucks (lorries), are near the forest road. These vehicles would hardly be bringing materials to the Katyn forest, but would be present for removal purposes. Disturbance is also seen near the area I associate to the Bujnowski photograph. [5] Area of the Polish Red Cross Cemetery. [6] Many more pits, three of which are large, in the Soviet nationals grave site. [7] This area directly relates to the following map, dated 10-06-1944: Map 10. In consideration of all source material, often contradictory, on the location of original 1940 graves 1-7, including the 1943 Voss map (of which there are three versions), the 1951 Chambers map, the 1946 *Facts and Documents* map, written accounts of Polish Red Cross members, and the 1988-90 Tadeusz Pieńkowski data, I have allowed the sharp delineations evident to the camera to speak for themselves. Of all early maps, they seem most in agreement with the Chambers map of 1951 (London, as illustrated in J. Mackiewicz's, *The Katyn wood murders*). The L shaped grave is clearly defined (no 1; ed.). I have tried to follow a deductive assignment of corresponding grave numbers, and have colored them in red. Controversial is the location of [3], whether as shown or in the serated line indication to the left. Above the L shaped grave is another serated round shape, near or on the location of the dirt pile. Another serated round shape is near [2]. Here we may recall that J.K. Zawodny believed that there was a possibility of an additional grave, as he pointed out in 1962, that would account for the missing 350 officers. Here in this imagery we see that the NKVD excavated with precision in all areas of ground disturbance. This was also most pointedly evident in 08-01-1944 winter imagery (Photo 28) in which they went, in deep snow, directly to the points of their interest. Clearly, they had a map. Clearly, given the at least ten diggings in the 1-7 area, and the twelve or more diggings in the grave 8 area, as well as the four path-connected pits near the road, we can say that there must have been a 9th 1940 grave, and that in addition to the total number of Polish graves, nearby graves of unknown occupants also existed. Certainly the Germans in 1943 tested for more graves, but as pointed out in earlier sections of this paper it was not a scientific search and they obviously missed several graves that the NKVD had created. [8] The area of the 8th 1940 grave: In the color red I have shown a cluster of three shapes, one of which is likely the 8th grave. Nearby on the forest path four large pits and two more side-by-side smaller pits are evident, located and dug with precision by the NKVD. Again, conjecture is to be avoided in photo-interpretation but several candidates may occupy such unexplained disturbances, including Baltic nations military personnel. In the case of Kharkov, the allowable exhumation area was fenced off: When a KGB guard was asked why, he replied "We wouldn't want you to disturb our Italians and Hungarians" (private source). [9] The two yellow marks show the position of open pits. The cluster of white marks nearby shows a different configuration to the 28-05-1944 (Photo 41) straight "row" of five surface shapes that are not present in 02-06-1944 imagery (Photo 42). Again, tents? In closing this image and map commentary I expect that this presentation of the 1940 1-7 graves will be controversial and hotly debated. I must say again, study the original Luftwaffe image; this one, 4th generation, is not so sharp. The Chambers map will follow as Map 11.

E.A. CHAMBERS

London 1951

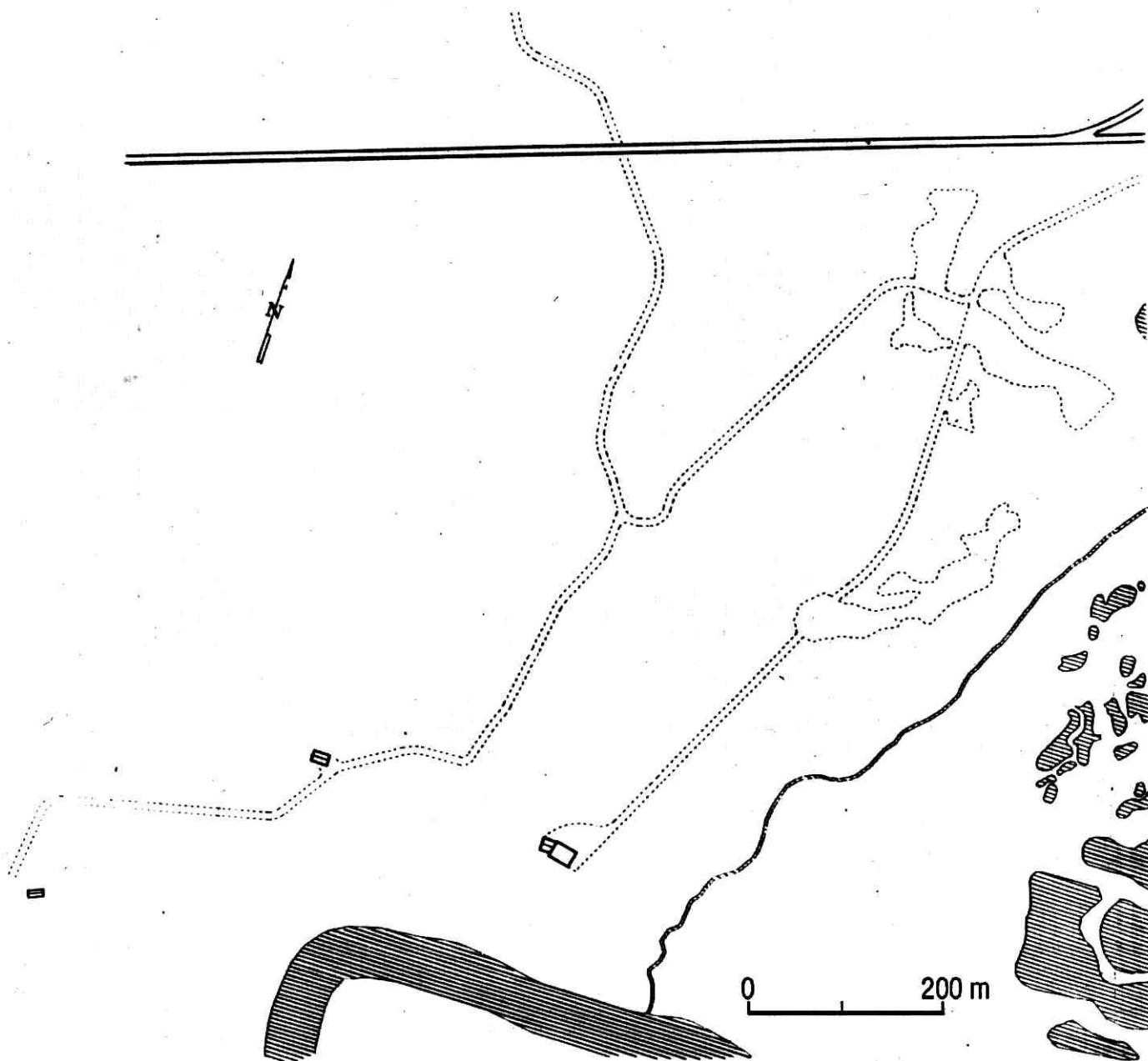

MAPA 11

MAP 11

Mapa 11 została sporządzona przez E.G. Chambersa i opublikowana w artykule Józefa Mackiewicza *Mordercy lasu katyńskiego*, Londyn, 1951. Mapa ta jest najbardziej niezwykła w porównaniu z innymi niedokładnymi i wcześniejszymi mapami Katynia. Przyszły mój artykuł będzie zajmował się 3 mapami Vossa i innymi mapami. Porównajmy mapę Chambersa z mapą 10 i zdjęciem 43. (Robert Poirier dał mi w 1990 roku mapę Defense Intelligence z 1959 roku, w skali 1:50 000, która dotyczy tego zagadnienia (patrz mapa 3).

Map 11 is drawn by E.A. Chambers and published with *The Katyn wood murders* by Józef Mackiewicz, London, 1951. This map is most extraordinary in comparison with other inaccurate and primitive early maps of Katyn. A future paper of my consideration will treat the three Voss maps and several others. Compare the Chambers map to Map 10 and Photo 43. (Robert Poirier gave me a 1959 Defense Intelligence map in 1:50 000 which settled the matter in 1990 (See Map 3).

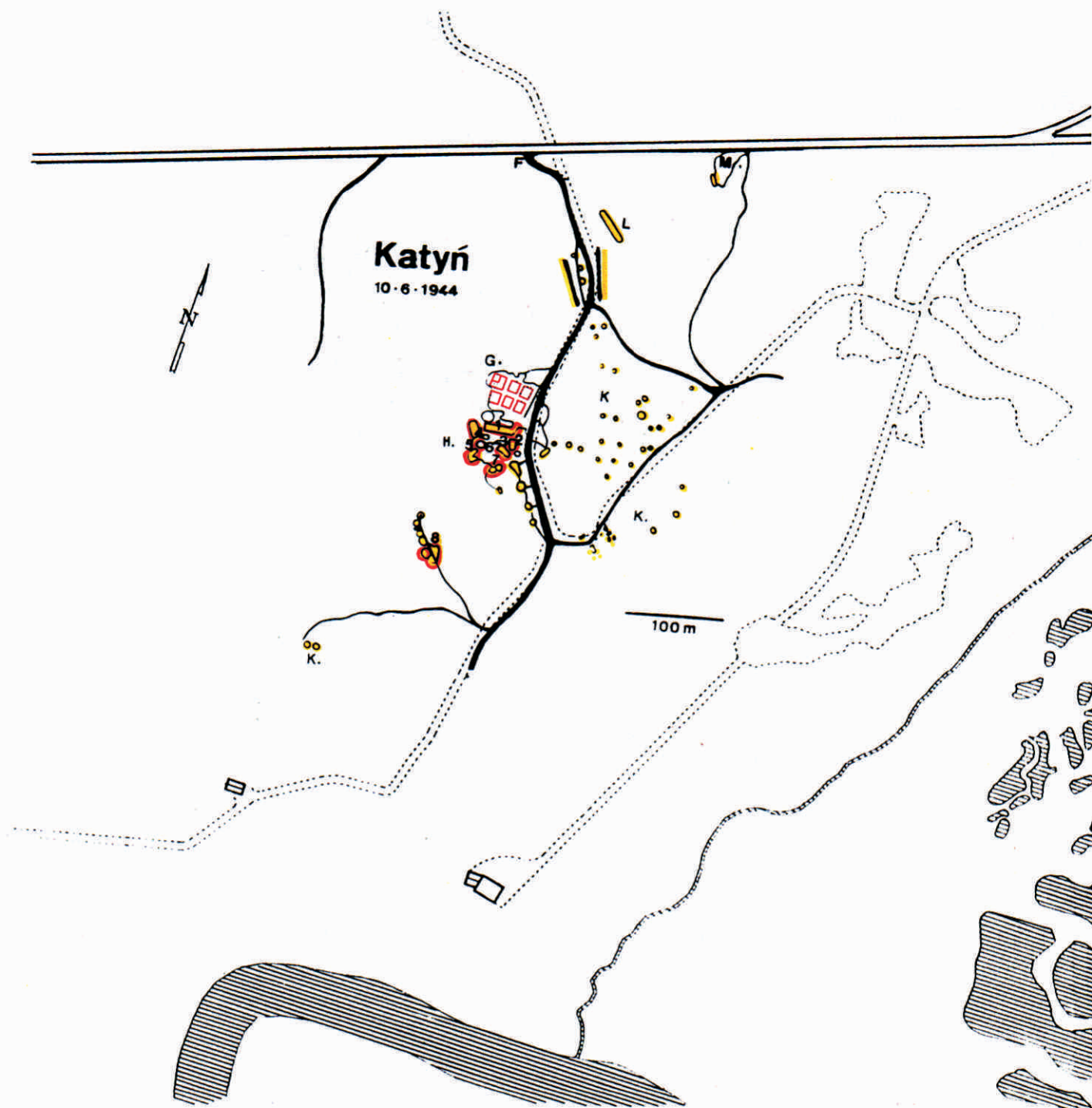

MAPA 12

Mapa 12 powstała z mapy 1-B, amerykańskiej satelitarnej mapy Katynia.

MAP 12

Map 12 is a base map created from Map 1-B, American intelligence agency satellite map of Katyn.

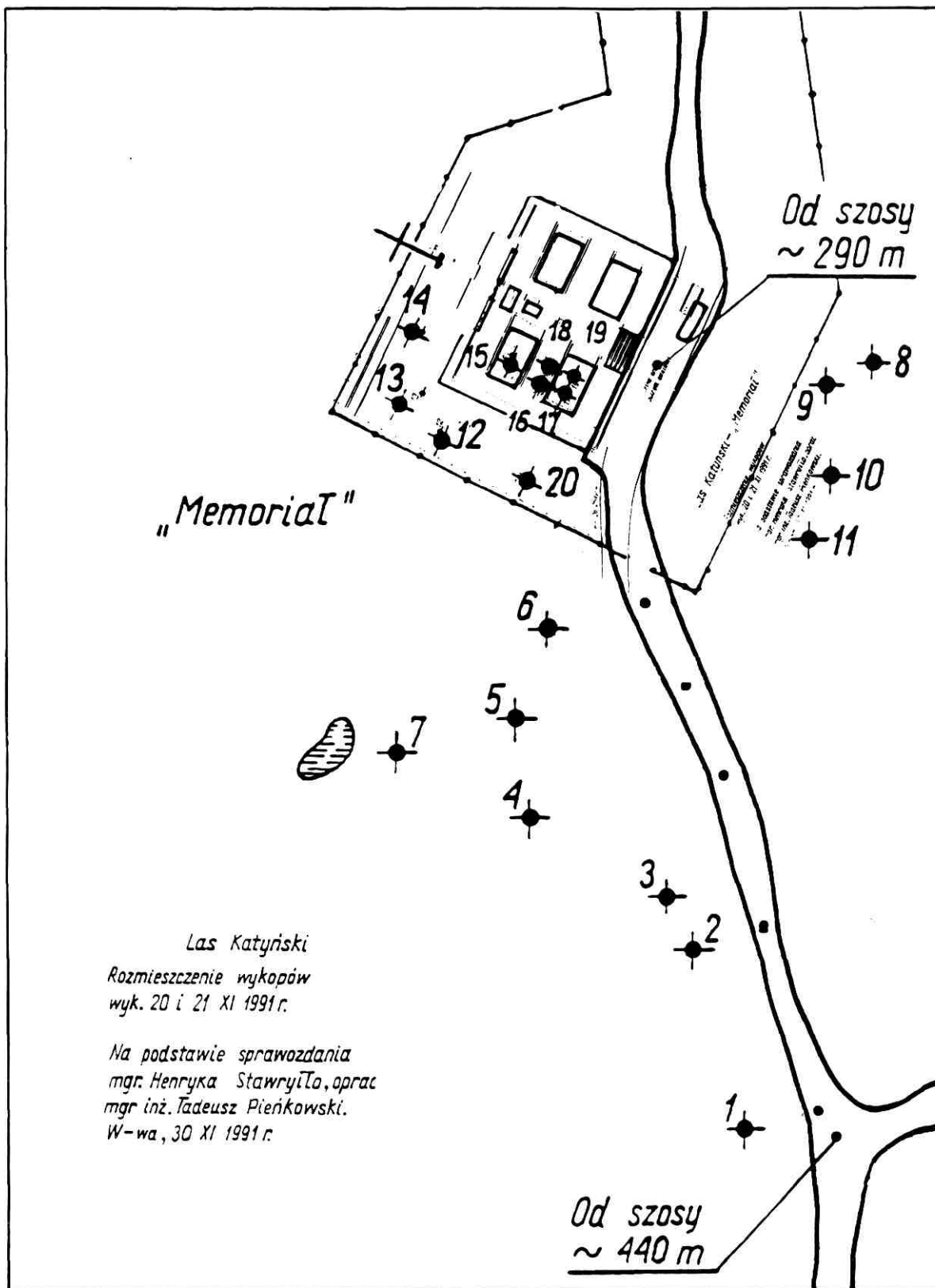

MAPA 13

Mapa 13 powstała przez nałożenie na mapę 12 deformacji terenu z mapy 10. Przedstawia obszary zainteresowania z 1944 roku, w nowoczesnej formie kartograficznej.

MAP 13

Map 13 presents the superimposition of Map 10 on Map 12. Showing the 1944 areas of interest in modern cartographic context.

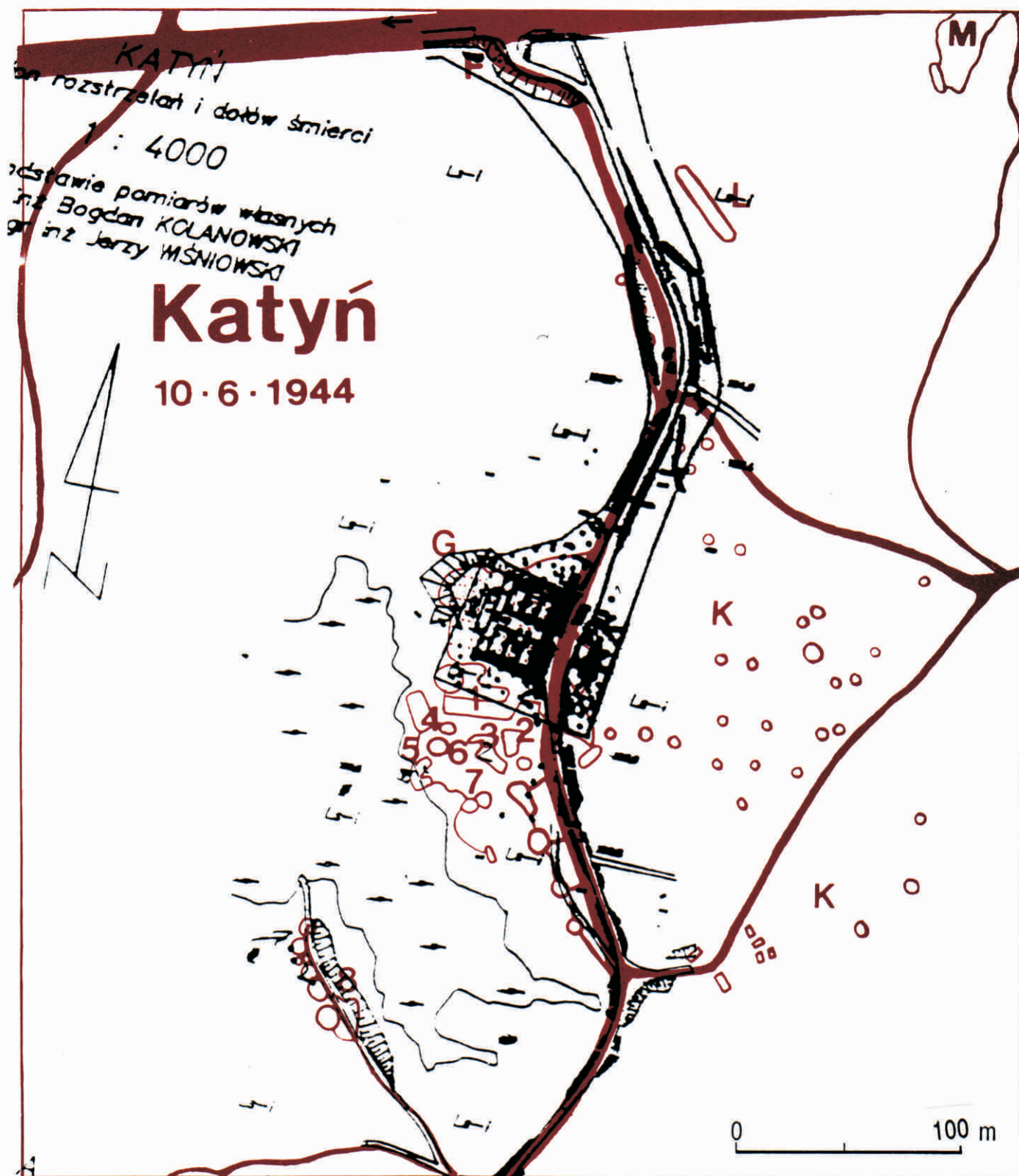

MAPA 14

MAP 14

Mapa 14 powstała przez nałożenie na siebie dwóch map sporządzonych przez Tadeusza Pieńkowskiego. materiał otrzymałem od prokuratora Henryka Stawryłło. Zawierał on trzy odręczne szkice, będące raczej orientacyjnymi rysunkami, niż efektem kartowania. Zauważmy niezgodność w miejscu oznaczonym numerem [13]. Mapy wykonane przez polskich i rosyjskich prokuratorów są bezwartościowe jako podstawa do badań naukowych. Ponowne skartowanie dołów ekshumacyjnych z 21-22 listopada 1991 roku jest niezbędne.

Map 14 created by superimposition of two maps produced by Tadeusz Pieńkowski. The data was received from prosecutor Henryk Stawryłło. The data was in fact three hand-drawn maps which were not results of a survey, mere estimations. Note the disagreement at signal [13]. The maps produced by Polish and Russian prosecutors are worthless as scientific tools. A new survey of the 21-22 November 1991 exhumation holes is required.

Mapa 15 prezentuje mapę Służby Kartograficznej Wojska Polskiego (WOGiT) w skali 1:4000, nałożoną na mapę pochodzącą ze zdjęcia Luftwaffe z 10-06-1944 roku. Występuje zgodność dróg. Na mapie WOGiT pokazane są skarpy w miejscach, gdzie na zdjęciu z 1944 roku znajdują się dwie podłużne formy przypominające rowy. Niezależnie od celu wykopania rowów w 1944 roku, jest jasne, że od tego czasu teren był dalej rozkopywany. Występuje także skarpa przy ścieżce prowadzącej do grobu 8, który być może był rozkopany w północnej części od 1944 roku. Mapa WOGiT charakteryzuje się brakiem lokalizacji grobów nr 1-7 z 1940 roku.

Map 15 presents a WOGiT Polish Army Cartography map in 1:4,000 scale superimposed on the 10-06-1944 Luftwaffe imagery map. There is agreement of roads. Escarpments are shown on the WOGiT map where the two long trench-like shapes are evident in 1944 imagery. Whatever the purpose the trenches served in 1944, it is clear that since that date the area was further excavated. There is also an escarpment shown in the trail that led to grave 8, which may have had its northern side excavated since 1944. The WOGiT map is notable for its disclusion of the 01-07-1940 grave site.

Mapa 16 przedstawia mapę (WOGiT) w skali 1:1000, nałożoną na mapę pochodzącą ze zdjęcia Luftwaffe z 10-06-1944 roku. Znowu występuje zgodność dróg. Zdjęcie lotnicze 43 jest prawie pionowe. Nasuwa się próba porównania tych map z mapą Pieńkowskiego (mapa 14), zwłaszcza na obszarze dotyczącym otworów testowych [12] i [20], które, jak się wydaje, leżą w granicach grobu 1 z 1940 roku, o kształcie litery L. Z powodu niedokładności polskich i rosyjskich szkiców, na których zostały oparte, nie miałyby to jednak żadnej naukowej wartości. Mapa WOGiT jest godna uwagi z powodu włączenia „rejonu dolów śmierci 1-7”, choć nie próbowano wskazać położenia poszczególnych grobów. Prawdopodobnie stało się tak z powodu jakości IV generacji odbitek papierowych, które wypożyczyłem płk. Markowi Tarczyńskiemu do zmicrofilmowania; utworzono z nich V generację negatywową i VI generację w postaci kopii dostarczonych WOGiT. VI generacja zdjęć z 10-06-1944 roku straciła około 30-35% rozdzielczości. Naukowcy Wojska Polskiego mogli nie dostrzec wyraźnie określonych wykopów grobów nr 1-7.

UWAGA: Oprócz zdjęć i map przedstawionych w tym opracowaniu, w moim prywatnym archiwum mam kilkadziesiąt zdjęć Katynia, które tworzą datowany zbiór. Spodziewam się, iż wkrótce zostaną odtajnione przez Defense Intelligence Agency, zdjęcia wykonane po II wojnie światowej, włączając zdjęcia z Black Bird i Moby Dick, oraz być może zdjęcia z U-2. Oprócz tego wysłano prośby o udostępnienie rosyjskich archiwów zdjęciowych.

Map 16 presents the WOGiT Polish Army Cartography map in 1:1,000 scale superimposed on the 10-06-1944 Luftwaffe imagery map. Again there is an agreement of roads. Luftwaffe imagery had nearly zero camera tilt. It is tempting to compare Mr. Pieńkowski's map (Map 14) with this present superimposition, especially regarding test holes [12] and [20] which appear to be within the 1940 confines of grave 1, the L grave. But, again, given the Polish and Russian scrawls on which they were based, there is no scientific value in doing so. This particular WOGiT map is notable for its inclusion of "rejon dolów śmierci 1-7" — though no pin-pointing of the graves was attempted. This must be because the 4th generation paper images that I loaned to Col. Marek Tarczyński for micro-filming became 5th generation in the new negatives and 6th generation in the copies given to WOGiT. The 6th generation of the 10-06-1944 aerial photographs would have suffered nearly 30-35% loss of resolution: The Polish Army scientists would not see the clearly defined excavations of graves 1-7.

NOTE: In addition to photographs and maps that are included with this paper, in my personal archives several dozen more images of Katyn comprise a collection of what has been located to date. It is expected that post-WW II imagery may be released in the near future by the Defense Intelligence Agency, including the Black Bird and Moby Dick era, and, hopefully, the U-2 era. In addition, requests have been made to Russian imagery archives.

Zdjęcie żołnierzy ze sztandarem The Photograph of Soldiers with a Standard

Sowieckie zdjęcia ze stycznia 1944 roku przedstawiają 2 groby o wymiarach 1.5×4 m oraz 10×10 m. Dostępne zdjęcia są dalekimi kopiami oryginałów, niektóre szczegóły są trudne do zidentyfikowania i skorelowania ze zdjęciami lotniczymi Luftwaffe. Zdjęcia sowieckie zostały wykonane 30 stycznia 1944 roku w czasie wizyty „czerwonej” polskiej armii, jedynie dla celów propagandowych.⁵³

Soviet photographs from January 1944 present 2 graves measuring 1.5×4 m and 10×10 m. The available photographs are distant descendent of these originals, and some details are difficult to identify and reconcile with the aerial photographs taken by the Luftwaffe. The Soviet photographs were taken on January 30th 1944, in the course of a visit by the “red” Polish army for propaganda purposes only.⁵³

ZDJĘCIE 44. 30-01-1944

PHOTO 44. 30-01-1944

Istnieje jednakże w tym zestawie jedno zdjęcie łatwiejsze do identyfikacji. Stanisław Jankowski opublikował ostatnio (w roku 1994) artykuł *5 cmentarzy pod Smoleńskiem* (patrz: Literatura), oparty częściowo na kilku wcześniejszych (z lat 1989–1992) publikacjach Tadeusza Pieńkowskiego (patrz: Literatura). W tym artykule zdjęcie zatytułowane „Polscy żołnierze defilują w Lesie Katyńskim 30 stycznia 1944 roku” przedstawia grupę 4 polskich żołnierzy w pocie sztandarowym, przed którym salutują 2 polscy oficerowie. Jest to najbardziej szczegółowa, najlepsza kopia zdjęcia; na poprzednich kopiach, które badałem, nie mogłem rozróżnić pewnych szczegółów z powodu złej rozdzielczości. Żołnierze ze zdjęcia z 30 stycznia 1944 roku stoją na tym samym polu, które jest przedstawione na 2 filmach dokumentalnych. W tle znajduje się dość szerokie pole, wznoszące się aż do długiego wzniesienia z rzadko rosnącymi drzewami, za którymi biegnie szosa smoleńska (na zdjęciu 29, zbocze to zaznaczono przerywaną linią oznaczoną numerami [67–70]). Żołnierze są zwrócenie na wschód, kamera „patrzy” z południa. Są oni około 85–90 m na wschód od skrzyżowania z drogą Lasu Katyńskiego, widocznym w lewym górnym rogu zdjęcia, schodząc z poziomu szosy smoleńskiej ukrytej za podłużnym wzniesieniem. Żołnierze stoją w pobliżu miejsca, które pokazuje czołówka filmu sprzed 7 dni, z 23 stycznia 1944 roku,

However, one of the photographs in the set is easier to identify. Stanisław Jankowski published recently (in 1994) an article entitled *Five cemeteries near Smolensk* (see Bibliography) which was in part based on several earlier (1989–1992) publications by Tadeusz Pieńkowski (see Bibliography). In this article, a photograph captioned “Polish soldiers parade in the Katyn Forest on January 30th 1944” portrays a group of 4 Polish soldiers in a color party being saluted by 2 Polish officers. This is the best and most detailed copy of the photograph; for on copies which I have studied previously I have been unable to make out certain details on account of the poor resolution. The soldiers on the photo of January 30th 1944 are standing on the same field as is presented in the 2 documentaries. To be found in the background is a rather wide field rising up to a long elevation with sparse trees behind which there runs the Smolensk road (on Photo 29, this slope is within a long rectangle marked by a dotted line and confined by the numbers [67–70]). The soldiers are facing east with the camera “looking” from the south. They are about 85–90 m east of the crossroads with the Katyn Forest road, which is to be seen in the upper left hand corner of the photograph descending from the level of the Smolensk road hidden behind the long elevation. The soldiers are standing near the place, which was seen in leading

oznaczonego numerem [57] na mapie 8 z dnia 8 stycznia 1944 roku. Około 70 m na południe od żołnierzy, lecz poza zdjęciem, znajdują się dwa długie rowy wyraźnie widoczne na zdjęciu lotniczym, za-znaczone na mapie 8 numerami [46] i [47]. Jest jeszcze jeden podejrzany obszar w pobliżu, omówiony w następnej części opracowania. Wynika, iż ceremonia odbywała się blisko tzw. „Pamiątkowego Grobu”, wzniesionego przez Sowietów (był to drugi cmentarz, dwie mogiły; przyp. red.) jako narzędzie propagandy dla żołnierzy oraz w pobliżu innych grobów, które Sowietci uważali za ukryte.

Jeśli rzeczywiście jest to miejsce pierwszego sowieckiego „Pomnika” (drugi cmentarz, dwie mogiły, urządzono na uroczystość 30-01-1944 roku; przyp. red.), to narzuca się pytanie, dlaczego tu? Wydaje mi się, iż dlatego, ponieważ w czasie działań Komisji Burdenki trudno było przejść po terenie byłego cmentarza PCK, który był w 75% rozkopany i zawierał zwalę ziemi oraz był pokryty grubą warstwą śniegu. Film sowiecki *Katyn* pokazuje pannę Harriman z trudem utrzymującą się na nogach. W rzeczywistości film pokazuje głównie działania propagandowe odbywające się na polu w pobliżu szosy smoleńskiej. Główne sceny filmu pokazują zwłoki niesione na noszach w kierunku bardziej płaskiego terenu położonego u stóp wzniesienia przy szosie smoleńskiej, który lepiej nadawał się do „okazania” ciał i był łatwiej dostępny dla gości.

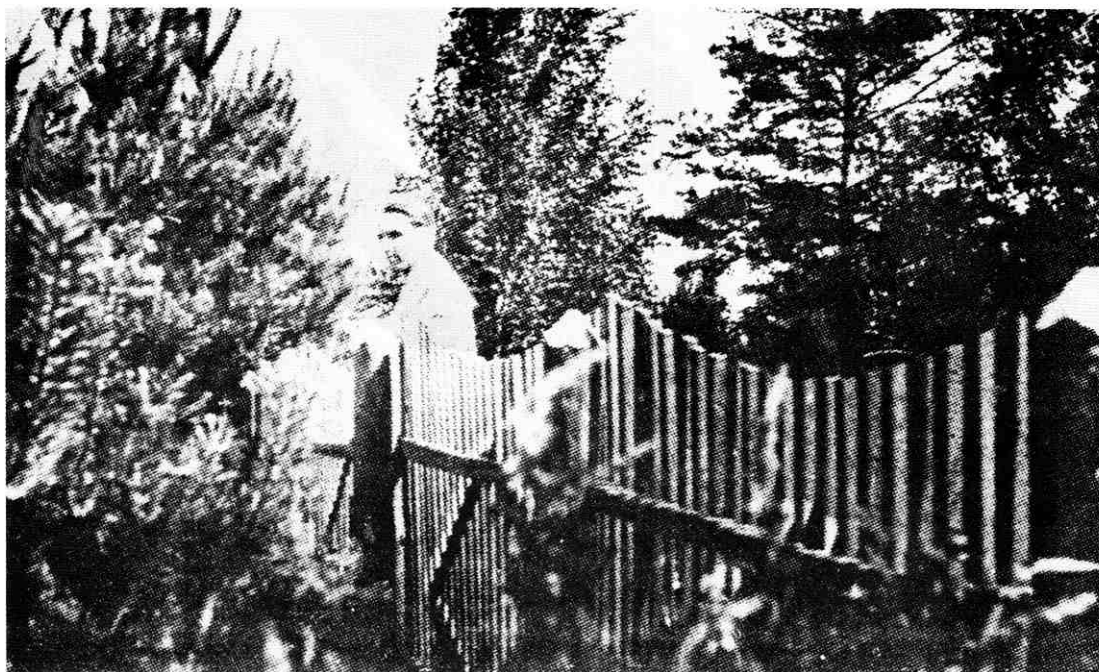
sequences of the film from 7 days previously (January 23rd 1944), and identified as [57] on map 8 of January 8th 1944. To be found about 70 m south of the soldiers, though off-picture, are the two long ditches which are seen clearly on the aerial photograph, and which are marked on Map 8 as [46] and [47]. There is one more questionable area nearby which is discussed in the next part of the article. It may be concluded that the ceremony took place near the so-called “Commemorative Grave”, which the Soviets erected as a propaganda tool for the soldiers (the second cemetery with 2 graves; ed.), as well as other graves which the Soviets considered hidden.

If this is really the place of the first Russian “Monument” (the second cemetery, two graves, installed at the commemoration of 30-01-1944, ed.), then one might ask, why here? It seems to me that this was because it was difficult to pass across the former Polish Red Cross cemetery, during the time that the Burdenko Commission was active, because some seventy five per cent of it had been dug up, leaving piles of earth every where, all covered in a thick layer of snow. The Soviet film of Katyn shows Miss Harriman finding it difficult to keep her feet. But in reality the film mainly depicts the propaganda activities going on in the field near the Smolensk road. The main scenes show corpses being carried on stretchers towards an area which, being flatter land below the elevation near the Smolensk road, was more suitable for “showing off” the bodies, and more accessible to the guests.

Zdjęcie St. Bujnowskiego Stanisław Bujnowski's Photograph

Stanisław Bujnowski był w Lesie Katyńskim pod koniec czerwca 1957 roku (patrz Suplement) i widział nowy cmentarz w miejscu otoczonym parkanem o wymiarach około 40 × 50 m, wglębionym w ziemię około 0.5 m, z surową płytą cementową, bez napisów. Na podstawie istniejących jeszcze danych jest oczywiste, iż ten trzeci cmentarz został zniszczony około 1960 roku. W artykule Jankowskiego znajduje się dobra reprodukcja zdjęcia, wykonanego przez Bujnowskiego. Według mojej oceny

Stanisław Bujnowski was in the Katyn Forest at the end of June 1957 (see Supplement). He saw the new cemetery in an area of about 40 × 50 m surrounded by a fence. Set into the ground by about half a metre was a plain, uninscribed cement slab. On the basis of the information which still exists, it is obvious that this third cemetery was destroyed about 1960. However, Mr. Jankowski's article features a good reproduction of the photograph taken personally by Bujnowski with his own camera.

ZDJĘCIE 45, czerwiec 1957

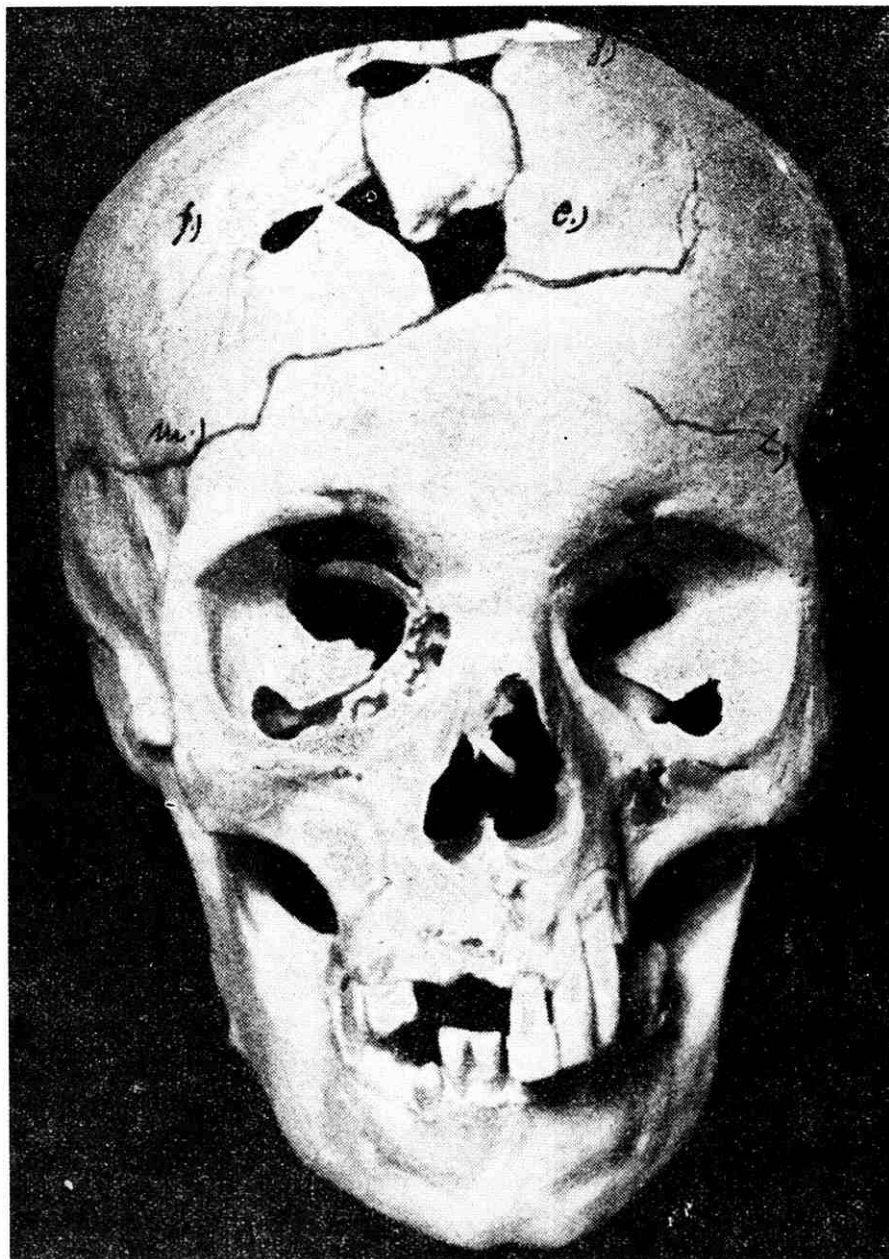
PHOTO 45, June, 1957

aparatu był umieszczony około 1,3 m nad ziemią, zorientowany w kierunku północno-wschodnim; ze zdjęcia wynika, iż teren obniża się w kierunku Bujnowskiego, który fotografował się przechodząc przez bramę w kierunku granic cmentarza. Bujnowski szedł w kierunku zachodnim. Bardzo ważnym elementem zdjęcia jest tło, łącznie z niebem. Tło obniża się stopniowo w kierunku krawędzi zdjęcia, niebo jest widoczne powyżej linii płotu wzdłuż szczytów drzew niższych niż znajdujące się na bliższym planie. Linia poziomej listwy, do której przybite są sztachety, wznosi się w kierunku Bujnowskiego dając wrażenie podniesienia planu zdjęcia. Jest oczywiste, że ziemia podnosi się tu około 0.5 m z obniżenia będącego miejscem cmentarnym. Na zdjęciu Bujnowski stoi wyżej niż oś aparatu, którą można zlokalizować jako punkt za ramionami i zrutować na główną płaszczyznę obrazową pod kątem około 10 stopni. Prawdopodobnie około 15 m za Bujnowskim teren nagle obniża się w kierunku pola w pobliżu szosy smoleńskiej, w zasadzie w stronę północno-wschodnią, w kierunku przeciwnym do wzgórz zlokalizowanych na zdjęciu polskich żołnierzy z 30 stycznia 1944 roku. Na mapie 8 z 08-01-1944 numerami [46] i [47] oznaczono dwa długie rowy położone blisko skarpy wzdłuż drogi Lasu Katyńskiego; umieściłem na niej zdjęcie Bujnowskiego oznaczając je przerywaną linią na zachód od rowów. Zdjęcie przedstawia

According to my analysis, the camera was held about 1.3 m above the ground and orientated in a north-easterly direction. It follows from this photo that the land slopes downwards in Bujnowski's direction, and that he took it in the direction of the edge of the cemetery as he came through the gate. Bujnowski proceeded in a westerly direction. A very important element of the photo is the background, together with the sky. The background gradually declines in altitude towards the edge of the photograph, and the sky is visible above the line of the fence, along the tops of trees that are lower than those to be seen in the foreground. The line formed by the railing to which the slats are secured is seen to rise in the direction of Bujnowski, giving the impression of an elevation plan photograph. It is obvious that the land is elevated here by about half a metre, with the depression being the place of the cemetery. In the photo Bujnowski is standing at a higher level than the axis of the camera, which may be located as a point behind the shoulders, and projected onto the main plane of the photo at an angle of about 10 degrees. It is probable that the land suddenly falls about fifteen metres behind Bujnowski, in the direction of the field near the Smolensk road, and principally on the north-eastern side, in the opposite direction to the elevation featured in the photo of Polish soldiers from January 30th 1944. Map 8

wzniesienie na północny-wschód od pola leżącego przy szosie smoleńskiej i na zachód od drogi przez Las Katyński. Środek zdjęcia jest położony około 115 m bliżej szosy smoleńskiej niż cmentarz PCK z 1943 roku. Obszar ten oznaczono kwadratem na zdjęciu 29. Pokrywa śniegu podkreśla rzeźbę terenu; na zdjęciu widać zbocze opadające w kierunku pola. Ze względu na porę roku, cienie różnią się od tych ze zdjęcia naziemnego, z wiosny 1957 roku. Archeologowie muszą teraz dopasować ściśle elementy informacji naziemnej i lotniczej.

from January 8th 1944 features the numbers [46] and [47] marking 2 long ditches close to the scarp along the Katyn Forest road; I located on it Bujnowski's photo, marking it with a dotted line to the west of the ditches. The photo presents the elevation to the north-east of the field lying by the Smolensk road and to the west of the Katyn Forest road. The centre of the photo is located about 115 m nearer to the Smolensk road than the 1943 Polish Red Cross Cemetery. Photo 29 presents the described square in order to indicate the area. The lying snow emphasizes the relief of the terrain, with the photo showing clearly that the land slopes down in the direction of the field. On account of the season of the year, the shadows differ from those in the ground photo from spring 1957. Archaeologists must now fit together the precise pieces of terrestrial and aerial information.

ZDJĘCIE 46 PHOTO 46

Zdjęcie 46 przedstawia czaszkę polskiego oficera; zdjęcie zostało opublikowane w *Amtliches Material*, Berlin, 1943 r.

Photo 46 shows a Polish officer's skull, as published in *Amtliches Material*, Berlin 1943.